FRÉDÉRIC LENOIR
Atingerea îngerului
„Un minunat dialog între două generații, o reflecție asupra sensului vieții și a căilor către împlinirea de sine."
FRANCE CULTURE
FICTION CONNECTION
TREI

FRÉDÉRIC LENOIR
Atingerea îngerului
„Un minunat dialog între două generații, o reflecție asupra sensului vieții și a căilor către împlinirea de sine."
FRANCE CULTURE
FICTION CONNECTION
TREI

FICTION CONNECTION

COLECȚIE COORDONATĂ DE
Magdalena Mărculescu

Frédéric Lenoir

Atingerea îngerului

Traducere din limba franceză de Lucia Vișinescu

3
TREI

Editori:

Silviu Dragomir

Vasile Dem. Zamfirescu

Director editorial:

Magdalena Mărculescu

Redactare:

Carmen Botoșaru

Design și ilustrație copertă:

Andrei Gamarț

Director producție:

Cristian Claudiu Coban

Dtp:

Mirela Voicu

Corectură:

Oana Apostolescu

Irina Mușătoiu

Conţinutul acestei lucrări electronice este protejat prin copyright (drepturi de autor), iar cartea este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sub orice formă sau prin orice mijloc, fără consimţământul editorului, sunt interzise. Dreptul de folosinţă al lucrării nu este transferabil.

Drepturile de autor pentru versiunea electronică în formatele existente ale acestei lucrări aparţin persoanei juridice Editura Trei SRL.

Titlul original: La Consolation de l’ange

Autor: Frédéric Lenoir

Copyright © Éditions Albin Michel - Paris 2019

Copyright © Editura Trei, 2021

pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București

Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20

e-mail: comenzi@edituratrei.ro

www.edituratrei.ro

ISBN (print): 978-606-40-0964-7

ISBN (PDF): 978-606-40-1072-8

ISBN (EPUB): 978-606-40-1507-5

În memoria lui Victor Hugo

şi a lui Etty Hillesum

A trăi înseamnă a trece

de la inconştient la conştiință,

de la frică la dragoste.

1

Polonia, ianuarie 1945

Suferinţa m-a părăsit, în sfârşit. Nu mai simt durerile acelea îngrozitoare în spate şi în ceafă. Nici măcar nu-mi mai e frig. Ce uşurare! De fapt, nu-mi mai simt deloc corpul. Încerc să deschid ochii, dar pleoapele par că nu se mai supun voinţei mele. Nu aud niciun sunet. Corpul nu mă mai chinuie, dar mintea mi-e confuză. De ce oare nu mai simt nimic? Ce mi s-a întâmplat?

2

Franţa, iulie 2019

Targa părăsește secţia de reanimare. Împinsă de o infirmieră solidă, trece pragul centrului de îngrijire şi readaptare. Un asistent priveşte corpul întins al tânărului, care are ochii închişi, şi o întreabă pe infirmieră:

— E ameţit?

— Da, tocmai a fost adus de la camera de gardă. I s-au făcut spălături gastrice. Mi s-a spus să-l duc în rezerva 27.

— Nu putea să nimerească mai bine! La 27 e doamna Blanche. Nu mai are mult de trăit, dar e o rază de soare. Nu se plânge niciodată. Tot personalul o adoră. Dar mă miră că un tânăr e repartizat în aceeaşi rezervă cu o femeie în vârstă.

— N-avem altă soluţie: nu mai e niciun pat liber în secţie.

Ajutată de asistent, infirmiera împinge targa în interiorul rezervei.

— Bună ziua, doamna Blanche! V-am adus pe cineva ca să vă ţină de urât! spune asistentul, intrând în salon.

Surâsul copilăresc al bătrânei doamne contrastează cu pielea ei stafidită şi cu ochii negri înfundaţi în orbitele adânci.

— Doamne, ce tânăr e! exclamă Blanche.

— Are 20 de ani.

— Dar ce-a păţit?

— TS, însă e în afara pericolului. O să-şi revină în curând.

— TS?

— Tentativă de sinucidere. Sunt tot mai dese printre tineri.

— E îngrozitor...

După ce îl întind pe tânăr pe pat, asistentul şi infirmiera ies din încăpere. Blanche îşi întoarce faţa spre noul său vecin, neputându-şi stăpâni un murmur de admirație:

— Ce frumos eşti!

Privindu-l, o inundă un val de emoție. Tânărul acesta îi aminteşte de singurul ei fiu, Jean, mort la aceeaşi vârstă. Avea atâtea planuri de viitor şi atâta poftă de viață, când o maşină l-a secerat. Oare ce motive putea să aibă acest băiat ca să recurgă la un asemenea gest? „Din fericire, a scăpat nevătămat, iar părinţii nu vor trece prin tragedia morții lui“, se gândeşte ea. Dar oare ce dramă l-a făcut să-şi piardă dorinţa de a trăi?

3

Polonia, ianuarie 1945

Gata, îmi amintesc acum. Mersul prin zăpadă, la nesfârşit. Epuizarea. Setea. Soldatul care m-a lovit cu bastonul în spate, pentru că nu mă mişcam destul de repede. Căzătura aceea şi durerile îngrozitoare. Frigul care mă sfredeleşte. Şi apoi... nimic. Unde mă aflu acum? De ce nu-mi mai simt corpul? De ce ochii mei nu mai văd, urechile mele nu mai aud? Ce stranie e noaptea asta... liniştea asta.

4

Franţa, iulie 2019

Tânărul îşi recapătă cunoştinţa. Deschide ochii şi şi-i roteşte de jur împrejur. Privirea lui o întâlneşte pe a lui Blanche.

— Unde sunt?

— La spital, tinere prieten, răspunde bătrâna, zâmbind.

Tânărul închide pleoapele şi oftează din greu. Blanche observă că îşi încleştează pumnii. Vede cum i se preling lacrimile pe obraji.

— Din fericire, eşti teafăr şi nevătămat.

— Din nefericire, da..., murmură tânărul, lăsându-şi capul într-o parte.

Răspunsul o tulbură pe Blanche, dar nu reacţionează, mai ales că băiatul pare că a adormit la loc. După ceva timp, el deschide din nou ochii şi cere apă. Blanche arată spre paharul de pe noptiera ce desparte paturile lor. Proptindu-se în perne, el apucă telecomanda, reglându-şi patul în poziţie de şezut. După ce bea apă, închide ochii, oftând din nou.

— Cum te numeşti?

Tânărul nu răspunde. Respiră calm.

— M-aş bucura mult să ştiu cum te numeşti, insistă Blanche, pe un ton plin de blândeţe.

— Hugo, răspunde, într-un târziu, băiatul, cu o voce aproape imperceptibilă.

— Hugo! Ce nume minunat! Mă face să mă gândesc la autorul meu preferat:

Victor Hugo! Îţi este cunoscut?

Hugo îşi întoarce uşor capul spre Blanche.

— E motivul pentru care părinţii mi-au dau numele ăsta. Mama a fost profesoară de literatură... era şi scriitorul ei preferat.

— De ce a fost... a ieşit la pensie?

— Într-un fel... a murit când aveam 10 ani.

— Vai, îmi pare rău!

— Nu-i nimic, murmură Hugo şi, dându-şi seama de bunăvoinţa lui Blanche, schiţează un zâmbet timid pentru a o liniști.

— Ai fraţi sau surori?

— O soră mai mică.

— Cum o cheamă?

— Louise.

— Și sunteţi apropiaţi?

— Eram mai apropiaţi în copilărie. Ne-am cam îndepărtat, după ce am crescut. Dar ne înţelegem bine. Și ei îi place mult Victor Hugo, ca şi mamei.

— Minunat! Dar ţie? L-ai citit?

Hugo se uită în tavan. Cu toate că nu prea are chef să continue conversaţia, această necunoscută nu îi este antipatică, dimpotrivă. Se străduieşte să-şi adune amintirile.

— Când eram la liceu. Poezia lui mi se părea cam greoaie şi pompoasă.

— E adevărat, însă doar pe jumătate. Sunt în ea comori care n-au îmbătrânit deloc. Mai ales în Contemplaţii. Uite, am mereu un exemplar la mine.

Blanche îi întinde o carte mică, dar destul de groasă, îmbrăcată într-o legătură

veche de carton. Hugo o privește cu un zâmbet timid, apoi continuă pe un ton mai amabil:

— De fapt, ca să fiu sincer, nu prea l-am citit... în afară de textele studiate la școală. Îmi aduc aminte de o poezie care m-a impresionat. Despre o broască râioasă pe care o torturează niște copii și un măgar căruia i se face milă de ea...

— Ce poezie emoționantă! După ce schingiuiesc broasca, copiii o lasă în mijlocul drumului, pe jumătate sfârtecată, dar încă vie. Tot atunci se întâmplă să treacă pe-acolo o căruță trasă de un măgar care, fiind și el maltratat de stăpânul lui, încearcă din răsputeri să ocolească biata broască.

— Asta e... aveam cam 12 sau 13 ani când am studiat-o la școală și mi-amintesc că am plâns.

— Eu plâng și acum când o aud, rostește încet Blanche, cu ochii umezi. Este o poezie din Legenda secolelor. Nu o am la mine, dar o știu pe dinafară, ca pe multe altele. Vrei să-ți recit un mic fragment care mi-a rămas întipărit în minte?

— Sigur.

Blanche închide ochii și-și întoarce privirea spre străfundurile memoriei sale de fetiță, la vârsta de 9 sau 10 ani, când învățase această poezie. Își amintește cum văzuse odată niște adolescenți care persecutau o pisicuță. Îngrozită, o strigase din casă pe mama ei ca să-i vină în ajutor micuțului animal, pe care apoi l-au îngrijit și l-au adoptat. Blanche își amintește și un detaliu mai puțin obișnuit, și anume că fusese alertată de un câine bătrân și singuratic, un fel de cerșetor fără nume care-și făcea veacul pe străzile cartierului, hrănindu-se cu resturile pe care se îndurau să i le arunce oamenii. Câinele lătrase așa de tare, lucru pe care nu-l făcea de obicei, că Blanche ieșise afară să vadă ce se petrece, descoperind astfel scena cu acei tineri care chinuiau pisica, din plictiseală. Povestindu-i episodul mamei sale, aceasta i-a spus că, uneori, animalele sunt capabile de mai multă compasiune decât mulți dintre semenii noștri. Apoi i-a dat să citească această poezie a lui Hugo, Broasca râioasă, care a impresionat-o atât de mult pe Blanche, încât a învățat-o pe de rost, recitându-i-o adeseori lui Nathan, fratelui ei mai mic. Astăzi, memoria îi e ușor slăbită, dar încă mai reține aceste câteva versuri, pe care începe să le recite cu voce tare pentru Hugo:

Pe înserat, spre casă, mergând spetit, asinul,

Simțind că-i sângerează copitele de chinul

Poverii, se bate şi face un ocol,

Așa, să nu strivească o broască în nămol,

Acest măgar nemernic, spurcat, ucis sub băț,

Mai sfânt e ca Socrate, ca Platon, în învăț![1]

---

[1] Victor Hugo, Versuri alese, București, Editura pentru literatură, 1969, p. 245. Traducere de Ionel Marinescu. (N.t.)

5

Polonia, ianuarie 1945

Lumina a revenit! Văd din nou. În jur, totul e alb. Disting o formă. Seamănă cu un corp omenesc întins pe un cearşaf alb. Nu, nu e un cearşaf, ci e zăpadă. Un corp de femeie întins pe zăpadă şi acoperit în parte de nea. Lângă faţa ei, e ceva roşu. Un firişor de sânge i se scurge din tâmpla stângă. S-a izbit cu capul de piatra aceea mare. Mi-e din ce în ce mai clar. Dacă nu a murit din pricina căzăturii, probabil că această biată femeie a murit degerată. Acum pot să-i văd şi chipul îngheţat. Doamne! Dar... sunt eu!

6

Franţa, iulie 2019

Hugo a ascultat-o pe Blanche cu ochii închişi. După câteva secunde de tăcere, se răsuceşte spre ea:

— Da, măgarul ăsta ne dă o lecţie de bunătate...

— Şi bunătatea e cel mai important lucru pe lumea asta! spune Blanche.

— E atât de rară...

— E adevărat, dar un singur act de bunătate pură justifică întreaga existenţă de pe pământ.

— Mă şochează ce-mi spuneţi. Cum poate oare un singur act de bunătate să şteargă cu buretele toate ororile şi actele de barbarie comise din cele mai vechi timpuri?

— Nu şterge şi nu scuză nimic. Dar arată că viaţa merită trăită... oricum ar fi ea.

— Uşor de zis pentru cine n-a trecut prin încercări în viaţă!

Blanche îl priveşte ţintă pe Hugo.

— Prin ce încercări ai trecut tu?

Privirea pătrunzătoare şi întrebarea atât de directă a lui Blanche îl surprind, îl răscolesc pe Hugo. Nu vrea să vorbească despre el, despre ce i s-a întâmplat. Nu încă. Răspunde, în cele din urmă, puţin încurcat:

— E de-ajuns să te uiţi la ştiri ca să vezi că o groază de oameni suferă, că peste tot sunt numai crime îngrozitoare, sărăcie şi nedreptăţi. Nu ştiu câţi ani aveţi, dar

cred că destui cât să știți lucrul ăsta și, cu siguranță, ați trecut și dumneavoastră prin încercări.

— M-am născut în 1927, tinere prieten. Deci cred că poți să socotești și singur câți ani am! exclamă Blanche cu falsă cochetărie.

Hugo deduce că ar trebui să aibă 92 de ani.

— Și nu mă mai uit de multă vreme la televizor și la știri, cum le spui tu, continuă Blanche, pe un ton ironic. De fapt, despre ce fel de știri e vorba? Despre unele care ne arată lumea în care trăim, așa cum e ea? Viața adevărată a miliarde de indivizi? Sau despre spectacolul mediatizat al tuturor nenorocirilor de pe planetă? Într-adevăr, dacă reduci această lume la știrile din ziare, de la radio și televizor sau de pe telefonul mobil, sigur că avem numai motive de deznădejde! Însă mie mi se pare că lumea din jurul meu e bine sănătoasă, chiar dacă, în Franța, ne cam place să ne plângem de tot și toate!

— Nu aveți impresia că lumea a luat-o razna, că lucrurile merg din ce în ce mai rău?

— Nu tocmai, tinere drag! În copilăria mea, oamenii mureau din pricina multor boli care, între timp, au fost eradicate. În cartierul în care trăiam, puteai fi omorât la fiecare colț de stradă. În perioada în care tata și-a pierdut slujba, nu existau niciun fel de ajutoare sociale. Iar când eram de vârsta ta, tocmai se încheia un război de o violență atroce, în vreme ce astăzi, europenii trăiesc în pace. Aș putea continua cu multe alte exemple, Hugo. Pericolul de a muri din cauza agresiunilor umane era de 50 de ori mai mare în vremea Imperiului Roman decât în zilele noastre. De-a lungul secolelor, violența s-a diminuat tot mai mult. Crede-mă, din multe puncte de vedere, e mai bine să trăiești în epoca noastră decât înainte.

— Dar terorismul nu e tot un fel de război?

— Sigur că da, e o tragedie. Dar ce înseamnă el față de zecile de milioane de morți din al Doilea Război Mondial și din gulagul sovietic? Toate conflictele armate din vremea noastră puse la un loc ucid mai puțini oameni pe an decât tutunul sau alcoolul!

— Poate, dar aceste războaie nu se termină niciodată. Istoria e plină de violență.

— Conflictele sunt motorul istoriei, dragul meu. E un lucru trist, într-adevăr. Ar fi ideal să putem trăi fără conflicte, dar inima omului e în așa fel alcătuită că nu e cu putință! Probabil că te va șoca ce-ți spun acum, dar și conflictele au virtuțile lor. Dacă privim în trecut, înțelegem că multe dintre ele au contribuit la progresul omenirii. Fără Revoluția franceză, care a fost atât de violentă, am trăi poate și în zilele noastre sub tirania unui monarh sau a religiei. Dacă n-ar fi fost Războiul de Secesiune, poate că sclavia n-ar fi dispărut încă din Statele Unite. Fără cele două războaie sângeroase din secolul XX, poate că n-am mai vorbi astăzi de Europa... Probabil că era necesar să se ajungă la asemenea orori, ca să terminăm o dată pentru totdeauna cu ideologiile naționaliste. Și cine știe dacă, în viitor, aceste acte teroriste repetate nu vor avea, cumva, efectul invers față de cel vizat, încurajând dialogul adevărat dintre lumea occidentală și cea musulmană? Conflictul și violența sunt esența istoriei, dar nu am nicio îndoială că, prin aceste conflicte și în pofida lor, asistăm, de fapt, la un adevărat progres, în multe domenii.

După un moment de tăcere, Hugo schițează un zâmbet.

— Așa deci, sunteți o optimistă în toată regula!

Blanche râde.

— Care crezi că e diferența dintre optimiști și pesimiști?

— Luciditatea. Optimiștii au tendința de a privi viața în roz.

— Nu, deloc! Sunt la fel de lucizi ca ceilalți și lumea se vede la fel prin ochii lor. Dar în vreme ce pesimiștii declară: Nu mai e nimic de făcut, optimiștii spun: Trebuie să găsim o soluție și să ieșim la liman!

— Atunci e clar: eu sunt pesimist rău de tot!

— Iar eu sunt o optimistă sadea!

— Nu mi-ați spus cum vă numiți.

— Blanche.

— Frumos!

— Nu e numele meu adevărat. De fapt, mă cheamă Ruth, dar dintotdeauna mi s-a spus așa, de când mi-aduc aminte. Micuța noastră Albă ca Zăpada, așa spunea bunica mea, care locuia cu noi, atunci când vorbea despre mine. Apoi mi-au zis Blanche[2], și așa mi-a rămas numele.

Hugo întinde mâna spre bătrână.

— Încântat, Blanche!

Ea o apucă și o strânge cu o forță care îl uimește pe tânăr, ținând cont de aparenta ei fragilitate.

— Încântată, Hugo!

---

[2] Albă, în traducere literală. Echivalentul onomastic în română e Bianca. (N.t.)

7

Polonia, ianuarie 1945

Cum e posibil aşa ceva? Cum e cu putinţă să-mi văd corpul, de parcă aş pluti deasupra lui? Şi totuşi, eu sunt aceea. Îmi recunosc îmbrăcămintea în dungi, pantofii plini de noroi, silueta scheletică din pricina privaţiunilor. Îmi văd chiar şi tatuajul de pe antebraţul stâng. Şi-mi amintesc de goana din acea noapte în care am părăsit lagărul, fugind din calea ruşilor. Îmi amintesc de starea mea de sfârşeală, de frigul acela glacial, de căzătura mea. După care... nimic. Unde e mama?

8

Franţa, iulie 2019

Se privesc îndelung, ochi în ochi, până când Hugo, simţind că braţul bătrânei începe să tremure, îşi retrage mâna.

— Deci nu vă nelinişteşte şi nu vă revoltă nimic pe lumea asta? continuă tânărul, gânditor.

— Ba sunt o mulţime de lucruri care mă neliniştesc şi mă revoltă. Eu îţi spuneam doar că lumea de azi e mai bună ca cea de altădată, dar asta nu înseamnă că nu sunt şi lucruri cu adevărat îngrijorătoare.

— Ce lucruri?

— De pildă, faptul că un miliard de oameni trăiesc încă la limita celei mai crunte sărăcii, ceea ce e revoltător, dacă ne gândim la traiul nostru opulent. Pământul ar putea să ne hrănească pe toţi, dacă am şti să împărţim roadele sale cu semenii noştri. Mă gândesc şi la cei care, cu riscul vieţii, sunt nevoiţi să-şi părăsească ţara, pentru a încerca să supravieţuiască în Europa, şi pe care ne e atât de greu să-i primim la noi! Şi bineînţeles, mai e şi problema ecologică. Dacă vom continua să ne ascundem după deget şi să trăim ignorând pericolul, ne vom confrunta cu o catastrofă uriaşă, probabil cea mai neagră din istoria omenirii.

— Sunt perfect de acord. Când am votat pentru prima oară în viaţa mea, la ultimele alegeri, am făcut-o doar pentru a-i susţine pe ecologişti. Mă dezgustă modul în care oamenii se poartă cu planeta noastră, cu solul, cu copacii, cu animalele. Nu vedeţi cum distrug multinaţionalele pădurea amazoniană ca să-şi planteze culturile de soia pentru hrana bietelor vaci, pe care le ţin înghesuite cu sutele sau cu miile în ferme-închisori?

Cu o figură gravă, Blanche încuviinţează, dând din cap. Apoi îl întreabă:

— Iubeşti natura?

— Da. Avem o casă la marginea pădurii Brocéliande.

— Eşti norocos!

— Întotdeauna mi-a plăcut la nebunie să mă plimb prin pădure. Cred că acolo am cele mai frumoase amintiri din copilărie. Dumneavoastră?

— Şi mie. Ador copacii. Ştii că şi ei sunt sensibili şi că pot comunica unii cu alţii, dar şi cu mediul înconjurător?

— Da, chiar am citit o carte despre asta. Nu mă miră deloc ce-mi spuneţi. Când sunt înconjurat de copaci, am sentimentul unei prezenţe lângă mine. Nu sunt credincios, dar am o stare aparte când sunt singur în mijlocul unei păduri.

— Oh, Dumnezeule, şi eu! Dă-mi voie să-ţi citesc încă un poem al scumpului nostru Victor Hugo, care vorbeşte în chip minunat chiar despre asta.

— Bineînţeles!

Blanche ştie poemul pe dinafară, însă, temându-se să nu se încurce, îşi ia cartea şi o răsfoieşte preţ de câteva secunde. Privirea ei se opreşte asupra unei pagini pe care o citeşte în gând, înainte să-şi înceapă lectura cu voce tare şi cu ochii închişi:

Voi, arbori ai pădurii, ştiţi cum sunt eu, firește!

Cum vor pizmașii, gloata defaimă și slăvește.

Voi mă cunoașteți! Poate-aţi văzut, din când în când,

Cum singur, în adâncuri, eu stam privind, visând.

Ştiţi, piatra unde-aleargă voios un cărăbuş,

Din floare-n floare stropul umil şi jucăuş,

O pasăre, un nour m-atrag o zi întreagă.

Și inima mi-o umple priveliștea lor dragă.[3]

În timpul lecturii poemului, Hugo închide ochii, la rândul lui. Se vede plimbându-se prin pădure, copil, apoi adolescent. Își amintește cum se așeza la umbra unui stejar impunător, bătrân de câteva sute de ani. Se simte iar senin și puternic.

Voi m-ați văzut de-o sută de ori în valea sură

Cu vorbele ce duhul le glăsuie-n natură

Tot întrebând în taină o creangă legănată

Și urmărind cu-aceeași privire, totodată

Cu fruntea-n jos, pe gânduri, cu ochii-n iarba deasă,

În studiu-adânc atomul și lumea înțeleasă

Atent la șoapta voastră, când toți vorbeați, iar eu,

Copaci, fugeam de oameni, să-l cat pe Dumnezeu![4]

Când a murit mama lui, a fugit în pădure, ca să-și strige furia și durerea. Și-a îmbrățișat îndelung stejarul drag și, plângând până ce i-au secat lacrimile, a simțit puțină mângâiere.

Frunziș ce până-n vârfuri de ramuri te-nfiori,

Tu, cuib, din care vântul fulgi seamănă în nori,

Păi vezi și luminișuri, pustiuri lungi și line,

Că-s liniștit și pururi senin ca voi, știți bine

Că-n cer mireasma voastră mi-nalț spre Domnul vrerea,

Uitarea mă cuprinde, precum pe voi tăcerea!

Pe numele meu ura a pus venin zadarnic;

Fiți veșnic martori, arbori iubiți de cerul darnic!

Am izgonit departe oricare gând amar,

Și cum mi-o dete mama, e inima mea iar![5]

Își amintește și că uneori, după o ceartă, o decepție sentimentală, sau pur și simplu atunci când nu avea o stare prea bună, îi plăcea să caute alinare în preajma arborilor. Numai așa își putea regăsi pacea sufletească.

Voi, arbori ai pădurii, cu foșnete și zburde

Îmi sunteți dragi, voi, iederi din prag de peșteri surde,

Râpi unde-auzi izvoare cum, susurând, tresaltă,

Tufiș prădat de păsări, voios staţi laolaltă!

Când, arbori ai acestei păduri, sunt printre voi

În tot ce mă-nconjoară și mă ascunde-apoi

Când mă întorc în mine-n singurătatea multă,

Simt cum un suflet mare, iubindu-mă, m-ascultă![6]

Se vede mângâind scoarța atât de fină a mestecenilor și admirându-le frunzele ce

dansează în bătaia vântului. Îi revine în minte acea dimineață în care zărise, într-o poieniță, o rază de soare răzbătând printre crengi, și sentimentul de armonie și de dragoste care îl cuprinsese.

Crâng sacru, unde Domnul apare-n luminișuri,

Copaci pioși, pădure, mușchi verde, stejărișuri

Pădure-n umbra voastră și-n taina voastră mare,

Sub vaste și auguste frunzișuri solitare

Vreau să-mi ascund mormântul și nimeni să nu-l știe

Să dorm aici, când somnul m-o prinde pe vecie![7]

Blanche închide cartea, și se așterne o tăcere îndelungată. Pe chipul ei strălucește o adâncă bucurie interioară. Și Hugo e cuprins de emoție. Regăsirea acestor amintiri fericite îi face bine.

---

[3] Victor Hugo, op. cit., p.170. (N.t.)

[4] Ibid., p. 171. (N.t.)

[5] Ibid., p.171. (N.t.)

[6] Ibid., p. 171. (N.t.)

[7] Ibid., pp. 171–172. (N.t.)

9

Polonia, ianuarie 1945

Pesemne că am murit! Dar atunci cum de pot gândi? Și cum de pot vedea fără ochii trupului? Bine măcar că nu mai simt durerea și frigul. Sunt liniștită, însă o întrebare nu-mi dă pace: ce s-a întâmplat cu mama? Când am căzut, mergeam una lângă alta. Deodată, mă văd din nou alături de ea: înfruntă frigul glacial împreună cu toți ceilalți. Îi simt durerea fără margini. Aș vrea să-i spun că sunt acolo, dar nu pot comunica cu ea. Ce e sunetul ăsta? Oare pot să și aud? Un bâzâit îmi umple urechile. Nu mai am corp, dar văd, aud și simt emoție. Unde mă aflu?

10

Franţa, iulie 2019

Hugo rupe, în sfârşit, tăcerea:

— Mulțumesc pentru frumoasa lectură, Blanche.

— Cu plăcere, mă bucur nespus că pot împărtăși cu cineva aceste poezii care-mi sunt atât de dragi.

— Sigur o să-mi spuneți că sunt pesimist, dar nu vă înfurie modul în care sunt tratați copacii? Atâtea păduri seculare rase de pe fața pământului și specii de animale ce dispar pentru totdeauna! Oamenii n-au niciun pic de respect pentru celelalte ființe vii și nu vor decât profit. Mi-e silă de lumea asta!

— Ai perfectă dreptate. Asta e și cealaltă mare teamă a mea: civilizația noastră e mânată numai de lăcomie, de dorința de rentabilitate și de confort material. Avizi de profit pe termen scurt, distrugem echilibrul din natură cu o viteză uimitoare, uitând esențialul, și anume că pentru a fi împlinit, omul are la fel de multă nevoie de sens și de armonie ca de siguranță și de confort material. Dacă vrem ca lucrurile să se schimbe, va trebui să renunțăm rapid la dorința de a avea mai mult, pentru a încerca să ne simțim mai bine în această lume.

— Și chiar credeți că se poate?

— De ce nu? Depinde, în primul rând, de fiecare dintre noi. Să nu aşteptăm să o facă ceilalţi în locul nostru. Știi ce spune Gandhi: Fiți voi schimbarea pe care vreți să o vedeți în lume!

Hugo stă pe gânduri câteva clipe:

— E frumos, dar mi se pare utopic.

— Multe utopii din trecut au devenit realităţi în zilele noastre, dragul meu! Să ne gândim, de exemplu, la primii filosofi ai Iluminismului. În secolul al XVIII-lea, ei propovăduiau democraţia ca fundament al unui stat de drept, ce putea garanta libertatea de conştiinţă şi de expresie pentru toţi cetăţenii. În acea epocă, lucrul ăsta părea o pură utopie, iar ei au fost luaţi în derâdere şi persecutaţi. Apoi gândirea lor s-a impus de-a lungul secolelor, şi astăzi e considerată cel mai bun sistem politic.

— Pare că aveţi o cultură pe cinste, Blanche! Ce meserie aţi avut?

Blanche zâmbeşte.

— Mama ta a fost profesoară de literatură, iar eu, de filosofie. Am predat toată viaţa la liceu, dar am făcut o mulţime de alte lucruri pe lângă.

— Ce alte lucruri?

— M-am implicat în diferite asociaţii: pentru ajutorarea tinerilor din cartierele cu probleme, pentru protecţia animalelor, pentru apărarea drepturilor femeilor. Pe lângă asta, am şi foarte multe pasiuni: poezia, muzica, cinematografia, teatrul, călătoriile şi altele!

— Am impresia că iubiţi viaţa.

— E puţin spus, o ador!

— Dar aţi trecut şi prin momente dureroase, nu?

Blanche închide ochii şi suspină adânc, apoi deschizându-i iar, răspunde:

— O, Doamne, da! Mult mai cumplite decât mi-aş fi imaginat că pot îndura într-o singură existenţă. Dar, vezi, viaţa mi-a dat puterea de a le depăşi şi apoi, am avut şi bucurii mari! De fapt, cred că cele două se împletesc foarte bine: cu cât sufletul e mai rănit, cu atât devine mai pregătit să primească bucuria şi să îngăduie luminii să pătrundă prin crăpăturile lui.

Hugo e uimit, aproape şocat de aceste cuvinte. Dar nu se simte în stare să vorbească despre asta. În orice caz, nu acum. După ce stă puţin în cumpănă, continuă:

— De ce sunteţi aici?

— Ca să mor!

— Să muriţi? Dar de ce?

— Am insuficienţă renală acută şi am făcut dializă foarte mulţi ani. Dar viaţa mea se duce pe copcă şi, acum patru zile, pentru că nu mai suportam şedinţele de dializă, o dată la două zile, am cerut să mi se întrerupă tratamentul. Am trăit destul aşa!

— Dacă nu mă-nşel, nu se poate rezista fără dializă mai mult de o săptămână, în cazurile cele mai grave.

— Şi medicul mi-a spus acelaşi lucru. De-asta m-au adus aici, ca să-mi aştept moartea. Dar văd că te pricepi! Ai vreun apropiat care face dializă?

— Nu, dar am ceva cunoştinţe de medicină.

— Da?

— Tatăl meu e chirurg..., adaugă Hugo, strângând din dinţi.

— Înţeleg. Studiezi şi tu medicina?

Hugo priveşte în direcţia opusă, spre fereastră. Blanche îşi dă seama că a atins un punct sensibil şi îi respectă tăcerea. Când Hugo îşi întoarce din nou privirea spre ea, Blanche observă că are ochii roşii.

— Am încercat să mă sinucid după ce am picat a treia oară examenul la medicină[8]... Nu am putut suporta gândul că va trebui să-i spun tatălui meu.

---

[8] În cazul facultăţilor de medicină din Franţa, adevăratul examen de admitere are loc la sfârşitul anului I de studiu, selecţia candidaţilor realizându-se în funcţie de un numerus clausus. (N.t.)

11

Polonia, ianuarie 1945

Bâzâitul se amplifică. Un suflu mă învăluie. Imaginea se schimbă: văd un tunel întunecat. Rafala mă aspiră în tunel cu o viteză ameţitoare. Deodată, imagini din trecut defilează în faţa ochilor mei cu o rapiditate incredibilă. Mă văd fetiţă, jucându-mă şotron în mica grădină a bunicilor. Îl văd pe tata în sicriu şi pe rabin alături, rostind rugăciuni. Mă văd apoi pe mine căzând din leagăn şi căutând alinare în braţele mamei. Mă văd împreună cu fratele meu mai mic, în timp ce îngropăm o pisică moartă şi-l rugăm pe Dumnezeu să o primească în rai. Revăd băncile din sala de clasă şi pe Suzanne, cea mai bună prietenă, trăgând cu ochiul la tema mea, peste umărul meu. Îi revăd pe mama şi pe bunicul, câţiva ani mai târziu, îngrijoraţi de victoria nemţilor şi de soarta comunităţii noastre. Mă văd agăţându-mi pentru prima dată în piept, pe rochia mea de adolescentă, acea stea galbenă, pentru ca toată lumea să ştie că sunt evreică. E straniu, am acces la propriile trăiri, dar şi la ale celorlalţi. Şi mai ales, nimic nu mă tulbură.

12

Franţa, iulie 2019

Blanche nu prea înţelege cum poate cineva să-şi ia zilele în floarea vârstei, doar pentru că a picat un examen. Dar are destulă experienţă de viaţă ca să ştie că, uneori, suntem prizonieri într-o închisoare a inimii sau a minţii care ne împiedică să ne detaşăm de anumite evenimente. Se întreabă cum de a putut ajunge Hugo la o asemenea disperare, însă n-ar vrea să-l iscodească, de teamă să nu se închidă în el.

— Chiar îți doreai să reușești la acest examen? întreabă ea, într-un târziu.

— Cred că, de fapt, asta-i întrebarea corectă, răspunde Hugo, zâmbind. Nu știu dacă pot răspunde la ea, dar mi-am pus-o și eu.

— Ai vrut, probabil, să-i faci pe plac tatălui tău, dar poate că ai o altă pasiune, o altă dorință puternică de care nu ai ținut seamă, doar ca să mergi pe calea lui.

— Nu știu, îmi plac multe lucruri, dar nu cred că îndeajuns pentru a face o meserie din ele... Și chiar mă pasionează medicina, mai ales biologia. Dar în primul an de facultate se studiază doar matematica și fizica, pe baza lor se face selecția, și eu nu mă omor după materiile astea. Doi ani la rând, am picat examenul la mustață, iar acum, la al treilea eșec, totul s-a sfârșit pentru mine.

— E ridicol să-i selecționezi pe viitorii medici după abilitățile matematice!

— Da, dar așa înțeleg ei să ne testeze gândirea logică și capacitatea de a munci ca niște vite. Ca niște roboți.

— Ar trebui să conteze mai mult calitățile voastre umane, empatia și capacitatea de a asculta, dar și cunoștințele legate de practica medicală, de exemplu, de anatomie sau de biologie.

Hugo izbucneşte într-un râs nervos.

— Ha-ha-ha! Tot ce-mi spuneţi e atât de departe de realitate! Se vorbeşte despre o schimbare a criteriilor de admitere în anul II, care e, de fapt, adevăratul examen la medicină. Oricum, eu nu mai am nicio şansă.

— Dar ce pasiuni ai? Ce faci în timpul liber?

— Mă joc pe calculator.

Blanche începe să râdă.

— Da? La vârsta ta?

— Știu că generația dumneavoastră nu poate înțelege, dar noi ne-am născut cu tableta în mână. Atunci când eram mici, părinții noștri, fiind foarte ocupați, ne lăsau pe mine și pe sora mea să ne uităm la desene animate și să ne jucăm pe consolă, în camera noastră. Apoi, a venit rândul tabletei și al calculatorului și în felul ăsta mi-am petrecut adolescența, jucându-mă cu prietenii pe calculator.

— Ce fel de jocuri te joci?

— De toate felurile, dar le prefer pe cele în care trebuie să atingi un obiectiv: să găsești o comoară, să-ți elimini adversarii, să câștigi vieți...

— Să câștigi vieți! Ha-ha-ha! În loc să-ți trăiești propria viață, câștigi vieți, cu nasul în calculator! Ha-ha-ha!

Hugo își întoarce privirea, și Blanche își dă seama imediat că l-a rănit.

— Vai! Îmi pare rău, Hugo. N-am vrut să râd de tine. Însă recunosc că, mie, aceste jocuri mi se par mai degrabă o fugă de lumea reală. Nu te judec, vreau doar să-ți spun părerea mea sinceră.

Hugo o privește pe bătrână.

— Nu vă pot contrazice. Nu m-am dat niciodată în vânt după școală, ca și cei mai mulți dintre prietenii mei, așa că-mi iau doza de dopamină jucându-mă pe calculator.

— Ce faci?

— Nu ştiţi ce e dopamina?

— O substanţă chimică ce dă o stare de bine, parcă.

— Da. Corpul nostru o produce în mod natural când e stimulat de o activitate plăcută, care îl absoarbe. De exemplu, de sport, de filme, de lecturi pasionante. Dar mai ales de jocuri, pentru că ele ne captează întreaga atenţie şi ne ţin în priză. Unii cercetători spun că, toată viaţa, nu facem altceva decât să alergăm după dopamină, ea ne influenţează orice alegere.

— Interesantă teorie, deşi mi se pare cam limitată.

— De ce?

— Pentru că nu toţi oamenii caută plăcerea încontinuu. Este o diferenţă între plăcere, care e o satisfacţie trecătoare pentru împlinirea unei dorinţe sau a unei nevoi, şi fericire, care e o stare mult mai deplină, mai profundă şi mai trainică, ce nu depinde doar de plăcere.

— Nu prea cred în fericire.

— Poate pentru că nu ai fost niciodată cu adevărat fericit?

Hugo cade pe gânduri câteva secunde.

— Probabil. Şi, după dumneavoastră, de ce e nevoie ca să fii fericit?

— Plăcerea e importantă, firește, dar nu suficientă. Pentru a fi fericit, trebuie ca viaţa ta să aibă sens. Să împlinească nevoile profunde ale fiinţei tale.

— Ah, da? Şi care credeţi dumneavoastră că ar fi ele?

— Tu să-mi spui! Oamenii au firi şi aspiraţii diferite.

— Adică fericirea depinde de sensibilitatea sau de personalitatea fiecăruia dintre noi?

— Există anumite criterii universale, valabile pentru toţi, ca dragostea, sănătatea sau plăcerea de a face o meserie. Dar fiecare îşi va găsi împlinirea într-o anumită

profesie, într-un anume tip de relație de iubire, într-un anumit mod de viață care e în acord cu sensibilitatea, temperamentul și aspirațiile sale profunde.

— Deci ca să fii fericit, trebuie să înveți să te cunoști pe tine?

— Exact! Cum spunea bătrânul și dragul nostru Socrate: „cunoaște-te pe tine însuți“. Ăsta e începutul tuturor lucrurilor!

— Dar cum să te cunoști, concret? Cum să afli ce ți se potrivește, acel lucru pentru care ești făcut? Nu-i chiar floare la ureche…

— Ai dreptate. Însă există un criteriu care nu dă greș!

— Da? Care?

— Bucuria!

— Bucuria?

— Da. Ce-ți aduce bucurie? Nu e vorba de plăcerea pe care ți-o dau jocurile pe calculator sau despre confort. Ci despre lucrurile care-ți produc acea emoție mai puternică și mai profundă care e bucuria.

— Nu știu...

— Gândește-te la ceva ce-ți produce o stare de bine, ce te bucură, și sigur vei descoperi lucrul pentru care ești făcut.

— Dar nu credeți că unii au o capacitate mai mare de a se bucura decât alții? De exemplu, dumneavoastră sunteți o optimistă, iar eu, un pesimist. Până la urmă, fericirea depinde foarte mult de zestrea noastră genetică, nu-i așa?

— Cu siguranță. Dar nu numai de ea. Am citit un studiu științific făcut de americani, care demonstra că fericirea depinde, pe jumătate, de patrimoniul nostru genetic, 10 la sută de mediul geografic și cultural în care ne-am născut, și 40 la sută de modul în care ne raportăm la lume și la alegerile noastre de viață.

— Interesant...

— Ideea pe care-mi place s-o reține de aici, întrucât viața mi-a demonstrat-o, este

că fericirea depinde, în mare măsură, de noi. Ți-am spus deja că am trecut prin încercări grele, dar nu m-am prăbușit niciodată, pentru că am crezut mereu că pot s-o scot la capăt și să merg înainte, în situații în care alții ar fi fost zdrobiți.

— Da, dar asta pentru că aveți un temperament optimist, Blanche! Mulțumiți-le genelor dumneavoastră bune!

Blanche pufnește în râs. Hugo aruncă o privire spre scaunul aflat de cealaltă parte a patului, pe care sunt așezate obiectele sale personale. Se caută în buzunare și spune pe un ton indignat:

— Ce rahat! Nenorociții ăștia mi-au șterpelit telefonul.

13

Polonia, ianuarie 1945

Imaginile din trecut continuă să-mi defileze prin fața ochilor, trezind în mine amintiri din ce în ce mai dureroase. Moartea bunicii, singura pe care am cunoscut-o. Momentele în care i-am pierdut pe verii mei și a trebuit să ne ascundem, ca să scăpăm de razie. Clipa în care am fost arestată împreună cu mama și fratele meu. Călătoria interminabilă în acele vagoane și lagărul din Polonia, înconjurat de sârmă ghimpată. Apoi munca forțată, umilințele, frigul, noroiul, foamea, mirosul îngrozitor de carne arsă, sentimentul că nu mai sunt o ființă umană. Moartea fratelui meu, răpus de o pneumonie fulgerătoare. Evacuarea subită din lagăr și mersul silit prin zăpadă, până în momentul în care am căzut și m-am izbit cu capul de o piatră. Crezându-mă moartă, soldații nu se mai obosesc să-mi dea lovitura de grație. Încep să o lovească pe mama care plânge în hohote, refuzând să mă lase singură acolo. Asist la această oroare, sufăr și, cu toate astea, sunt împăcată. Cum de e posibil?

14

Franţa, iulie 2019

În acel moment, o asistentă, însoțită de un medic şi de un tânăr rezident, intră în rezervă.

— Cum vă simțiți? întreabă medicul, adresându-i-se lui Hugo, în timp ce asistenta îi ia tensiunea.

— Bine, răspunde scurt Hugo.

— Aţi avut scaun?

— Nu încă.

— Poftă de mâncare aveţi? continuă medicul, examinând limba tânărului.

— Nu, deloc.

— Tensiunea e încă destul de mică, dar nu e grav, reia medicul, după ce verifică tensiometrul.

Îl ascultă apoi şi cu stetoscopul, îi ia pulsul şi încheie cu un zâmbet larg:

— Din punct de vedere fizic, staţi foarte bine. Mâine-dimineață o să vă vadă şi medicul psihiatru.

— Pentru ce? întreabă Hugo abrupt.

Medicul pare puțin încurcat, dar răspunde, până la urmă, la fel de abrupt:

— Asta e procedura după o tentativă de sinucidere.

— Ce tâmpenie! se revoltă Hugo. Şi cât o să mă mai ţineţi aici?

— Veţi putea ieşi numai după raportul psihiatrului. Sper că nu mai aveţi aceleaşi gânduri negre.

Hugo întoarce capul şi nu mai spune un cuvânt. Medicul îşi îndreaptă atenţia spre Blanche.

— Doctorul Guérin se ocupă de dumneavoastră, nu?

— Da. A trecut pe-aici în dimineaţa asta. Totul e bine, mă sting încet-încet.

Medicul schiţează un zâmbet mecanic şi se pregăteşte să părăsească încăperea, împreună cu asistenta şi cu rezidentul. Apoi, răzgândindu-se, se întoarce spre Hugo.

— Tatăl dumneavoastră, profesorul Gendron, ar dori să vină să vă vadă în seara asta. În mod normal, în astfel de cazuri, vizitele nu sunt permise decât cu avizul medicului psihiatru. Dar ţinând cont de statutul tatălui dumneavoastră, putem face o excepţie. Aţi fi de acord?

— Aş prefera să respectaţi procedura, domnule doctor.

— Sunteţi sigur?

— Foarte sigur. Spuneţi-i că sunt prea obosit în seara asta.

— Cum doriţi.

— Aţi putea să-mi înapoiaţi telefonul mobil?

— Tot după vizita psihiatrului. Încercaţi să vă descurcaţi încă o seară fără el.

Imediat după plecarea personalului medical, Blanche i se adresează lui Hugo.

— Îţi înţeleg reţinerea faţă de tatăl tău. Dar nu ar fi mai bine să-i spui adevărul?

— Ce adevăr, că am încercat să mă sinucid din cauza examenului?

— Păi, asta mi-ai spus mie.

— Da, numai că rateul ăsta a fost doar picătura care a umplut paharul. De fapt, problema e că urăsc viața. Spre deosebire de dumneavoastră, eu nu-i văd sensul. Dăm și noi o tură pe-aici și gata. Câțiva rămân ceva mai mult. Unii sunt aplaudați, alții huliți. Cei mai mulți sunt priviți cu indiferență. Toți muncesc ca niște nebuni pentru bani, își întemeiază o familie, își cumpără o casă, de parcă ar fi veșnici. Și, la sfârșit, pierd tot: serviciu, prieteni, familie, casă. Toate dispar! Și atunci, pentru ce atâta zbatere? E absurd. Mai bine să terminăm odată cu toată povestea asta și să ne întoarcem în neant, de unde am apărut, printr-o întâmplare nefericită.

Emoționată, Blanche îl ascultă pe Hugo, cu capul ușor înclinat spre el. Înțelege perfect ce e în sufletul acestui tânăr. După un moment de tăcere, îi răspunde cu o voce foarte duioasă, aproape tremurătoare:

— Știu ce simți, Hugo. Dar nici eu n-am îndrăgit mereu viața și nici n-am crezut dintotdeauna că are un sens. Și eu am trecut, când aveam 17 ani, prin cele mai cumplite încercări din viața mea, pierzând cu totul dorința de a trăi. Tot ce voiam era să nu mai simt și să nu mai gândesc nimic. Existența mi se părea crudă și absurdă. Dar, până la urmă, am supraviețuit, și abia după această dramă, am început să trăiesc cu adevărat și să descopăr că viața e plină de sens, de magie, de poezie, în ciuda tuturor obstacolelor și greutăților, care ne pot strivi uneori.

Hugo e răscolit de vorbele lui Blanche. Simțindu-se stânjenit, nu îndrăznește să o întrebe prin ce experiențe îngrozitoare a trecut și cum i-au schimbat ele perspectiva asupra vieții. Preferă să schimbe subiectul.

— Când vă ascult, îmi vin în minte o grămadă de întrebări, Blanche, dar aș vrea să iau puțin aer, am înțepenit stând numai în pat. Și acum, cred că mă țin picioarele pentru o plimbare.

— Da! Mișcarea o să-ți facă foarte bine!

Hugo se ridică încet din pat, se întinde puțin, apoi se duce la baie. Își pune hainele pe el și iese din rezervă. O asistentă îl avertizează că nu are voie să părăsească clădirea, după care îl cheamă pe psihiatru. Văzându-l deja echipat pentru un consult, medicul îi propune să-l urmeze în cabinetul lui.

O oră mai târziu, Hugo se întoarce. Mirată de figura lui încruntată, Blanche îl

abordează:

— Nu s-ar zice că te-a binedispus ieșirea!

— M-am întâlnit cu psihiatrul, care m-a supus celui mai nasol interogatoriu din viața mea.

— Cum așa?

— Păi, de ce așa și nu altfel? Nu cumva beau? Nu cumva mă droghez? Am prietenă? Și dacă am înclinații homosexuale refulate? Sigur mi-am revenit după moartea maică-mii? Nu cumva de atunci au început să apară tendințele depresive? În ce relații sunt tata și cu soră-mea? De ce am înghițit pastile și nu alte chestii? Am de gând să mai încerc? Etc., etc.

Blanche râde cu poftă.

— Îmi închipui că te-a scos din sărite, dar asta e meseria lui, ce să-i faci! Pe mine mă interesează să știu doar dacă mai vrei să mori.

Hugo și-a dat hainele jos și acum își trage pe el pantalonii scurți și tricoul, stând pe pat.

— I-am răspuns că nu, ca să mă scutească și să mă lase să plec, dar sincer, habar n-am. Nu iubesc mai mult viața în seara asta decât azi-dimineață. Era mai bine dacă îmi ieșea figura.

Blanche e mâhnită de acest răspuns și își dă seama că suferința lui Hugo e foarte adâncă. Nu mai spune nimic. Tânărul înțelege că i-a provocat un sentiment neplăcut și continuă:

— Văd că v-am rănit. Am impresia că dumneavoastră vă e tare dragă viața. Nu vă cunosc bine, dar îmi sunteți simpatică, Blanche, și, orice s-ar întâmpla, mă bucur că ne-am întâlnit.

— Sentimentul e reciproc, Hugo. Destinul e ciudat. Drumurile noastre se întâlnesc într-un moment în care eu părăsesc acest pământ, chiar dacă sunt foarte legată de el, iar tu îți dorești să mori, deși ai trăit foarte puțin și ai încă atâtea lucruri de învățat, de descoperit.

— Deja am învățat un lucru important astăzi, datorită dumneavoastră...

— Da? Care?

— Că poți să treci prin mari încercări și să nu-ți pierzi pofta de viață. Mâine aș vrea să-mi povestiți prin ce-ați trecut, Blanche. Acum sunt rupt. O să înghit somniferul pe care mi l-a dat psihiatrul și o să-ncerc să dorm.

— Și până la urmă, a fost de acord să-ți dea drumul?

Hugo oftează din toți rărunchii.

— Nu, imbecilul! Cică mă mai ține sub observație și nu vrea să-mi dea nici telefonul!

— Probabil că sunt foarte egoistă, dar chiar mă bucur să știu că vom mai petrece câteva zile împreună!

— E singurul lucru care mă consolează și pe mine, Blanche.

— Și mai vedem noi cine pleacă primul!

Izbucnesc amândoi într-un hohot de râs complice, înainte ca Hugo să stingă lumina și să se bage în așternuturi. Blanche își ia cartea, o deschide la întâmplare și, ca în fiecare seară, se delectează cu cele câteva versuri de Victor Hugo, ce se înfățișează dinaintea ochilor ei obosiți. Cele de azi sunt dedicate memoriei lui Léopoldine, fiicei multiubite care s-a înecat în Sena la vârsta de 19 ani. Poetul nu-și va reveni niciodată după acest eveniment tragic, ce va inspira însă cele mai frumoase dintre poemele lui. Blanche e cu atât mai emoționată cu cât aceste versuri îi amintesc de fiul ei Jean care, în copilărie, dădea deseori buzna în biroul ei, întrerupând-o de la lucru, ca să se joace cu hârtiile și cu cărțile sale.

Ea-și luase obiceiul, din fragedă pruncie,

Ca-n orice dimineață să-mi intre în odaie.

Și cum o așteptam să vină, ca pe o rază de lumină,

Deodată, ea intra, zicând: Tăticule, să ai o zi senină!

Apoi cu condeiul se juca şi cărţile mi le deschidea

Ori pe pat stând, sau hârtiile-mi răvăşind, ea râdea.

Şi când fetiţa îşi lua zborul ca o pasăre, săgeată,

Îndată mă-ntorceam la lucru cu mintea luminată

Iar dup-acest repaus, în vreme ce scriam,

Printre manuscrise eu adesea întâlneam

Ciudate arabescuri, de dumneaei schiţate

Şi multe file albe mototolite de mâinile-i gingaşe.

Şi nu ştiu cum, pe-aceste file, se aşterneau cele mai dulci poeme.

Ea-l adora pe Dumnezeu, şi stelele, şi florile, şi lunca verde,

Şi era spirit, înainte de a fi o ea,

Iar sufletul ingenuu în ochi i se-oglindea.

Oricând, în toate, voia a mea călăuzire.

O! Câte seri de iarnă pline de farmec şi sclipire

N-am petrecut pierdut în tainele istoriei, gramaticii şi slovelor,

Cu toţi cei patru prunci, pe-ai mei genunchi, şi-n preajma mamei lor,

Câţiva prieteni dragi tăifăsuind la gura sobei!

Aceste bucurii mărunte erau, în ochii mei, izvorul fericirii!

Şi-acum ea-i moartă, Doamne, revarsă peste mine mila Ta!

Cândva, orice durere a ei mă întrista

Şi-n toiul celui mai vesel bal eram mâhnit,

Un văl de umbră-n ochii ei de-aş fi zărit.[9]

---

[9] Traducere de Lucia Vişinescu. (N.t.)

15

Polonia, ianuarie 1945

Sunt senină, dar totodată mă mistuie o durere nemărginită. O suferință ce nu poate fi alinată. Aș vrea să mai mor o dată și să nu mai simt nimic... Brusc, totul pare că se oprește după voia mea. Nu mai văd și nu mai aud nimic. De data asta, o să mor de-adevăratelea. O să mor de durere, iar amintirea acestei vieți se va șterge pentru totdeauna.

16

Franţa, iulie 2019

Ziua a început greu pentru Hugo, nevoit să primească la prima oră a dimineţii vizita tatălui său. Profitând de moment, Blanche a ieşit din rezervă, în scaunul său rulant, lăsându-i să vorbească liniştiţi. A luat puţin aer în parcul spitalului, ajutată de Claire, o infirmieră din Martinica. Chiar dacă se simte din ce în ce mai slăbită, capacităţile sale intelectuale, senzoriale şi emoţionale rămân intacte. Nu se mai hrăneşte, doar bea puţină apă, din când în când. Ştie că nu mai are de trăit decât două sau trei zile, şi i se pare firesc să profite de fiecare dintre ultimele sale clipe.

O roagă pe infirmieră să se apropie de o tufă de trandafiri albi. Reuşind să apuce o tulpină, aceasta apleacă floarea spre faţa ei. Blanche închide ochii şi inspiră cu delicateţe parfumul trandafirului. O bucurie imensă o copleşeşte.

— Ce minune! spune ea încet, şi-şi afundă iar nasul în petalele florii.

— Vă plac trandafirii, doamna Blanche? o întreabă Claire, căreia îi face plăcere să aibă grijă de bătrână.

— Grozav! Aveam o mulţime de soiuri în grădina mea. Şi liliac, caprifoi şi iasomie. Îmi place atât de mult mireasma lor!

— Da, miros superb! Şi mama are liliac în grădină. Iar eu fac la fel ca dumneavoastră, dacă îl prind înflorit când mai merg pe-acasă, îmi turtesc nerăbdătoare nasul în el, uneori chiar înainte să o sărut pe mama!

— Poţi să mă duci acolo, lângă teiul acela?

— Cu plăcere, doamna Blanche. Nu ştiam că e un tei. Vă pricepeţi la copaci!

— Plantele, florile, copacii sunt una din marile mele pasiuni... alături de

animale!

— A, am şi eu o pisică. Babou! Un motan imens care toarce toată ziua!

— Ce frumos! Şi eu am avut animale dintotdeauna, dar din păcate, ultima mea pisicuţă s-a stins anul trecut şi n-am mai adoptat alta, ştiind că nici eu n-o mai duc mult.

— Cred că-i simţiţi lipsa.

— Doamne, mai mult decât îţi poţi închipui. Ne ataşăm foarte mult de animale. Sunt aşa de afectuoase, de sensibile şi de inteligente! Când mă gândesc că unii le maltratează.

— E îngrozitor! Dar gândiţi-vă şi câţi oameni sunt maltrataţi. Ne vin atâtea cazuri aici, la urgenţe. Femei şi copii, mai ales. Mă întristează cruzimea acestei lumi.

— Aşa e, Claire. Cum spunea Lamartine, „nu ai două inimi, una pentru om şi alta pentru animal. Ai o inimă sau nu ai nimic“. Şi dacă ai inimă, te atinge suferinţa oricărei fiinţe vii.

Ajungând în dreptul teiului, Blanche o roagă pe Claire să apropie scaunul rulant de trunchiul copacului, ca să-l poată atinge. Apoi îşi aşază cu grijă mâinile pe trunchi şi închide ochii. Îi vorbeşte copacului în gând, mulţumindu-i pentru forţa şi seninătatea pe care i le transmite.

După un lung moment de comuniune silenţioasă, Blanche o roagă pe Claire să o conducă înapoi în cameră. Bătrâna constată uşurată că tatăl lui Hugo a plecat. Tânărul nu pare prea afectat de această vizită care îl speriase atât de mult. O întâmpină pe Blanche cu un zâmbet larg:

— Aaa! Mă gândeam că aţi fugit!

— Datorită lui Claire, am făcut o plimbare minunată în parc, dar îmi făceam griji pentru tine. Cum au decurs lucrurile cu tatăl tău?

— M-a surprins. A fost mult mai prezent şi mai atent decât de obicei. Când i-am

spus că n-am avut curaj să-l anunț că am picat examenul și de data asta, i-au dat lacrimile și mi-a cerut iertare.

— Ce frumos! Sunt tare emoționată!

— Da, și pe mine m-a impresionat mult, dar n-am fost în stare să-i spun nimic. Am stat puțin așa, în tăcere, și ne-am ținut de mână. Apoi mi-a spus că pot studia ce vreau eu, că nu-și dorește decât să mă vadă fericit. Și a plecat. Se întoarce mâine, cu sora mea.

— Grozav! Chiar dacă e trist că a trebuit să recurgi la un asemenea gest cumplit, ca să-l faci să înțeleagă.

— Cred că nici măcar nu-și dă seama la ce stres ne-a supus pe mine și pe sora mea, ca să învățăm bine.

— S-a gândit, probabil, că e spre binele vostru. E o situație des întâlnită! Foarte mulți părinți își îndrumă copiii pe o cale sau alta, crezând că vor fi fericiți sau că vor reuși în viață, însă dacă i-ar asculta puțin, și-ar da seama că acești copii sunt diferiți de ei, că nu au chiar aceleași aspirații sau aceleași talente. Și că împlinirea lor se leagă de un alt drum. Calea spre iad e pavată cu intenții bune! E foarte adevărată vorba asta.

— Da...

— Dar lucrul cel mai important, acum, că începi să te detașezi de părerea tatălui tău, este să afli ce vrei să faci tu cu viața ta!

— V-am mai spus, chiar nu știu. Nu mă pasionează mai nimic, în afară de gașca mea.

— Ai o prietenă?

— Nu chiar.

— Adică?

— Nu am pe cineva stabil. Sunt câteva fete cu care mai ies, dar nimic serios.

— Nu ai fost niciodată îndrăgostit?

— Ba da, dar n-a ţinut mult. Am fost repede dezamăgit.

— Dezamăgit de femei?

— Nu, mai degrabă de iubire. Adică mi-am dat seama că eram mai mult atras fizic de prietenele mele şi că nu mai simţeam mare lucru pentru ele după ce începeam o relaţie.

— Pentru că te atrăgeau alte fete?

— Şi asta, dar cred că-mi place mai mult să ies cu gaşca sau să mă joc pe calculator decât să stau cu ele.

— Îmi dau seama că nu ai fost niciodată îndrăgostit cu adevărat! Sau, cel puţin, nu ai trecut dincolo de acea primă impresie, legată doar de atracţia sexuală. Când vei vrea cândva să ai o relaţie profundă, vei descoperi şi alte bucurii pe care ţi le poate da iubirea pentru o persoană şi a ei faţă de tine.

Hugo izbucneşte într-un râs nervos.

— Mă faceţi să râd! Nu cred o iotă din poveştile astea.

— Nu crezi că există dragoste?

— Cred că atunci când există atracţie între un bărbat şi o femeie, sau între două persoane de acelaşi sex, să zicem, chestia asta ţine de procesele chimice din creier. În acele momente, creierul nostru secretă o cantitate foarte mare de dopamină, şi intrăm într-o stare de efervescenţă. Pe lângă asta, scade drastic şi nivelul de serotonină, hormonul lucidităţii — printre altele —, şi devenim orbi. Iar când ajungem în faza liniştită, în faza de tandreţe a relaţiei, când formăm un cuplu, creierul nostru secretă ocitocină, substanţa ataşamentului. Dar numai pentru un anumit timp. Asta numim noi dragoste, când, de fapt, e mai curând atracţie biologică, chimică.

— M-ai prins aici! Nu ştiu mare lucru despre ce-mi spui tu, cred însă că dragostea înseamnă ceva mai mult decât un simplu lanţ de reacţii chimice.

— Da? Atunci ce e?

— Când iubeşti, vezi viaţa în alte culori. Totul e mai frumos.

— E-adevărat, dar asta pentru că dă pe dinafară dopamina!

— Poate, dar şi pentru că e vorba despre întâlnirea a două suflete care vibrează la unison. Lucrul care m-a bucurat cel mai mult, când l-am întâlnit pe soţul meu şi în cei 43 de ani trăiţi împreună, nu a fost atât dorinţa fizică, cât faptul de a sta lângă el. Îi iubeam întreaga fiinţă, cu tot cu defecte şi slăbiciuni. De fapt, cred că ele mă înduioşau cel mai tare! Nimic nu a fost simplu, nici perfect în viaţa noastră. Am trecut prin greutăţi şi am depăşit obstacole, dar exista o complicitate incredibilă între noi şi nimic nu ne făcea mai fericiţi decât să-l vedem pe celălalt fericit.

— Vorbiţi despre el la trecut... l-aţi pierdut?

— Da, în urmă cu aproape 10 ani.

— Şi n-aţi avut copii?

— Ba da. Un fiu, Jean. A murit călcat de un şofer beat.

— Îmi pare rău, îmi pare atât de rău pentru dumneavoastră, îngaimă Hugo, tulburat de această veste.

Blanche îi întinde mâna. El i-o strânge. Apoi continuă, zâmbind:

— Poate tocmai din acest motiv m-am ataşat imediat de tine: avea aceeaşi vârstă când s-a dus. Nu te judec, cu siguranţă ai avut motive întemeiate să comiţi acest gest. Dar mă gândesc la apropiaţii tăi, la tatăl, la sora, la prietenii tăi. Îmi închipui cât ar fi suferit dacă te-ar fi pierdut.

— Când am luat hotărârea asta, nu voiam decât să se termine odată totul. Aveam şi nervii întinşi de atâta învăţat. Nu cred că-mi dădeam seama ce fac. De-abia acum, când l-am revăzut pe tata, am înţeles cât de mult suferă. Ar fi trăit toată viaţa cu povara asta.

— Nu-ţi revii niciodată după moartea unui copil. La început, eşti distrus. Nimic nu-ţi poate alina tristeţea, nici furia împotriva vieţii. Apoi, cu timpul, înveţi să accepţi. Îţi aminteşti de momentele minunate pe care le-aţi petrecut împreună şi înţelegi că el continuă să trăiască în amintirea ta, în inima ta. Însă tot ţi-e dor de prezenţa, de râsul, de lacrimile lui. Înţelegi de ce nu pot crede că dragostea asta e doar chimie. Pe lângă legătura biologică naturală, există şi ataşamentul faţă de o

ființă unică pe care o iubim, am iubit-o și o vom iubi veșnic.

— N-am simțit niciodată o asemenea dragoste, nici în familie, nici pentru prietenele mele, nici pentru amici. Nu cred că sunt capabil să mă atașez în felul ăsta de cineva. Probabil că m-am născut cu un handicap, sau poate că e o chestie de generație. Știți, noi, tinerii, nu prea mai credem în marea dragoste, ca dumneavoastră. Nu mai vrem să ne atașăm, poate din dorința de a nu suferi și de a ne păstra libertatea.

— Să știi că și eu țin foarte mult la libertatea mea! Dar nu cred că se bate cap în cap cu atașamentul față de cei pe care-i iubim. Pentru mine, libertatea nu înseamnă să faci tot ce vrei, oricând dorești și fără nicio constrângere.

— Atunci?

— Înseamnă să nu fii sclavul pulsiunilor, dorințelor, emoțiilor. Nu suntem deloc liberi când acționăm ca niște automate, căutând satisfacția imediată și evitând frustrarea, deși anumite obstacole, constrângeri, angajamente chiar ne îmbogățesc și, odată acceptate, ne deschid calea spre fericire sau spre bucurii mult mai profunde și mai durabile.

— Așa spuneți dumneavoastră, dar dacă mă gândesc la adulții din jurul meu, la prietenii părinților mei sau ai prietenilor mei, văd mai mult drame, oameni care se despart, care se urăsc chiar. Cred că atașamentul provoacă, în primul rând, suferință.

— Ai dreptate, numai că oamenii despre care-mi vorbești trăiesc acest sentiment ca pe o formă de posesie a celuilalt. Acesta le aparține — „soțul meu“, „soția mea“, „copilul meu“ — și nu concep ca el să evolueze diferit, sau să-i părăsească. Iar asta se întâmplă din pricină că și ei au lipsurile, rănile și fricile lor, pe care le proiectează asupra celor apropiați, devenind geloși și posesivi. Copiii noștri nu sunt ai noștri. Sunt ființe unice pe care viața ni le-a încredințat. Au propria lor inteligență, și cel mai bun lucru pe care îl putem face este să-i ajutăm să-și ia zborul, să devină independenți. Și pentru asta, există un singur mijloc: să-i iubim necondiționat. Și nici soții nu ne aparțin. Viața a îngăduit să-i întâlnim în drumul nostru, pentru a ne ajuta reciproc să creștem și să devenim noi înșine, în sensul deplin. Să iubești nu înseamnă să-l acaparezi pe celălalt, și cu atât mai puțin să-l faci dependent de tine. Dimpotrivă, înseamnă să-i dorești autonomia. Gelozia, posesivitatea, teama de a-l pierde pe cel de lângă tine sunt

patimi care parazitează, sau chiar distrug relația de cuplu. Dragostea adevărată nu închide, ci eliberează. Nu-l sufocă pe celălalt, ci îl învață să respire mai ușor. Deci, vezi, nu vorbesc despre acel atașament care te înrobește, la fel de mult ca respingerea totală a dragostei, din teama de a nu suferi. Atunci când iubești, te legi cu inima de cel sau de cea pe care o iubești. Însă mintea nu trebuie să piardă din vedere faptul că celălalt nu ne aparține și nici motivațiile, deseori inconștiente, care ne leagă de el. Doar prin acest efort de luciditate, de conștientizare, ne putem detașa, în înțelesul spiritual al termenului, fără a pune stăpânire pe cel de lângă noi și a face din el un obiect de uz personal.

— Vreți să spuneți că putem fi și atașați și detașați de cineva, în același timp?

— Da, dar aceste lucruri se petrec la niveluri diferite. Ne atașăm cu inima, însă detașarea e opera minții, care ajunge să înțeleagă că celălalt nu ne aparține. Tot detașarea minții ne ajută să suportăm mai bine despărțirile și dispariția celor dragi.

— Of, of! Complicată treabă!

— Nu, e extrem de simplă, odată ce o-nțelegi și o pui în practică.

Dialogul lor e întrerupt de Claire care intră în cameră, pentru a-i aduce masa lui Hugo. Acesta începe să mănânce cu poftă, iar Blanche se bucură la gândul că începe să-i revină încet-încet dragul de viață.

17

Polonia, ianuarie 1945

În punctul în care tristeţea mă copleşeşte, sunt din nou aspirată în tunel. De data asta, am senzaţia că urc. Lumina revine. Aud o muzică, intonată parcă de nişte coruri de copii. Îmi continui drumul în tunel, dar mai lent. Lumina e tot mai puternică, iar cânturile, de o frumuseţe inefabilă. Pe măsură ce înaintez, zăresc siluete care mă privesc, zâmbind. Am impresia că o recunosc pe cea a bunicii. Şi bărbatul ăsta destul de tânăr, care mă priveşte cu drag, nu e cumva tata? A murit când aveam cinci ani şi trăsăturile lui s-au şters din amintirea mea, dar seamănă cu portretul pe care l-am văzut cândva. Şi chipul acesta care-mi surâde nu este cel al lui Nathan, fratele meu mai mic? Sunt cuprinsă de emoţie, aş vrea să mă opresc şi să-i vorbesc, dar o forţă de nestăpânit mă sileşte să merg mai departe. Muzica se aude mai încet acum, iar lumina e mai blândă. Aud foşnetul unei adieri uşoare şi mă las învăluită de miresme delicate. E atâta armonie aici! Dar unde mă aflu?

18

Franţa, iulie 2019

După ce ia masa, Hugo începe să picotească şi adoarme. Trezindu-se apoi, vede că Blanche ţine ochii închişi. Nu doarme, dar degajă o seninătate profundă. Hugo se ridică din pat şi se duce la baie. Când se întoarce, Blanche stă cu ochii deschişi. Îl urmăreşte cu privirea, zâmbind. Hugo e cel care reînnoadă firul conversaţiei:

— Povestiţi-mi puţin despre soţul dumneavoastră.

— O, Doamne! Jules! exclamă Blanche. Am fost foarte norocoşi că ne-am întâlnit. Era cu 10 ani mai mare ca mine. Cântam în aceeaşi corală.

— Uau! Şi ce meserie avea?

— Tâmplar-dulgher. El era îndemânaticul, iar eu, intelectuala. Existau multe diferenţe de caracter între noi, dar asta nu era o problemă. Ne-am iubit foarte mult şi niciodată n-am vrut să-i impunem ceva celuilalt. Fiecare avea grădina lui secretă, dar şi prietenii săi, preferinţele şi pasiunile sale. Fiecare îşi iubea propria viaţă, dar cea mai mare parte a timpului o petreceam împreună. Cred că toate astea nu au nimic de-a face cu dragostea-pasiune sau cu cea fuzională, care, după mine, se bazează mai mult pe teama de singurătate şi pe căutarea echilibrului care-ţi lipseşte, într-o relaţie de iubire. Iar aşa cum spuneai şi tu, acest tip de relaţie e foarte fragil şi când nu mai funcţionează, cuplurile se destramă. Însă atunci când iubeşti cu adevărat pe cineva, îl iubeşti pentru toată viaţa, şi n-ai putea să-l urăşti niciodată, nici dacă drumurile voastre s-ar despărţi, într-o zi.

— Tare mult aş vrea să vă cred, Blanche, chiar dacă n-am trăit aşa ceva. Dar dragostea despre care-mi vorbiţi seamănă mai degrabă cu prietenia, nu?

— Absolut. Prietenia este unul dintre cele mai importante lucruri din viaţa

noastră! Iar pentru mine, o relație de cuplu solidă și durabilă este, în primul rând, o prietenie adevărată între două ființe care se iubesc, pentru că se respectă reciproc și pentru că între ele există o adevărată complicitate. E ceea ce spunea și Aristotel: relația de cuplu se bazează, întâi de toate, pe prietenie. Dorința și sexualitatea contează și ele, dar nu sunt suficiente pentru ca relația să dăinuie și să fie armonioasă. Nu e adevărat că „dragostea durează trei ani“! Pasiunea este cea care durează cel mult trei ani.

— Da, și se leagă de reacțiile biologice și chimice despre care vă spuneam.

— Categoric! Spre deosebire de pasiune, dragostea ne permite să rămânem lucizi și liberi. Însă mulți se mulțumesc cu iluzia și frenezia pasiunii amoroase. De altfel, de la romantismul secolului al XIX-lea până astăzi, există o întreagă literatură care exaltă suferințele pasiunii. Unii se dau în vânt după așa ceva, și de ce nu s-ar da, la urma urmei! Dar pentru mine asta nu e dragostea despre care-ți vorbesc, cea care te face fericit, încrezător, senin, fără să anuleze impulsul dorinței. Această dragoste poate evolua, se poate metamorfoza și lua forme diferite, dar nu dispare niciodată. Dacă e adevărată, durează etern. Victor Hugo îi scrie scrisori minunate lui Juliette Drouet, iubirea vieții lui, chiar știu pe dinafară una care exprimă foarte bine acest sentiment.

Hugo zâmbește.

— Sunt numai urechi, Blanche!

Bătrâna închide ochii și începe să recite scrisoarea. Pare atât de pătrunsă, încât Hugo are impresia că fiecare cuvânt ar fi putut fi scris chiar de ea, pentru soțul ei.

Nu aș vrea să adormi fără aceste cuvinte de dragoste. Vreau să-mi pun în ele tot sufletul meu, iar tu să-l simți. Vreau ca, în noaptea asta, inima mea să-ți pară lipită de a ta. Mă rog să trăiesc, să mor, și să renasc cu tine, în transfigurare și lumină! Îi rog fierbinte pe îngerii noștri să i-o ceară Domnului și pe El să-mi împlinească cererea. Tu ești viața mea și vei fi veșnicia mea. Te iubesc. Ți-o spun cu toată ființa mea. Dormi cu încredințarea că ești iubită. Ești cerul meu aici, vei fi și mai mult dincolo. Îți sărut frumusețea, îți ador inima. Fii binecuvântată!

După un scurt moment de tăcere, Hugo exclamă:

— Era leşinat după ea!

Bătrâna zâmbeşte.

— Îţi doresc din toată inima să trăieşti, într-o zi, o relaţie de iubire adevărată. Este un sentiment de atașament profund, nesfârșit, dar care, în acelaşi timp, te face să te simți liber.

Blanche păstrează un lung moment de tăcere. Atâtea amintiri şi sentimente îi revin în minte! Apoi continuă:

— Se spune undeva, în Biblie, că „dragostea e mai tare ca moartea“. Despre asta e vorba. Când ai iubit cu adevărat o persoană, pentru ceea ce este ea, nu doar pentru ceea ce-ți dăruiește, inimile voastre sunt unite pentru totdeauna.

— Aţi citit Biblia? o întreabă Hugo.

— Da, însă târziu. În copilărie am fost crescută în religia iudaică, dar părinții mei nu erau credincioşi, nici practicanţi. Am citit-o când am început să studiez filosofia, pe la 20 de ani, ca să-mi înțeleg mai bine rădăcinile, dar și pentru că acest text ocupă un loc atât de important în istoria civilizației noastre. Tu?

Hugo râde cu poftă.

— Eu citesc doar benzi desenate şi cărţi de ştiinţă! Părinţii mei au fost crescuți în religia catolică, dar nu ne-au botezat și nu ne-au dat niciun fel de educație religioasă.

— Te interesează religiile?

— Deloc. Nu știu mai nimic despre ele și nici n-am chef să știu, când văd ce se-ntâmplă în jur.

— Ce vezi în jur?

— Fanatism, intoleranță, ipocrizie, sete de putere, lipsa unei gândiri critice, femei maltratate…

— Ai atâta dreptate! Dar chiar dacă nu sunt deloc religioasă, să ştii că eu am văzut şi altceva.

— Ce anume?

— Am întâlnit oameni foarte credincioşi care, în numele credinţei lor, le vin în ajutor imigranţilor, se îngrijesc de cei neputincioşi, le dăruiesc din bunătatea şi din timpul lor celor care au nevoie. Am întâlnit mulţi credincioşi toleranţi şi primitori, cu spirit de dreptate şi milostivi.

— Or fi şi din ăştia, dar sunt excepţii.

— Sigur, aşa cum ţi-am mai spus, nu prea se pomeneşte de ei în articolele de pe internet. Un proverb chinez zice aşa: „un copac care cade face mai mult zgomot decât o pădure care se înalţă“. Acum, dacă reduci religiile la teroriştii islamişti sau la preoţii pedofili de pe prima pagină a ziarelor, nu poţi avea altă imagine despre ele decât una înfricoşătoare, firește.

— Deci părerea dumneavoastră este că religiile sunt bune, dar că anumiţi oameni le strică?

— Nu spun asta. Nu cred că religiile sunt bune sau rele în sine. Cred că unii oameni caută în religie un teren prielnic pentru bunătatea sau pentru frica lor, pentru dragostea sau pentru ura lor. În definitiv, textele religioase reflectă contradicţiile sufletului omenesc. Unele pasaje din Biblie şi din Coran laudă dreptatea, dragostea, dărnicia, smerenia, detaşarea, egalitatea dintre oameni. În timp ce altele îndeamnă la crimă, rasism, subjugarea femeilor. Chiar dacă aceste texte reflectă convingerile contradictorii ale oamenilor care le-au scris în trecutul îndepărtat, noi continuăm să le folosim şi astăzi după cum ne convine.

— Problema e că mulţi credincioşi cred că aceste texte trebuie luate ad litteram, sau chiar că le-au fost dictate profeţilor direct de Dumnezeu.

— Aşa e! Fundamentalismul este cauza oricărui fanatism.

— Dar poţi fi credincios fără să crezi că aceste texte vin direct de la Dumnezeu?

— Bineînţeles! Cunosc credincioşi şi practicanţi care cred că aceste texte au fost inspirate de Dumnezeu, dar care, studiindu-le obiectiv, au înţeles că ele sunt şi produsul unei anumite culturi, cu mizele ei politice şi sociale.

— Deci e musai să le interpretăm în contextul lor, și să le relativizăm, până la urmă.

— Într-adevăr! E tocmai ceea ce nu vor să facă credincioșii fundamentaliști, de teamă să nu se îndepărteze de credință, făcând uz de rațiune. Iudaismul, creștinismul și islamul sunt traversate, de la originile lor, de aceste dezbateri privind legătura dintre credință și rațiune.

— Dar dumneavoastră în ce credeți?

— Eu sunt filosoafă, înainte de orice, și cred că doar rațiunea e universală. Credințele și religiile sunt întotdeauna legate de culturile care le-au dat naștere, dar și de afectele, de dorințele indivizilor sau ale grupurilor de oameni care le împărtășesc. Nu sunt adepta lor, dar constat că unele dintre aceste dorințe sau aspirații se întâlnesc cu valorile umaniste la care subscriu, cum ar fi dreptatea, toleranța, respectul pentru celălalt, în vreme ce altele se situează la antipodul lor. De fapt, singura religie în care cred cu adevărat, singura spiritualitate universală, este cea a iubirii. Doar iubirea mi se pare demnă de încredere. Și pentru asta, nu prea are importanță dacă ești sau nu credincios, religios sau practicant. Pentru mine, adevărata deosebire dintre oameni nu este reprezentată nici de religie, nici de cultură, și nici de limbă sau de culoarea pielii. Ci e următoarea: îți respecți sau nu semenii? Îți împarți bunurile cu cei care sunt în nevoie? Ești pregătit să-ți riști viața, luptând împotriva nedreptății? Te îndurerează suferința celuilalt? Simți imboldul de a-i mângâia pe cei neajutorați?

19

Polonia, ianuarie 1943

Îmi apare în fața ochilor o siluetă albă cu formă omenească, dar simt că nu e o ființă umană. Înaintează spre mine. Pe măsură ce se apropie, o iubire puternică îmi încălzește inima. Am senzația că durerea mea nemărginită se topește în fața acestei iubiri nemărginite. Cine, oare, este această ființă de lumină care emană o iubire necondiționată? Cred că mi-a auzit întrebarea, pentru că aud foarte clar, înlăuntrul meu, acest răspuns: „Sunt îngerul mângâietor“.

20

Franţa, iulie 2019

Hugo e înduioşat de cuvintele lui Blanche. Meditează la ele îndelung, apoi declară pe un ton calm, plin de gravitate:

— Aveţi perfectă dreptate. În noi toţi există aspiraţia spre dragoste, spre altruism şi dreptate, şi e cel mai minunat lucru. Dar tot în noi există şi opusul ei. Suntem egoişti, violenţi, ne place să-i supunem, să-i dominăm pe ceilalţi. Şi eu văd în mine aceste contradicţii. Cum să faci ca iubirea şi dreptatea să învingă violenţa şi setea de dominaţie?

— Există o frumoasă pildă amerindiană care răspunde la întrebarea ta. Vrei să ţi-o spun?

— Sigur!

— Un bărbat foarte bătrân îi spune nepotului său: „Copilul meu, în tine sunt doi lupi. Unul alb care face fapte bune, îi ajută pe ceilalţi, e drept, şi unul negru, egoist şi rău, care face lucruri urâte. Între cei doi se dă o luptă crâncenă, în inima ta. Ştii care dintre ei va câştiga?“ „— Nu, bunicule“, răspunde copilul. Iar bătrânul îi spune: „Cel pe care îl hrăneşti!“

— Uau! Îmi place la nebunie imaginea asta.

— Atunci când faci o faptă rea, nedreaptă, egoistă, îi dai de mâncare lupului negru şi el devine mai puternic. Dimpotrivă, atunci când faci un gest frumos, drept, generos, îngraşi lupul alb. În inima oricărei fiinţe umane există resurse de bunătate. Trebuie doar să le scoatem la lumină şi să le cultivăm. În fiecare dintre noi există năzuinţa spre dreptate, trebuie doar să o exersăm. Cânţi la vreun instrument?

— Da, la pian, puţin…

— Atunci, probabil ştii că nu poţi face progrese fără să studiezi constant.

— O, da! Cel puţin o jumătate de oră, ideal, o oră pe zi.

— Ei bine, e valabil pentru orice lucru din viaţă. Devii un muzician bun, studiind cât mai mult. Devii un zidar bun, construind case. Devii un sportiv bun, făcând antrenamente. Şi devii un om bun, dând cât mai des dovadă de bunătate, de dreptate, de altruism, de iertare, de curaj, de încredere, de bunăvoinţă. Filosofii greci numesc asta practicarea virtuţilor. Însă tot aşa, poţi deveni vicios, înmulţind faptele rele, care îţi urâţesc chipul omenesc. Virtutea şi viciul se cultivă, e foarte simplu!

— Dacă eşti conştient de treaba asta!

— E adevărat că nu ne învaţă nimeni la şcoală astfel de lucruri şi chiar e păcat! Filosofia ar trebui studiată de la şase sau şapte ani, nu de la 16 sau 17!

— Da, aşa e!

Hugo stă o clipă pe gânduri, apoi continuă:

— Vorbiţi despre fapte. Dar ştiam că şi gândurile noastre sunt foarte importante şi ne pot influenţa viaţa. Ce credeţi?

— Firește! Gândurile sunt o energie foarte puternică. În mod sigur, ne influențează, chiar dacă nu sunt exprimate sau puse în practică. E valabil şi în cazul credinţelor personale. De exemplu, dacă cineva nu are o părere bună despre propria persoană, dacă se crede lipsit de valoare, le va transmite, fără să-şi dea seama, celorlalţi o imagine negativă despre sine. Astfel, riscă să aibă multe dezamăgiri în relaţiile cu semenii, fapt care îi va confirma părerea negativă despre sine. Pe când o persoană cu o bună stimă de sine degajă ceva special ce-i atrage pe ceilalţi. Și e valabil în toate situațiile! Dacă emiți gânduri negative înaintea unui interviu de angajare, e puțin probabil că vei avea succes. Însă dacă eşti încrezător, lucrurile vor sta mult mai bine.

— Fiind pesimist din fire, am fost mai tot timpul chinuit de teama de eşec. Credeţi că poate şi din cauza asta am dat chix?

— Știi și tu răspunsul! Uită-te la marii sportivi: înainte de competițiile importante, se imaginează învingători, și așa reușesc să fie mai buni și să câștige. Dacă-ți imaginezi deja că vei da greș, șansele tale de reușită scad considerabil. Dar partea cea mai complicată e că mai avem și credințe și gânduri inconștiente, care ne influențează viața, fără să ne dăm seama, după cum a demonstrat foarte bine Freud.

— Adică?

— De pildă, cineva poate să nu conștientizeze că, în străfundurile lui, își dorește să rateze un examen, pentru că, de fapt, ar vrea să urmeze altă cale. Poate că același lucru ți s-a întâmplat și ție, când ai ales medicina, întâi de toate, ca să-i faci pe plac tatălui tău.

— Tot ce se poate. Dar dacă e ceva inconștient, cum putem să ne dăm seama?

— Tocmai de-asta a inventat Freud psihanaliza! Scopul ei e de a transforma inconștientul în conștient, pentru a ne face mai lucizi și mai liberi.

— Ați încercat?

— Timp de trei ani.

— De ce?

— Nu reușeam să fac copii cu soțul meu, deși nu aveam nicio disfuncție sau problemă biologică. Când începusem deja să-mi pierd speranța, un medic mi-a spus că motivul ar putea fi un blocaj emoțional și m-a sfătuit să merg la terapie.

— Și a mers?

— După ceva timp, da, a dat roade. Am înțeles cauza inconștientă care mă împiedica să devin mamă. Și odată ce am conștientizat-o, corpul meu s-a deblocat și am rămas însărcinată. Dar am continuat terapia și câtva timp după, pentru că m-a îmbogățit profund și m-a învățat să mă cunosc pe mine. Apoi am schimbat puțin direcția, încercând analiza jungiană, fiindcă mi-am dorit să continui acest parcurs interior cu cineva mai deschis pe plan spiritual și mai apropiat de viziunea mea despre lume și viață.

— Și care e diferența între Freud și Jung?

— Jung a fost cel mai strălucit discipol al lui Freud. Dar s-a despărţit de maestrul său, având o abordare diferită asupra chestiunii dorinţei sexuale, a libidoului. Freud era convins că libidoul este energia cea mai puternică care ne influenţează toate alegerile, inclusiv pe cele raţionale. Jung considera, dimpotrivă, că fiinţa umană are şi o nevoie de sens şi de spiritualitate, la fel de esenţială ca libidoul, şi că nu totul se reduce la acesta din urmă. Pe scurt, se poate spune că Freud are o viziune pur materialistă asupra omului şi a lumii, în vreme ce viziunea lui Jung e una mai largă, făcând loc sacrului, tainei, vieţii spirituale.

— Deci eu sunt Freud, iar dumneavoastră, Jung!

Hugo şi Blanche îşi zâmbesc complice. Apoi Blanche continuă pe un ton mai serios:

— Jung a inventat şi alte concepte esenţiale precum inconştientul colectiv, animus şi anima, arhetipurile sau sincronicitatea.

— Sincro... ce? întreabă Hugo, micşorându-şi ochii.

Blanche izbucneşte în râs.

— Un cuvânt barbar, nu? Înseamnă, pur şi simplu, că două evenimente nu sunt legate între ele printr-o relaţie de cauzalitate, ci prin sensul lor.

— M-aţi băgat şi mai tare în ceaţă!

— O să-ţi dau un exemplu concret. Să zicem că te gândeşti la un prieten despre care nu mai ştii nimic de multă vreme. Şi câteva minute mai târziu, sună telefonul şi e chiar el la capătul firului. Între cele două evenimente nu există o relaţie de cauzalitate, însă coincidenţa e tulburătoare. Fie interpretezi episodul ca un rezultat al hazardului, cum ar face Freud. Fie te gândeşti că alăturarea celor două evenimente are un anumit sens, că nu e fortuită. Asta numeşte Jung sincronicitate.

— Numai că nu există o explicaţie ştiinţifică pentru acest fenomen.

— Cel puţin, nu în stadiul actual al cunoaşterii ştiinţifice. Eu chiar cred că multe fenomene misterioase precum clarviziunea, mediumnitatea, sincronicităţile, telepatia etc. îşi vor găsi, într-o zi, explicaţia raţională. Dar pentru asta, e nevoie ca ştiinţa să evolueze, să nu rămână închisă într-o dogmă materialistă care

limitează posibilitățile de înțelegere a lumii și a minții omenești.

— Spre deosebire de religie, știința nu are nicio dogmă, Blanche! Ea aplică o metodă riguroasă prin care putem cunoaște realitatea cu certitudine, prin dovezi palpabile.

— E adevărat, însă în comunitatea științifică există o tendință tot mai întâlnită de a considera că totul este material, inclusiv mintea umană. Și astfel, aceasta este studiată doar prin prisma conexiunilor neuronale. Adică mintea și conștiința se reduc la creier. Dar eu sunt convinsă că, deși mintea și conștiința sunt fixate în corp prin intermediul creierului, ele pot exista și în afara acestei ancorări în trup.

— Este doar o credință, nu poate fi dovedită în niciun fel. Cum ați ajuns la ea?

— Pur și simplu pentru că am trăit, ca milioane de alte persoane, o experiență în timpul căreia conștiința mea a părăsit trupul. Deci pentru mine nu e o simplă credință, ci rodul unei experiențe care mi-a schimbat viața și viziunea despre lume.

21

Polonia, ianuarie 1945

Nu am simțit niciodată o astfel de dragoste. Întreaga mea ființă se dilată. Mă cuprinde un sentiment de unitate, de limpezime, de simplitate și bucurie, de pace profundă. Nu mai există timp, ci doar clipa de față și prezența acestei iubiri absolute. Niciun cuvânt nu poate descrie ceea ce simt. Nimic nu mă mai desparte de tot ce există. Sunt o parte a acestui Tot, ca o picătură de apă într-un ocean. Să fie oare asta eternitatea?

22

Franţa, iulie 2019

Hugo se simte tulburat, ascultând-o pe Blanche. În ciuda acestui sentiment neplăcut, ce izvorăşte din scepticismul lui, o curiozitate puternică nu-i dă pace. Tocmai când se pregăteşte să-i ceară bătrânei doamne mai multe amănunte despre experienţa trăită, medicul care se ocupă de ea intră în rezervă.

— Bună ziua, dragă Blanche.

— Bună ziua, domnule doctor. Mă bucur să vă văd!

— Şi eu mă bucur! Cum vă simţiţi în seara asta?

— Bine. Puţin mai slăbită decât ieri, dar e normal.

Medicul îi ia pulsul, apoi tensiunea.

— Tot nu vă alimentaţi?

— Nu, nu mi-e foame.

— Vă doare ceva?

— Mă mai supără câte ceva, dar nu mă doare nimic foarte tare. Mi se pare doar că mă părăsesc puterile încet-încet. Din fericire, capul încă funcţionează.

Hugo se simte obligat să intervină:

— Confirm!

Medicul zâmbeşte şi continuă:

— A fost o idee bună să împărţiţi rezerva cu acest tânăr. Mai uitaţi puţin de singurătate!

— Daaa, răspunde Blanche întorcând capul spre Hugo. La vârsta mea, nu doar că nu mai am familie, dar mi-am pierdut aproape toţi prietenii, iar cei care mai trăiesc locuiesc departe şi nu se pot deplasa.

Medicul îi propune bătrânei să-i pună o perfuzie cu puţină glucoză şi un analgezic. Deşi în prima fază se opune, Blanche cedează, până la urmă, gândindu-se că, în acest mod, va mai putea rămâne puţin lângă Hugo. În timp ce medicul iese din încăpere, asistenta înfige cu greutate acul în antebraţul numai piele şi os al lui Blanche şi-i montează perfuzia. Urmărind operaţiunea, Hugo rămâne perplex la vederea unui tatuaj pe braţul descoperit al bătrânei. După plecarea asistentei, nu se poate abţine să nu o întrebe:

— N-aş vrea să fiu indiscret, dar e prima dată când văd un tatuaj la o persoană în vârstă. Ce reprezintă numerele alea?

Blanche zâmbeşte.

— Nu eu am vrut să-mi tatuez cifrele. M-au marcat ca pe vite.

Hugo e siderat.

— Ce... ce vreţi să spuneţi? Aţi păţit asta în închisoare?

— Într-un fel. Ai auzit de Auschwitz?

— Lagărul de concentrare nazist din Polonia?

— Da.

— Aţi fost deportată?

— Da, la vârsta de 17 ani, cu mama şi fratele meu. Iar acest tatuaj este numărul meu de identificare.

— Îmi pare rău, n-am ştiut...

Blanche zâmbeşte.

— Cum ai fi putut să știi?

— Și ați păstrat tatuajul?

— Da, ca să nu uit niciodată.

— Cum ați scăpat de-acolo? Ați fost eliberată de americani la sfârșitul războiului?

— Rușii sunt cei care au eliberat Auschwitzul. Dar pentru noi a fost ceva mai complicat. În ianuarie 1945, când Armata roșie a intrat în Polonia, naziștii nu ne-au exterminat pe loc, așa cum făcuseră cu celelalte milioane de evrei, înaintea noastră, ci au hotărât să-i evacueze din lagăr pe ultimii supraviețuitori și să-i trimită în Germania.

Hugo e de-a dreptul zguduit. Studiase la liceu acest episod tragic din al Doilea Război Mondial, dar nu întâlnise niciodată un supraviețuitor din lagărele morții și totul rămăsese pentru el la un nivel destul de abstract. Faptul că se găsea în fața uneia dintre ultimele supraviețuitoare ale unuia dintre cele mai cumplite lagăre de exterminare făcea, dintr-odată, mai palpabilă această insuportabilă realitate.

— Și într-o noapte, continuă Blanche, ne-au trezit la 4 dimineața, ne-au dat alimente și ne-au scos afară din lagăr. Am mers timp de trei zile și două nopți pe un ger cumplit. Ne era groaznic de frig și înaintam înfiorător de greu în șoșonii noștri scâlciați! Avansam în coloane formate din câte cinci femei, pe urmele bărbaților care porniseră cu câteva ore înaintea noastră. Dădeam constant peste cadavrele celor care, doborâți de oboseală, fuseseră executați cu sânge rece de trupele SS. Aceeași soartă m-ar fi așteptat și pe mine. M-am prăbușit din pricina epuizării, și căzând, m-am izbit cu capul de o piatră. Când au văzut sângele care mi se prelingea pe tâmplă, soldații au crezut că am murit și m-au lăsat acolo.

— E... e incredibil că ați scăpat.

— Da, mai ales că afară erau cam minus 25 de grade și că puteam muri înghețată.

— Cum ați supraviețuit?

— Nu departe de acel loc locuia o familie de pădurari polonezi. Ei m-au luat de

pe drum, m-au încălzit şi m-au îngrijit.

— Ce noroc aţi avut!

— Nu cred în întâmplare, nici în noroc, ţi-am mai spus. Nu-mi venise încă ceasul, şi, într-un fel, eu am ales să trăiesc în continuare.

— Aici m-aţi pierdut de tot!

Blanche zâmbeşte larg.

— Vrei să-ţi povestesc experienţa pe care am trăit-o atunci şi despre care începusem să-ţi vorbesc, înainte să ne întrerupă doctorul Guérin?

— Da, mor de nerăbdare! răspunde Hugo cu entuziasm.

— Experienţa care mi-a schimbat viaţa a fost momentul în care conştiinţa mi-a părăsit corpul.

Hugo rămâne cu răsuflarea tăiată. La disconfortul simţit în urmă cu câteva clipe, se adaugă o emoţie care îl copleşeşte, aflând despre acest episod tragic din viaţa lui Blanche.

— Atunci când am căzut, spiritul meu a ieşit din corp şi m-am văzut întinsă pe pământ. Eram stupefiată, însă tot ce se petrecea era real: toată durerea dispăruse şi îmi priveam corpul de undeva de sus.

— Imposibil!

— Şi eu aş fi crezut la fel, dacă n-aş fi trăit-o! Şi nu e tot. Am fost apoi aspirată într-un tunel şi, în câteva secunde, am retrăit principalele evenimente din viaţa mea, din copilărie până la momentul în care am căzut, punând capăt acelui umblet istovitor.

— Cum adică le-aţi retrăit?

— Le-am revăzut ca într-un film, în secvenţe care se succedau.

— Şi ce simţeaţi?

— Îmi retrăiam sentimentele din trecut, dar şi pe cele ale altora, înţelegând altfel

evenimentele, de parcă aș fi fost mai detașată de ele și mai conștientă. În același timp, încă mă încerca o tristețe, retrăind ultimele și cele mai dureroase clipe din viața mea. O tristețe adâncă, în ciuda acelui sentiment straniu de pace interioară. Însă chiar atunci, lucrurile au luat o altă întorsătură, la care nu m-aș fi așteptat.

Hugo o ascultă cu atenție.

— Am fost aspirată din nou în tunel, dar acum mă înălțam, învăluită într-o lumină tot mai puternică, și simțeam o dragoste fără margini, care-mi vindeca toate suferințele. O fericire inexprimabilă. Ca un orgasm al întregii ființe, dar infinit mai puternic decât un orgasm sexual...

Cu ochii larg deschiși, Blanche rămâne, pentru o clipă, în stare de extaz, aproape. Hugo o privește, simțindu-se extrem de confuz. E gata să creadă această poveste nebunească, văzând cât de sinceră pare Blanche. Inima începe să-i bată mai tare și un torent de lacrimi îi inundă ochii. Apoi, deodată, vocea rațiunii îi spune că totul e doar o iluzie, că nu trebuie să se lase influențat de emoțiile și de simpatia lui pentru această bătrână atât de înduioșătoare. Cu mare greutate, reușește să-și stăpânească lacrimile. Începe să râdă, cu un râs nervos și rece, și spune:

— Nu vă pun la îndoială sinceritatea, Blanche, dar, ca să fiu sincer, cred că ceea ce ați trăit poate fi interpretat altfel, într-un mod mult mai rațional.

Blanche iese încet din starea de grație și se răsucește spre Hugo:

— Da? Și care e explicația ta?

— Având în vedere că șocul prin care ați trecut a fost unul foarte mare, creierul, care, în general, încearcă să ne ajute să supraviețuim și să depășim obstacolele, a secretat cantități foarte mari de DMT[10].

— Asta ce e?

— O substanță asemănătoare cu serotonina, produsă de glanda pineală în situații de stres maxim. S-a demonstrat că aceasta poate induce o stare psihedelică, și deci halucinații foarte puternice, acționând asupra neocortexului, partea cea mai elaborată a creierului. Cei care iau substanțe halucinogene trăiesc stări similare.

— Te înțeleg că vrei să legi experiența mea de o teorie care rezonează cu

concepţiile tale. Când m-am întors în corpul meu, m-am întrebat şi eu dacă nu cumva totul n-a fost decât un vis. Dar mai multe elemente mi-au dovedit contrariul.

— Ce elemente?

— Faptul că mi-am văzut corpul inert, apoi rana de la tâmplă. Cum aş fi putut să ştiu lucrul ăsta, dacă aş fi trăit o simplă halucinaţie, fără legătură cu realitatea? Mai mult decât atât, m-am întors transformată total, cu sentimentul că ceea ce experimentase conştiinţa mea în afara corpului era mai real decât tot ce trăisem până atunci în corpul meu. Nu a fost o experienţă fizică, ci una spirituală, dar care mi-a marcat întreaga fiinţă. Din acel moment, am devenit o altă persoană.

Hugo e din nou tulburat, dar refuză cu încăpăţânare să pice în capcana discursului atât de aşezat şi de coerent al lui Blanche.

— Ce a schimbat cu adevărat această experienţă în viaţa dumneavoastră?

Bătrâna începe să râdă.

— Absolut tot! Nu mai am senzaţia că sunt în afara lumii, ca înainte, ci simt că fac parte din univers. Niciodată de atunci, n-am mai ştiut ce-i frica. Nu-i mai judec deloc pe oameni. Sunt mereu senină, orice s-ar întâmpla. Am încredere deplină în viaţă şi nu mă mai tem de moarte. Ci dimpotrivă! Ştiu că în curând voi ajunge într-o altă dimensiune!

— Nici mie nu mi-e teamă de moarte.

— Pentru că ai o viziune întunecată despre viaţă, şi moartea îţi apare ca o eliberare. E cu totul altfel în cazul meu, eu chiar sunt îndrăgostită de viaţă! Sunt profund ataşată de corpul meu, de existenţa mea, de amintirile mele, dar sunt, în acelaşi timp, detaşată de ele. Ştiu că voi părăsi în curând acest corp, cu toate senzaţiile şi emoţiile pe care le-a trăit el, şi în acelaşi timp ştiu că sufletul meu, sau conştiinţa, cum vrei să-i spui, îşi va continua drumul într-o altă dimensiune, nevăzută, mult mai vastă şi mai pasionantă!

— Deci credeţi în nemurirea sufletului. Aveţi această credinţă religioasă.

— Pentru mine nu e doar o credinţă religioasă. De altfel, în iudaism, religia în care m-am născut, nu se vorbeşte aproape niciodată despre despărţirea dintre

suflet şi trup sau despre viaţa de după moarte, ca în creştinism, islam sau în filosofiile orientale. Nu mi s-a insuflat credinţa asta. Am ajuns la această convingere intimă prin experienţa pe care am trăit-o. Şi această convingere e împărtăşită de mulţi filosofi din Antichitate care nu aderau la miturile religioase. Socrate, Platon, Aristotel, stoicii, Plotin şi mulţi alţii erau convinşi că sufletul nostru, spiritul nostru sau conştiinţa, oricare ar fi numele pe care i-l dăm părţii imateriale a fiinţei noastre, poate supravieţui morţii trupului. Această idee a început să fie considerată o pură fantasmagorie odată cu epoca modernă şi cu supremaţia ştiinţei experimentale ce reduce realitatea la materie.

— Ce vreţi să spuneţi prin realitatea redusă la materie? Realitatea, lucrurile pe care le vedem sau le atingem nu sunt altceva decât materie!

Blanche râde în hohote.

— Dragul meu, nu ştii oare că „ochii nu pot pătrunde miezul lucrurilor“, cum spune atât de bine Antoine de Saint-Exupéry în Micul Prinţ? Nu poţi vedea dragostea cu ochiul liber, şi totuşi ea există cu adevărat! Nu poţi analiza conştiinţa la microscop, dar şi ea există. Un filosof din secolul al XVII-lea, care îmi place mult, Baruch Spinoza, era convins că realitatea e formată din materie şi din spirit. Cele două se întrepătrund în univers de la începuturile sale, ca şi în făptura fiecăruia dintre noi. Atunci când nu vezi decât materie în fiinţa umană şi în univers, ignori jumătate din realitate şi-ţi blochezi accesul spre înţelegerea multor fenomene de natură spirituală. Fiind interesat de ştiinţă, probabil că ştii deja că cele două mari teorii care încearcă să explice realitatea, cea a relativităţii, a lui Einstein, şi cea a mecanicii cuantice, se contrazic în câteva puncte esenţiale. Nu s-a născut încă acea teorie mai cuprinzătoare, mai profundă, mai adevărată, care să poată explica complexitatea unei realităţi ce ne scapă printre degete, de fiecare dată când credem că i-am pătruns tainele. Şi asta fiindcă nu vrem să acceptăm ideea că lumea e formată deopotrivă din materie şi din spirit, din particule şi din conştiinţă, şi că cele două sunt indisolubil legate, aşa cum prea bine a înţeles, în vremea lui, genialul Spinoza.

---

[10] Siglă pentru dimetiltriptamină, substanţă halucinogenă. (N.t.)

23

Polonia, ianuarie 1945

Îngerul pare că zâmbește și-mi spune: „Bună, Ruth“. Nu-mi mai spusese nimeni, de foarte multă vreme, pe numele meu adevărat. Înțeleg că această ființă mă cunoaște întru totul, că mă cunoaște mai bine decât mine. Simt că nu mă judecă deloc. Emană lumină și o dragoste necondiționată care îmi oblojesc rănile. Am atâtea întrebări să-i pun, dar nu știu cu care să încep și n-aș vrea ca aceste cuvinte să destrame sentimentul de unitate. Părând că-mi citește, a doua oară, gândurile, îmi spune:

„Întreabă-mă ce vrei și-ți voi răspunde.

— Am murit?

— Cum să mori, din moment ce ești nemuritoare?

— Mi-am văzut corpul întins pe zăpadă. Păream moartă.

— Corpul se naște și moare. Dar sufletul nu se naște și nu moare niciodată. Ceea ce oamenii numesc naștere și moarte nu sunt decât treceri. Prin naștere, sufletul se întrupează, iar în momentul morții, el părăsește trupul.

— Și unde se duce?

— Își continuă călătoria.

— Spre un alt corp?

— Nu neapărat. Unele suflete se reîncarnează, pe pământ sau în altă parte. Altele, nu. Cei pe care-i numiți îngeri nu au și nu vor avea niciodată trupuri. Există atâtea ființe și realități pe care ochii voștri nu le pot percepe! Acum, pentru că ai ieșit din corpul tău, poți vedea alte lucruri cu ochii sufletului“.

24

Franţa, iulie 2019

Blanche pare vlăguită. A vorbit prea mult, a pus prea multă energie în cuvintele sale. Se opreşte şi închide ochii. Hugo e tulburat de vorbele ei, dar mai cu seamă, de teama că o va pierde dintr-odată. Se ridică, face un ocol în jurul patului şi se apropie de ea. Îi apucă mâna fără perfuzie şi o priveşte atent. Ea ţine ochii închişi şi respiră încet. Îi verifică pulsul şi constată că e foarte slab. E îngrijorat, dar ştie că e alegerea ei şi că oricum se va stinge, mai devreme sau mai târziu. E copleşit de emoţie. S-ar părea că, în mai puţin de două zile, s-a ataşat de această necunoscută mai mult decât de oricine altcineva din viaţa sa. „Poate că asta e iubirea necondiţionată despre care mi-a vorbit“, îşi spune Hugo, strângându-i mâna lui Blanche.

25

Polonia, ianuarie 1945

„La ce bun să trăim pe pământ? Totul pare atât de simplu şi de liniştit aici!

— Trăind în materia grea a pământului, sufletul experimentează situaţii antagonice, e mânat de forţe contrare care-l fac să sporească în iubire şi luciditate.

— Ce vrei să spui?

— Conştiinţa de sine şi de lume se dezvoltă experimentând situaţii opuse: ziua şi noaptea; teama şi încrederea; foamea şi saţietatea; tristeţea şi bucuria; lucrurile plăcute şi cele neplăcute... Dacă nu ai cunoaşte nefericirea, nu ai şti ce înseamnă fericirea, iar fără noapte, nu te-ai putea bucura de ivirea zorilor. Dacă nu ai cunoaşte senzaţia de foame, nu te-ai mai putea bucura de plăcerea de a mânca, şi de n-ai fi simţit niciodată neliniştea şi frica, n-ai putea înţelege şi aprecia pacea şi încrederea. Pe pământ, sufletul experimentează dualitatea şi situaţiile contrare, şi, în felul acesta, repet, poate spori în cunoaştere şi în iubire.

— Deci venim pe pământ ca să învăţăm, ca într-o şcoală?

— Da, într-un fel. Există trei lucruri fundamentale în univers: realitatea, conştiinţa şi dragostea. Dacă ar trebui să rezum sensul existenţei umane în câteva cuvinte, aş spune: a trăi înseamnă a trece de la inconştient la conştiinţă, de la teamă la dragoste. Iată de ce ajung sufletele pe pământ, chiar dacă drumul lor e, de multe ori, dureros şi plin de hopuri. Iar dacă existenţa li se pare deseori absurdă sau lipsită de sens, e pentru că au uitat acest lucru.“

26

Franţa, iulie 2019

În tot restul zilei, Blanche nu a mai vorbit deloc şi a stat aproape tot timpul cu ochii închişi. Hugo a ieşit din cameră pentru o nouă întâlnire cu tatăl său, însoţit acum şi de sora lui cea mică. Afecţiunea lor l-a mişcat. Nu-şi dăduse seama ce mult îl iubeau şi ţineau la el. A adormit foarte greu în noaptea aceea. S-a gândit încontinuu la povestea incredibilă pe care i-o spusese Blanche. Chiar dacă raţiunea îi interzice să creadă că acea experienţă s-a petrecut cu adevărat, inima lui e tulburată, pentru că îşi dă seama că bătrâna e sinceră şi cu mintea întreagă. Dacă ea ar avea dreptate, dacă realitatea nu e formată doar din materie, ci şi din conştiinţă, care nu e un produs al materiei, atunci întreaga sa reprezentare despre lume ar fi dată peste cap. În cazul ăsta, iubirea n-ar fi doar o atracţie între două corpuri ce emană substanţe chimice, spiritualitatea n-ar fi produsul imaginaţiei noastre, conştiinţa ar putea, foarte probabil, să supravieţuiască morţii corpului nostru fizic. Toate astea îl fascinează, dar scepticismul lui, care se leagă de firea sa pesimistă, nu-l lasă să adere la cuvintele lui Blanche. Cu toate astea, îşi doreşte să continue acest dialog care îi clatină certitudinile, dar îi stârneşte, în acelaşi timp, un interes viu. Totodată, îl îngrijorează starea de sănătate a bătrânei, căreia aceste discuţii însufleţite îi grăbesc sfârşitul.

La prima oră a dimineţii, Hugo se bucură să vadă că Blanche pare puţin mai întremată. După plecarea infirmierelor, se grăbeşte să reia firul discuţiei din ziua precedentă.

— Blanche, n-am dormit prea bine, din cauza dumneavoastră!

— Dumnezeule, exclamă bătrâna, de multă vreme n-am mai primit un asemenea compliment din partea unui bărbat!

— Sunt fericit fiindcă mi se pare că vă simţiţi mai bine în dimineaţa asta, mi-era teamă că discuţia noastră de ieri v-a epuizat.

— Nu chiar! Firește că obosesc atunci când vorbesc, dar discuţiile noastre îmi fac mult bine! Îmi place să comunic, să împărtășesc şi să dezbat idei. Doar am fost profesoară de filosofie! Prezența ta este un dar pentru mine!

— Uf! M-am liniştit!

— Dar mi-e teamă că nu prea mă iei în serios! Tot ce-ţi povestesc eu aici e foarte departe de viziunea ta despre lume.

— Ăsta e al doilea motiv pentru care n-am putut să dorm! Să ştiţi că nu m-aţi convins, deşi nu mă-ndoiesc de sinceritatea dumneavoastră, şi nici de faptul că aţi trăit un eveniment care v-a schimbat viaţa. Dar cred în continuare că există o altă explicaţie, pur fizică, pentru ceea ce vi s-a întâmplat, chiar dacă nu ştiu care. Și aș mai avea câteva întrebări.

— Te-ascult!

— Mi-aţi spus că milioane de persoane au trăit o experienţă similară cu a dumneavoastră. Îmi puteţi povesti mai multe?

— Ani la rând, am crezut că experienţa mea e unică. Apoi, într-o zi, în 1975, un medic american, dr. Raymond Moody, a publicat o carte al cărei titlu mi-a atras imediat atenţia: Viaţa după viaţă. În carte, acest fost profesor de filosofie, devenit medic, relatează numeroase mărturii ale unor persoane ce au fost readuse la viaţă după ce suferiseră un stop cardiac. Ieşind din comă, au vorbit despre o experienţă similară cu a mea: şi-au revăzut viaţa, au fost aspirate într-un tunel de lumină şi au simţit o dragoste nemărginită. Unele dintre ele şi-au văzut membri ai familiei care muriseră. Şi niciuna nu şi-a dorit să se întoarcă în corpul ei, atât de bine se simţeau în această nouă dimensiune. Am citit cartea pe nerăsuflate şi am plâns. Pentru prima dată după 30 de ani, găsisem, în sfârşit, un ecou al experienţei mele.

— Dar de ce aceşti oameni n-au vorbit mai devreme despre ce li s-a întâmplat?

— În primul rând, pentru că cei care au trăit o astfel de experienţă se tem să nu fie consideraţi nebuni. Nici eu nu i-am povestit decât soţului meu, şi ţie, acum. Și mi-au trebuit mulţi ani ca s-o fac. În al doilea rând, această experienţă este

una inefabilă: niciun cuvânt nu poate descrie cu exactitate ceea ce am trăit şi simţit. Aşa cum spune filosoful Wittgenstein, „Despre ceea ce nu se poate vorbi, trebuie să tăcem“. Şi mulţi au tăcut. Între timp, mărturiile s-au înmulţit şi datorită terapiei intensive, prin care pot fi reanimate persoanele ce au suferit un infarct sau un atac cerebral. Cei care altădată ar fi murit, astăzi au şansa de a fi readuşi la viaţă, putând vorbi despre ce li s-a întâmplat în perioada în care au stat în comă. Şi e amuzant că tocmai lumea asta hipertehnologizată face posibile astfel de experienţe, care vor să ne arate că sufletul nu dispare odată cu trupul!

Hugo se strâmbă dezaprobator, dar o lasă pe Blanche să-şi continue povestea.

— M-am documentat apoi despre experienţele de moarte iminentă (EMI), în engleză near death experiences (NDE). Am devorat ancheta lui Patrice Van Eersel, La Source noire[11], care povesteşte viaţa unei psihiatre extraordinare, Elisabeth Kübler-Ross, pioniera îngrijirilor paliative. Ceea ce m-a impresionat în povestea acestei femei e compasiunea de care a dat dovadă. În 1945, a plecat în Polonia unde a rămas şase luni, pentru a le acorda sprijin psihologic supravieţuitorilor din lagărele morţii. Acolo, deşi s-a îmbolnăvit de tifos, a continuat să le fie alături miilor de muribunzi, înconjurându-i cu dragoste, şi astfel a auzit multe mărturii despre experienţele de moarte iminentă. Astăzi, există mai multe milioane de mărturii în lumea întreagă, adunate de mii de medici şi de psihologi, ele fiind studiate de mulţi cercetători, mai ales în Statele Unite.

— Uimitor, chiar n-am auzit de ele până acum. Sunteţi sigură că mărturiile astea sunt studiate de oameni de ştiinţă adevăraţi?

— Da. Poţi verifica. Unii dintre ei chiar au trăit experienţe de moarte iminentă. Un caz foarte interesant, care a zdruncinat din temelii lumea medicală americană, este cel al doctorului Eben Alexander, neurochirurg şi profesor la Universitatea din Virginia. În 2008, îmbolnăvindu-se de o formă foarte rară şi galopantă de meningită, acest eminent chirurg şi universitar a stat o săptămână în comă, aproape în moarte cerebrală. Spre uimirea colegilor, şi-a revenit subit şi, în scurt timp, s-a recuperat aproape complet. A povestit apoi că a trăit o experienţă de moarte iminentă ieşită din comun, care i-a schimbat total concepţia, până atunci materialistă, despre lume. A publicat o carte în care respinge, una după alta, toate ipotezele materialiste ce fuseseră lansate în încercarea de a explica ceea ce i se întâmplase.

— Și el spune, la fel ca dumneavoastră, că a simțit o dragoste necondiționată, ca o stare de fericire perfectă?

— Întocmai. Și ca și mine, a intrat în relație cu o făptură de lumină, care l-a călăuzit!

— Cu povestea asta ce mai e? Nu mi-ați spus că v-ați întâlnit cu o „făptură de lumină“!

— Păi, am păstrat partea bună pentru sfârșit! răspunde Blanche pe un ton strengăresc.

Hugo începe să râdă.

— Ha-ha-ha! Asta mai lipsea! L-ați întâlnit pe Dumnezeu în persoană?

— Nu pe Dumnezeu. Ci o ființă de lumină, asemănătoare cu o ființă omenească și care mi s-a prezentat drept înger.

— Ce mi-e înger, ce mi-e Dumnezeu! Țin tot de religie.

— Doar prin cuvânt, Hugo. Cuvântul „înger“ este, desigur, prezent în Biblie, denumind acele duhuri pure și binevoitoare, create de Dumnezeu, care populează lumea invizibilă și veghează asupra oamenilor. Dar contează mai puțin ce nume au aceste ființe. Eu am văzut o entitate luminoasă, care degaja o iubire nesfârșită și care putea comunica cu mine prin gând. Cred că s-a prezentat drept înger, pentru că știa că așa sunt numite aceste entități în cultura mea. Dacă n-aș fi avut nicio cultură religioasă, probabil că n-ar fi folosit un astfel de termen pentru a se prezenta. Și de altfel, tocmai asta m-a frapat, când am citit sutele de mărturii despre experiențe de moarte iminentă: entitățile spirituale pe care le întâlnesc martorii în timpul călătoriei în lumea de dincolo se prezintă, de fiecare dată, sub înfățișări și nume ce le sunt cunoscute interlocutorilor. Evreii vor vedea îngeri, unii creștini afirmă că l-au văzut pe Hristos, hindușii pe Krishna etc.

— E dovada clară că aceste ființe nu sunt deloc reale, ci sunt doar produsul minții și al imaginației celor care cred că le văd! exclamă Hugo.

— E și asta o posibilitate. Dar cum rămâne cu elementele obiective din experiențele de moarte iminentă? Vederea din afară a propriului corp, și în multe cazuri, înregistrarea unor detalii pe care pacientul în comă nu le-ar putea

observa. Mii de persoane au relatat conversații și gesturi din salonul în care se încercase resuscitarea lor. Nu s-a găsit nicio explicație logică pentru aceste mărturii. Există una, care nu infirmă realitatea acestei experiențe, și anume că aceste ființe de lumină iau o înfățișare sau un nume care ne sunt familiare, pentru a nu ne speria.

— Dar chiar dumneavoastră mi-ați spus că nu ați primit nicio educație religioasă. De unde știați de îngeri?

— Îmi erau oarecum cunoscuți din Biblie, care e plină de apariții angelice. De altfel, am fost surprinsă că acest înger s-a prezentat ca fiind „îngerul mângâietor“. Or, am descoperit, peste mulți ani, făcând cercetări, că acesta e chiar numele pe care îl are în tradiția creștină îngerul ce l-a întărit pe Iisus pe muntele Măslinilor, în momentele de cumplită suferință de dinaintea prinderii și răstignirii sale. M-am întrebat dacă misiunea acestei ființe de lumină și de iubire nu era cumva aceea de a le aduce mângâiere celor mai deznădăjduiți. Dar asta e o altă poveste! Apropierea mea de îngeri, continuă Blanche, vine, de asemenea, și poate într-o măsură mai mare, din lecturile mele profane. Tema îngerului aparține în totalitate culturii noastre occidentale. Îngerii sunt prezenți peste tot: în sculpturi, în tablouri, în romane etc. Ți-am vorbit despre Victor Hugo, poemele lui sunt populate de îngeri. Vrei să-ți recit încă unul minunat?

Hugo își exprimă acordul, dând din cap. Blanche închide ochii, zâmbește, se reculege pentru câteva clipe, apoi începe să recite cu o voce exaltată:

Fericit e omul aprins de dorul eternului destin,

Ce-asemeni drumețului pornind când aurora se ivește,

Deschide ochii cu cugetul de vise plin,

Și dis-de-dimineață se roagă și citește!

Și tot citind, lumina zilei crește-alene,

Iar sufletu-i se-nalță în sferele cerești.

În palidele raze, privirea-i poate cerne

Ce-i în odaie şi-nlăuntrul inimii sale omeneşti.

Casa e cufundată-n somn şi-i pare că e singur,

Însă pecetluindu-şi gura cu degetele lor,

În vreme ce fiorul mistic îl extaziază,

Îngerii senini, din spate, cartea-i veghează.[12]

---

[11] În română, Izvorul negru. (N.t.)

[12] Traducere de Lucia Vișinescu. (N.t.)

27

Polonia, ianuarie 1945

„În ultimii ani, totul mi se pare atât de absurd şi de revoltător: războiul, lagărele morţii, suferinţa extremă. Vrei să spui că toate astea au un sens? De ce există răul?

— Ceea ce numiţi voi rău poate fi definit ca o lipsă a binelui. Dacă nu aţi cunoaşte răul, nu aţi putea şti ce este binele. Pe pământ, oamenii au parte doar de experienţe. Unele sunt luminoase, altele întunecate. Unele lărgesc inimile, altele le călesc. Unele aduc mângâiere, altele groază. Atunci când eşti cufundată în durere, nu te uita la viaţa ta doar prin prisma suferinţei. Consider-o ca pe un tot unitar, cu suişuri şi coborâşuri, cu bucurii şi tristeţi, cu zonele de lumină şi de umbră, şi aminteşte-ţi de momentele fericite din trecut. Numai aşa vei putea continua s-o îndrăgeşti, orice s-ar întâmpla. Şi atunci când vei trece de cealaltă parte a oglinzii — în ceea ce voi numiţi moarte —, vei vedea faţa ascunsă a lucrurilor şi vei înţelege că toate experienţele prin care ai trecut aveau darul de a te face să sporeşti în compasiune, luciditate şi dragoste. Dar totul depinde de tine. Pentru că fiecare suflet e liber, şi chiar dacă evenimentele care i se întâmplă nu depind toate, de voinţa lui, el va putea decide întotdeauna cum să se raporteze la ele. Dacă înţelegi că orice experienţă te poate îmbogăţi, atunci vei putea da un sens tuturor lucrurilor şi vei avea tot mai multă bucurie şi seninătate, vei cunoaşte mai bine lumea şi pe tine însăţi, şi, mai ales, vei dobândi din ce în ce mai multă dragoste, care este energia cea mai puternică şi cea mai profundă din toate câte există.“

28

Franţa, iulie 2019

— Frumos poem, spune Hugo pe un ton mai domol. Aşa e, de fiecare dată când mă trezesc cu noaptea-n cap, am impresia că zilele sunt mega-lungi. În dimineţile când învăţam pentru examen, aveam capul mai limpede. Dar imaginea aia cu îngerii care îl veghează mi se pare o simplă metaforă, e aşa... ca să sune bine! Doar nu credea că e pe bune!

— Te înşeli! Chiar dacă n-a fost botezat şi nu a primit nicio educaţie religioasă, Victor Hugo era foarte credincios. Credea în Dumnezeu şi în viaţa veşnică! Ştii că a practicat şi spiritismul câţiva ani buni, ca să intre în legătură cu spiritele unor morţi?

— Adică învârtea mese?

— Da! Fiind un republican fervent, a fost nevoit să se exileze pe insula anglo-normandă Jersey, după reinstaurarea monarhiei. Asta se întâmpla pe la jumătatea secolului al XIX-lea, o perioadă în care spiritismul luase amploare, mai întâi în Statele Unite, apoi în Franţa, prin Allan Kardec. O prietenă de-ale lui Victor Hugo, adeptă înfocată a spiritismului, i-a făcut o vizită la Jersey. La început, sceptic, poetul a fost bulversat când i s-a arătat spiritul fiicei sale Léopoldine, care murise cu 10 ani înainte. Apoi a continuat experienţa în familie, făcând una sau două şedinţe pe zi, timp de doi ani. A intrat în legătură cu peste 100 de spirite, printre care şi cele ale unor personaje ilustre ca Iisus, Dante sau Shakespeare. Hugo era convins de realitatea acestor legături cu lumea de dincolo şi a consemnat toate dialogurile, care au fost şi publicate la mult timp după moartea sa.

— Şi dumneavoastră credeţi în toate astea?

— Am destul de multe îndoieli. Pe cât sunt de convinsă că spiritele pure, numite

îngeri în tradiţia noastră, sau cele ale morţilor, există cu adevărat, pe atât de multe îndoieli am că acestea chiar se manifestă în timpul şedinţelor de spiritism. Poate fi vorba şi despre un fenomen psihic, despre o legătură care se stabileşte între aceste persoane, la nivelul inconştientului.

— În sfârşit, aud ceva raţional!

— Dar nu exclud posibilitatea ca unele spirite să încerce să intre în legătură cu noi. Nu cred că graniţa dintre lumea văzută şi cea nevăzută e atât de rigidă. Cunosc mai multe persoane care au intrat în legătură, în diverse moduri, cu apropiaţi care muriseră. Însă am anumite îndoieli în privinţa caracterului sistematic al acestei legături, care se stabileşte prin intermediul spiritismului. Şi chiar dacă spiritele invocate şi-ar face apariţia în timpul acestor şedinţe, tot aş avea dubii în privinţa identităţii lor. Orice spirit ceva mai poznaş s-ar putea da drept Iisus sau Mozart!

— Dar aţi spus că Victor Hugo credea cu tărie în chestiile astea!

— Da, pentru că s-a simţit inspirat. Această experienţă i-a înnoit complet şi i-a stimulat creativitatea. I-a sporit însutit inspiraţia poetică şi literară!

Cu o expresie amuzată, Hugo răspunde pe un ton jucăuş:

— În orice caz, în momentul în care admiţi că spiritul poate exista în afara materiei şi a corpului, totul este posibil: Dumnezeu, îngerii, spiritele defuncţilor etc. Deci de ce n-ar fi posibile şi legăturile cu morţii? Dar, ca să fiu sincer cu dumneavoastră, Blanche, nu prea mă convinge postulatul ăsta. Probabil că altfel ar fi stat lucrurile dacă atunci când mi-am pierdut cunoştinţa, mi-aş fi văzut corpul din afară şi pe paramedici încercând să mă resusciteze. Dar, nu. Nimic de genu’ ăsta. Blanc total între momentul în care am înghiţit pastilele şi cel în care m-am trezit aici, lângă dumneavoastră. Nici vedenii, nici lumină, nici îngeri, nici iubire necondiţionată, nici orgasm cosmic. Nimic. Nada. Sau o fi din cauză că nu cred?

— Nu are nicio legătură. Ţi-am spus că şi persoane cu totul materialiste şi atee au trăit experienţe asemănătoare.

— Ok, atunci se pare că n-am noroc. Poate data viitoare! Sincer, Blanche, nu cred că ştiinţa va putea demonstra vreodată aşa ceva.

— Îți dau dreptate.

— Adineauri mi-ați spus altceva!

— Într-adevăr, atâta vreme cât știința va rămâne închisă în paradigma materialistă, e aproape sigur că nu vom găsi o metodă sau un protocol prin care să poată fi explicate fenomenele spiritului. Va trebui să ne mulţumim, ceea ce nu e chiar rău, cu mărturiile care se vor strânge, admițând, în fața celor mai tulburătoare dintre ele, că nu le putem găsi o explicație rațională. Dar puțin îmi pasă de povestea asta! Nu încerc să dovedesc existența spiritului și caracterul său nemuritor. Tot ce vreau este să-ți împărtășesc experiența mea, sperând că ea va naște în tine noi întrebări, atâta doar!

Blanche rămâne o clipă pe gânduri. Apoi îl privește pe tânăr drept în ochi.

— Cel mai mult mă preocupă persoana ta! Spune-mi sincer, Hugo, ai de gând s-o faci iar?

Hugo își întoarce privirea spre fereastră. E cufundat în gândurile lui. Într-un sfârșit, se răsucește din nou spre Blanche, spunându-i cu emoție în glas:

— Am înțeles multe lucruri în ultimele două zile. Da, poate că e cam devreme ca să pun capăt aventurii ăsteia. Cred că o să-mi dau o nouă șansă de a trăi frumos.

Blanche îl apucă de mână, cu un zâmbet luminos pe buze.

— Vai, Hugo, mă bucură nespus ce aud! Ești tânăr, inteligent, sensibil, frumos: ai tot ce-ți trebuie pentru a trăi o viață minunată. Îți lipsesc doar încrederea în tine și în viață. Fără încredere, nu poți înainta! Iar încrederea se leagă de dragoste. Atunci când ai simțit iubirea necondiționată a cuiva, ai încredere în tine și în viață. Probabil că tatăl tău nu a știut să-ți arate această dragoste, iar pe mama ta ai pierdut-o prea devreme...

Hugo își retrage mâna ușor, plecându-și ochii.

— Nu știu. Se pare că în copilărie eram mai degrabă vesel și relaxat. Apoi, ceva s-a stricat. Am devenit taciturn, nu mai aveam chef de nimic.

— Știi, am fost multă vreme profesoară, și am întâlnit mulți tineri care trăiau acest gen de crize existențiale. Sunt destul de normale. Fac parte din șocurile

adolescenței. Năpârlirea asta, trecerea spre lumea adultă, aduce multe schimbări în corp și în relația cu sine și cu ceilalți.

— Da, da, asta și pentru că hormonii își fac de cap. Dar în cazul meu, odată cu adolescența, ceva și mai morbid, și mai dureros s-a închistat în mine.

— Și nu poți lega acest ceva de un eveniment anume?

Hugo se gândește puțin, apoi se strâmbă ușor. Se simte stânjenit. Oftează și o întreabă pe Blanche, cu un mic zâmbet ironic:

— Aveți cumva un joint?

Blanche izbucnește în râs.

— N-am încercat decât de două ori în viața mea și mi-a fost rău de fiecare dată!

— La mine efectul e invers, mă face mai deștept și mă super-relaxează!

— Fumezi des?

— Marijuana? De două sau trei ori pe săptămână, nu mai mult!

— E destul de mult, nu crezi?

— Glumiți! Am prieteni care bagă vreo 10 jointuri pe zi.

— Dumnezeule! Și nu au probleme de sănătate?

— Păi, sunt cam aerieni și au tulburări emoționale. Eu trag doar când stau mai prost cu moralu', ca să mă destind puțin. Dar nu e dependență, pot să mă las oricând. Dumneavoastră nu aveți niciun viciu?

— Ha-ha-ha! Cine nu are micile lui slăbiciuni?

— Mărturisiți tot!

— Bine, părinte, ascultați spovedania mea!

Încep amândoi să râdă. Apoi Blanche deschide ușița noptierei și scoate o sticluță mică.

— Puţină tărie?

29

Polonia, ianuarie 1945

„Deci am ajuns în ceea ce se cheamă lumea de dincolo? Nu voi mai avea niciodată același corp?

— Ești între două lumi, Ruth, corpul tău fizic este încă în viață, în starea pe care voi o numiți comă. Conștiința ta a ieșit din el, dar încă se poate reintegra. Vrei să te întorci în corpul tău?“

Întrebarea asta mă tulbură iar. Sentimentul de unitate, de limpezime, de seninătate face loc dualității. Mă simt atât de bine, încât nu-mi doresc să mă întorc în corpul meu suferind. Dar îmi apare în gând mama. Chiar în acea clipă, o văd din nou mergând prin zăpadă, în toiul nopții, sfârșită. E atâta durere în trupul ei, dar mai ales în inima ei, pentru că mă crede moartă. Mă cuprinde o milă copleșitoare pentru ea. Mi-aș dori enorm să o pot alina, să-i spun că trăiesc și că sunt atât de fericită! Dar ea nu mă poate auzi.

30

Franţa, iulie 2019

Hugo intră în biroul psihiatrului. Pare foarte bine-dispus, după ce a ciocnit bucuros un păhărel cu Blanche.

— S-ar zice că stăm din nou bine cu moralul, îi spune medicul, invitându-l să se aşeze în faţa lui.

— Da, da, sunt mai bine, răspunde Hugo, încercând să-şi compună o figură serioasă.

— Excelent. Nu mai aveţi gânduri de sinucidere?

— Nu, răspunde prompt Hugo.

— Cum a decurs întâlnirea de ieri-seară cu tatăl şi cu sora dumneavoastră?

— Foarte bine. Au fost super. Am înţeles cât rău le-am făcut.

— Mă bucur, dar nu trebuie să vă mai învinovăţiţi. Aţi comis acel gest fiindcă sufereaţi. Acum, cel mai important lucru e să vă concentraţi asupra propriei vieţi, ca să nu mai faceţi asta niciodată.

— Da, da.

— Bun, văd că şi analizele medicale arată destul de bine. Nu mai avem motive să vă ţinem aici.

— Nu?

— Păreţi surprins.

— Nu... hm, de fapt, da. Nu mă așteptam să-mi dați drumul atât de repede.

— Aveți ceva împotrivă? Nu vreți să vă întoarceți acasă?

— Ba da, ba da.

— Nu s-ar spune. Vă e teamă să vă regăsiți universul familiar? Să-i revedeți pe cei apropiați?

— Ăăă, nu, nu neapărat.

— Atunci, de unde reticența asta?

Stânjenit, Hugo se uită în jos, apoi spre tavan, după care își ia inima-n dinți:

— N-aș vrea să mă despart de o persoană pe care am întâlnit-o aici.

Pentru prima dată, medicul schițează un zâmbet discret.

— Bănuiesc că nu sunt eu acela!

— Nu, într-adevăr!

— Despre cine e vorba?

— Despre Blanche.

— O asistentă?

— Nu, doamna bătrână cu care împart camera.

— A, da, îi uitasem numele. Am auzit că e foarte simpatică.

— Puțin spus, domnule doctor. E formidabilă! Femeia asta a avut o viață incredibilă!

— A, da?

Medicul se uită peste foile sale.

— V-ați pierdut mama la 10 ani, nu?

— Da, dar n-are nicio legătură cu asta!

— Poate că are. Această femeie vă oferă acea mângâiere maternă care v-a lipsit?

— Deloc. E vorba de altceva.

— Aș fi bucuros să știu despre ce vorbiți.

— E greu de explicat. Să zicem că m-am atașat de dumneaei. Vorbim foarte mult, iar conversațiile cu ea îmi fac bine.

— Da? Și despre ce vorbiți, dacă nu sunt indiscret?

— Despre lucruri importante. Despre viață, moarte, fericire, dragoste, despre rostul nostru pe pământ. A fost profă de filosofie.

— Aha, înțeleg, spune medicul, cu un zâmbet ușor ironic. Dar mi se pare că această femeie nu mai are mult de trăit, nu?

— Așa e, are insuficiență renală gravă și nu mai vrea să facă dializă. Refuză să se mai alimenteze. N-o mai duce decât câteva zile.

— Hm...

— Aș vrea mult să-i pot fi alături, până la sfârșit.

Medicul își ia ochelarii de pe nas, ștergându-i în tăcere.

— E important pentru mine, domnule doctor, insistă Hugo. Înțelegeți?

— Da, înțeleg, dar nu cred că e o idee bună.

— De ce?

— Ați încercat să vă puneți capăt zilelor. Sunteți încă vulnerabil și mi-e teamă că, atașându-vă atât de repede de această femeie, care vă amintește probabil de mama dumneavoastră, veți cădea iar pradă gândurilor de sinucidere, după moartea ei.

— Nu cred, din contră...

— N-aveţi de unde să ştiţi. Şi nici eu, de altfel. Dar riscul există şi nu vreau să mi-l asum. Faptul de-a o vedea murind s-ar putea să aibă un efect nefast asupra dumneavoastră şi să vă doriţi să o urmaţi.

Hugo e uluit.

— Şi apoi, e nevoie de paturi în această secţie şi nu pot ţine aici un pacient care nu mai are motive să rămână, adaugă medicul. Cel mai bine ar fi să vă spuneţi adio acum şi să părăsiţi imediat spitalul. O să vă scriu biletul de ieşire.

În timp ce psihiatrul completează formularul, Hugo se ridică de pe scaun.

— Domnule doctor, refuz să plec acum. Vreau să fiu lângă ea când va muri.

Medicul ridică ochii spre el.

— Aveţi încredere în experienţa mea, nu e un lucru de dorit în situaţia dumneavoastră. Iar insistenţa de care daţi dovadă nu face decât să-mi confirme temerea.

Medicul apasă o tastă a telefonului fix. Imediat vine un asistent. Medicul îi întinde biletul de ieşire pentru Hugo.

— Poftiţi biletul. Îi puteţi înapoia telefonul mobil, va părăsi chiar acum spitalul. Lăsaţi-l să-şi ia rămas-bun de la persoana cu care a stat în rezervă.

Hugo îl urmează pe asistent, stupefiat. Nu-i vine să creadă că va trebui să se despartă de Blanche şi că nu o va mai vedea niciodată. Asistentul se duce să caute telefonul lui Hugo în dulap, scoţându-l într-o folie de protecţie transparentă. Îi înmânează biletul de ieşire, îndemnându-l să se întoarcă în rezervă ca să-şi ia celelalte lucruri şi să-i spună la revedere prietenei lui.

Abătut, Hugo se întoarce în camera lui, neştiind cum să-i dea vestea lui Blanche. Deschide uşa şi constată cu stupoare că bătrâna nu mai e în patul ei. Au dispărut şi aşternuturile.

31

Polonia, ianuarie 1945

„Poți să te întorci la ea, dacă vrei, Ruth. În curând, doi pădurari, soț și soție, îți vor lua corpul și vor încerca să-l readucă la viață, în coliba lor. Dacă vrei să te întorci, vor izbuti să o facă, și-ți vei continua existența mulți ani pe pământ. Vei avea multe alte suferințe, dar și mari bucurii. Vei avea șansa de a deveni mai bună, iar conștiința ta va putea evolua. Dacă te hotărăști să rămâi aici, corpul tău fizic va pieri, iar sufletul îșI va continua călătoria.

— Unde?

— Nu-ți pot destăinui acest lucru, atâta vreme cât te poți întoarce încă în corpul tău fizic, pentru a-ți continua existența pe care ți-ai ales-o înainte de a te întrupa.“

32

Franţa, iulie 2019

Hugo dă buzna în cabinetul asistentelor.

— Ce s-a întâmplat cu Blanche? A dispărut din cameră!

— Nu prea ştim nici noi, a simţit, dintr-odată, nişte dureri groaznice de burtă. Poate fi o ocluzie intestinală sau stază gastrică. În cel mai rău caz, un infarct mezenteric.

— Ce e ăsta?

— O obstrucţie a unei artere care irigă intestinul. Era cât pe ce să-şi piardă cunoştinţa. A fost dusă în sala de urgenţe, dar la vârsta şi în starea dumneaei...

— Şi de ce i-aţi luat lenjeria?

— Am profitat de moment ca s-o schimbăm. Dar şi eu sper, ca şi dumneavoastră, că va veni înapoi. E atât de drăguţă!

Hugo se întoarce în rezervă. Ştie că nu are cum s-o ajute. Nu poate decât să spere. E cuprins de un sentiment puternic de neputinţă. Deodată, îi vine o idee: „Îngerul, oare cum îi spune... îngerul mângâietor... trebuie să-i vină în ajutor! Dar cum să fac? Nu m-am rugat niciodată în viaţa mea...“ Claire, infirmiera, intră în cameră, pentru a aduce aşternuturi curate. E la fel de îngrijorată ca şi Hugo. Cei doi îşi aruncă priviri îndurerate.

— Claire, vi se întâmplă cumva să vă rugaţi? o întreabă brusc tânărul.

— Da, de multe ori. Sunt foarte credincioasă.

— Genial! Aţi putea să vă rugaţi unui înger, ca s-o ajute pe Blanche?

— De ce unui înger? Mă rog lui Dumnezeu, lui Iisus și Sfintei Fecioare!

— Nu, nu se știe sigur dacă ei chiar există, răspunde Hugo, fără să cântărească efectul pe care aceste cuvinte l-ar fi putut avea asupra interlocutoarei lui. Trebuie să ne rugăm îngerului mângâietor. Blanche spune că l-a întâlnit în urmă cu câteva zeci de ani, când a stat în comă. El a ajutat-o să revină la viață.

Claire îl privește, extrem de surprinsă.

— Ei s-au mai întâlnit o dată, înțelegeți? explică tânărul. Ar putea să o ajute și de data asta.

— De obicei, nu mă rog îngerilor, dar dacă asta vă doriți și dacă-i poate fi de ajutor, de ce nu?

— Uau, sunteți minunată, Claire!

— Dar o s-o facem împreună.

— A, nu! Eu nu știu să mă rog.

— Nu contează, o să vă luați după mine.

— Dar nici măcar nu știu dacă există acest înger...

— Nu asta mi-ați spus mai devreme.

— Da, numai că eu nu cred în nimic. Dar dacă există cu adevărat, ceea ce e puțin probabil, merită să încercăm, nu?

— Nu trebuie să gândiți așa. Rugăciunea nu e un ritual magic. Acest înger vă poate împlini dorința, dacă iubiți cu toată ființa persoana pentru care vă rugați și dacă vă rugați din toată inima. Deci străduiți-vă puțin, chiar dacă nu credeți!

Hugo e într-o stare de mare agitație.

— Ce trebuie să fac?

— Faceți ca mine.

Claire îngenunchează în fața patului lui Blanche, închide ochii și își face semnul

crucii. Hugo o imită stângaci.

— Acum, gândiți-vă cu toată puterea la Blanche și cereți-i din adâncul inimii îngerului pe care îl cunoaște să se roage pentru ea, ca să mai rămână încă puțin în viață, dacă Dumnezeu îngăduie.

Hugo se gândește intens la bătrână și încearcă să repete în gând vorbele pe care i le-a spus infirmiera. Pe obraji i se preling lacrimi. Și-ar dori atât de mult să o mai vadă o dată pe Blanche în viață, măcar pentru a-i mulțumi și a-și lua rămas-bun! După câteva minute, Claire se închină din nou și se ridică. Hugo se ridică și el, și o îmbrățișează. O emoție puternică îi leagă: dragostea pentru această femeie pe care nu o cunosc aproape deloc, dar care le-a atins atât de tare inima.

33

Polonia, ianuarie 1945

Chiar dacă nu vrea să-mi influenţeze decizia, îngerul îmi dă de înţeles că viaţa mea pe pământ poate fi, în continuare, plină de sens. E minunat aici, dar o voce firavă îmi spune că ar fi mai bine să mă întorc în corpul meu, dacă destinul mi-a mai dat o şansă. Însă nu-mi doresc deloc să mă întorc. Chipul mamei mi se arată din nou. Simt o dragoste nemăsurată pentru ea şi toată durerea ei de a mă fi pierdut. Această dragoste este mai puternică decât orice: mai bine încerc să o găsesc pe mama şi să continui aventura alături de ea. Hotărăsc să mă întorc. Mi se pare că îngerul zâmbeşte iar. O iubire arzătoare mă copleşeşte şi un torent de bucurie îmi inundă inima. „Voi fi mereu cu tine, Ruth, chiar dacă nu mă vei vedea cu ochii trupului. Să-ţi aduci aminte de cuvintele mele, în momentele de mare suferinţă. Nu eşti niciodată singură. Nicio fiinţă de pe pământ nu e singură, chiar dacă i se pare. Vei fi mereu iubită şi preţuită. Să nu te mai temi nicicând!“

34

Franţa, iulie 2019

După mai puţin de o oră, un brancardier întră în cameră, ghidat de doi asistenţi. Hugo îşi ţine răsuflarea. Zăreşte chipul lui Blanche. Ochii ei sunt închişi şi e intubată prin nas.

— Ce are? îi întreabă nerăbdător pe asistenţii care o întind pe pat şi-i pun perfuzia.

— Stază gastrică. I s-a făcut aspiraţie şi acum e mai bine.

Hugo simte o imensă uşurare. „Mulţumesc, mulţumesc, mulţumesc“, repetă întruna în gând. Apoi se aşază pe un scaun, lângă patul lui Blanche, şi îi mângâie uşor mâna. Puţin mai târziu, ea deschide ochii şi reuşeşte să zâmbească. Îl priveşte pe Hugo, strângându-i uşor mâna.

— Sunt aşa de fericit că sunteţi în viaţă, îi spune tânărul, foarte emoţionat.

— Cred... că am... obţinut o mică amânare... pentru noi, abia şopteşte ea.

Hugo zâmbeşte şi el, strângându-i şi mai tare mâna.

— Ştiţi că m-am rugat pentru prima dată în viaţa mea?

— Pentru mine?

— Da! Mi-a fost tare teamă că n-o să vă mai văd.

— Cui te-ai rugat?

— Îngerului dumneavoastră, cel despre care mi-aţi vorbit.

— Îngerul mângâietor?

Hugo dă din cap în semn de aprobare, adăugând apoi, cu o privire poznaşă:

— Mamă, ce ruşine ar fi fost pe capul meu dacă m-ar fi văzut prietenii!

— Ei, deci a mers, nu? Ți-a îndeplinit cererea! Sunt fericită că te văd din nou. Mai avem încă multe să ne spunem, nu-i aşa?

Privirea tânărului se umbreşte.

— Ce s-a întâmplat, Hugo? Te-ai întristat dintr-odată...

— Am o veste proastă, Blanche. Psihiatrul mă obligă să părăsesc spitalul.

Chipul bătrânei se întunecă.

— Serios? Şi de ce, mă rog?

— Îi este teamă că o să mă ataşez prea mult de dumneavoastră şi c-o să încerc iar să mă sinucid după ce o să muriți.

— Ce idiot! Vrei să vorbesc cu el?

— N-ar folosi la nimic. E prea sigur pe el. Şi oricum, vor să eliberez patul.

După un lung moment de tăcere, Blanche îl întreabă cu blândeţe, privindu-l drept în ochi:

— Chiar vrei să-mi fi alături până la sfârşit?

— Da, vreau să stau cu dumneavoastră cât mai mult posibil!

— Şi nu ți-e teamă să mă vezi murind, să simți cum corpul meu se transformă într-un cadavru rece?

— Nu, moartea nu mă sperie.

— Bine, dacă-i aşa, există o soluție.

Privirea lui Hugo se luminează din nou.

— Ce soluție?

— Dacă ție nu ți se permite să rămâi la spital, ei bine, eu sunt liberă să plec!

— Ce... ce vreți să spuneți?

— Am venit să mor aici pentru a beneficia de îngrijiri și, mai ales, de o prezență umană, căci, după cum știi, nu mai am pe nimeni. Dar nimic nu mă obligă să rămân. Pot foarte bine să le semnez o dispensă și să mă întorc acasă... desigur, numai dacă mă vei însoți.

Exaltat, Hugo sare de gâtul lui Blanche, sărutând-o.

— Da, de o mie de ori da!

35

Polonia, ianuarie 1945

Silueta luminoasă se îndepărtează încet şi chiar atunci aud un imn ceresc, ca un cor de copii. Melodia e atât de frumoasă, încât îmi străpunge inima, iar cuvintele sunt un fel de urări pentru continuarea aventurii mele pe pământ:

„Îţi dorim, iubită prietenă, să ai parte de toată frumusețea, dreptatea şi bunătatea după care tânjește inima ta.

Să descătușezi iubirea puternică ce se ascunde în inima ta, să transformi mânia în iertare, să înveți să-ți învingi fricile, să depășești mari suferințe.

Îți dorim să ai parte de miresme, de încântări, de dorințe împlinite.

Să savurezi fiecare mică plăcere care îți este dăruită, să întâmpini fiecare eveniment ca pe o ocazie de a crește, să primești și să dăruiești cu inima larg deschisă.

Să fii tu însăți în toată puterea cuvântului, să-ți găsești drumul, cel care îți aduce bucurie, să întâlnești oameni care să te iubească, să alini suferințele celor care îți vor ieși în cale“.

36

Franţa, iulie 2019

Blanche a obținut cu mare greutate un bilet de ieșire, pe baza unui aviz medical. Medicul ei s-a opus la început, dar până la urmă, s-a lăsat convins, după mari insistențe. Hugo a ajutat-o să se instaleze în scaunul rulant, apoi au luat un taxi şi au ajuns la casa bătrânei, nu foarte departe de spital. Situat la etajul al doilea şi cu vedere spre o curte mică cu copaci, apartamentul se compune din două camere şi un birou. Cum înăuntru e destul de cald, Hugo deschide fereastra mare a salonului. E impresionat de miile de tomuri care îmbracă pereții din toate încăperile.

— Aţi citit toate cărţile astea?

— Tu ce crezi? Nu sunt doar de decor! Şi soțul meu era un mare cititor, chiar dacă nu citea aceleaşi cărţi ca mine.

— Era tâmplar, parcă?

— Da. Citea romane polițiste şi biografii de personaje istorice, iar eu mi-am stricat ochii buchisindu-i pe Aristotel şi pe Kant. Hai să mergem în birou!

Hugo împinge scaunul rulant până în dreptul mesei de lucru a lui Blanche. Biroul este într-o ordine perfectă.

— Trage primul sertar şi dă-mi cutia.

Hugo se supune şi îi întinde femeii cutia de metal, veche, probabil, de cel puțin 50 de ani. Blanche o deschide încet, cu o figură încântată, scoțând din ea vreo 10 fotografii, cele mai multe alb-negru.

— Uite! Aici e Jules al meu! În ziua căsătoriei noastre.

Hugo privește impresionat chipul uscățiv al unui bărbat frumos cu privire luminoasă. Dar este atras mai cu seamă de cel al miresei.

— Uau, Blanche! Sunteți superbă!

— Nu pot spune că nu aveam succes la bărbați! spune ea cu mândrie.

Îi arată apoi câteva fotografii cu fiul ei și una mai veche, cu o femeie cam de 40 de ani, flancată de doi copii, un băiat și o fată.

— E mama, cu mine și fratele meu mai mic.

— E ciudat că n-ați luat pozele astea cu dumneavoastră la spital.

— Sunt fericită că ți le-am putut arăta și ție, dar să știi că eu le port pe toate în inimă! E de-ajuns să închid ochii și o mulțime de amintiri foarte vii îmi revin în memorie. Acum haide să ne așezăm în salon și să bem un pahar zdravăn de apă: mi s-a făcut sete după fuga asta din spital!

Hugo o instalează pe Blanche între perne, pe canapea, și se îndreaptă spre bucătărie, întorcându-se cu două pahare de apă. Apoi, aflat încă sub vraja cărților, nu se poate abține să nu ia câteva pentru a le răsfoi.

— Blanche, dacă ar fi să plecați pe o insulă pustie, ce carte ați lua cu dumneavoastră?

— Etica lui Spinoza! răspunde femeia, fără nicio ezitare. Uite, e acolo, în capătul acestui raft.

Hugo privește cărțile și observă că sunt vreo cinci sau șase exemplare din ediții diferite.

— Dar aveți o groază de variante aici!

— Da, pentru că sunt mai multe traduceri și-mi place să le compar.

Hugo ia una la întâmplare și răsfoiește volumul, citind câteva rânduri, de ici de colo.

— Dar o traducere din franceză în franceză nu există? Nu pricep mai nimic din

ce citesc!

Blanche izbucnește în râs.

— Ah, afurisitul! Putea și el să scrie într-un stil mai accesibil. Dar dacă te străduiești să-l înțelegi, e extraordinar. Omul ăsta a cuprins cu mintea absolut tot! În secolul al XVII-lea, și-a imaginat democrațiile noastre moderne, laice. Este părintele psihologiei profunzimilor și pionierul studiilor istorice și critice ale textelor religioase. Iar metafizica și etica sa sunt cu adevărat luminoase.

— Meta... ce? întreabă Hugo cu un zâmbet ironic.

— Metafizica, după cum arată și denumirea ei, studiază ceea ce e dincolo de fizică. Este cercetarea filosofică a unor probleme capitale, mai cu seamă a ideii de Dumnezeu. Iar etica e cea care ne conduce acțiunile. Sunt valorile și regulile noastre de viață, dacă vrei.

— Spinoza credea în Dumnezeu?

— Nu credea în Dumnezeu, pentru că nu era credincios, și chiar a fost alungat din comunitatea evreiască la vârsta de 23 de ani, pentru ireligiozitatea sa. Dar l-a gândit pe Dumnezeu în cadrul filosofiei sale. Pentru el, Divinitatea nu este o ființă superioară și exterioară lumii, așa cum spune Biblia, ci o ființă infinită, care e substanța a tot ceea ce există, atât a materiei, cât și a spiritului. Dumnezeu nu este transcendent lumii, nu a creat-o într-un anumit moment, ci aceasta există dintotdeauna, iar Dumnezeu este imanent ei, adică este pretutindeni.

— Și sunteți de acord cu el?

— Mult timp m-am considerat atee. Dar după ce am citit Etica, am început să cred, ca și Einstein, în Dumnezeul cosmic al lui Spinoza.

— Mda... Și despre ce e vorba în Etica asta?

— Despre faptul că orice ființă se străduiește să progreseze și să se dezvolte. Și atunci când se înalță, e bucuroasă, iar atunci când dă înapoi, e tristă. Țelul nostru ultim e căutarea bucuriei, a acelui lucru care ne sporește forța vitală.

— Acum parcă mai pricep ceva!

— Adu-ți aminte, atunci când ți-am vorbit despre căutarea propriului drum, ți-am spus să alegi acel lucru care te face fericit.

— Da, așa e.

Hugo pune cartea la loc, dar Blanche îl oprește prompt:

— Păstreaz-o! Ți-o dăruiesc!

— Gestul dumneavoastră mă emoționează, Blanche, dar nu cred c-o să înțeleg mare lucru din ea.

— Acum poate nu, dar perseverând, vei descoperi în ea mici comori care te vor ajuta să trăiești.

— Atunci o păstrez cu plăcere și, în plus, va fi o amintire de la dumneavoastră. N-o să mă despart niciodată de ea.

Hugo ia cartea și se îndreptă spre Blanche, sărutând-o pe frunte.

— Îți dăruiesc și exemplarul din Contemplații pe care l-am luat cu mine. Și aș vrea să-ți ofer și o a treia carte, la fel de prețioasă.

— Nu trebuie, Blanche...

— De ce nu? Toate aceste cărți, ca și apartamentul, vor fi donate unor asociații umanitare, după moartea mea. Așa că nu va observa nimeni dacă va lipsi ceva! Urcă-te pe taburet și caută pe ultimul raft, în stânga.

Hugo se conformează.

— E o carte mică, în format de buzunar, cu titlul O viață bulversată.

Hugo examinează cotorul cărților și scoate una.

— O viață bulversată, de Etty Hillesum, asta e?

— Da, e jurnalul unei evreice olandeze deportate la Auschwitz, ca și mine. A murit înainte să ajung eu acolo. Ce mult aș fi vrut să o întâlnesc!

— Dar cum și-a putut publica jurnalul, dacă a murit acolo?

— De fapt, textele acestea au fost reunite la mult timp după moartea ei, iar cartea a fost publicată abia în 1975. Conţine jurnalul din tinereţe, pe care îl ţinea la Amsterdam, înainte să fie arestată, şi scrisorile din perioada în care a fost deportată în lagărul de tranzit Westerbork, chiar înainte să fie trimisă la Auschwitz. Aceste scrisori sunt tulburătoare. Sunt adevărate lecţii de umanitate. Ar trebui citite în toate şcolile lumii!

— De ce?

— Vei înţelege când le vei citi. Dar ca să-ţi spun în câteva cuvinte despre ce e vorba, această femeie trăia în spatele unui gard de sârmă ghimpată, răbdând cele mai mari suferinţe şi umilinţe, şi cu toate astea nimic şi nimeni nu i-au putut răpi bucuria şi dragostea de viaţă.

— Seamănă puţin cu experienţa dumneavoastră, nu?

— Deloc! Când eram în lagărul morţii, mă simţeam nefericită şi îngrozitor de tristă. Viaţa mi se părea insuportabilă şi lipsită de sens. De-abia după acea experienţă de moarte iminentă, mi-am regăsit bucuria de a trăi. Lucrurile pe care mi le-a spus acea fiinţă de lumină m-au lămurit pe deplin asupra sensului existenţei umane şi mi-au redat curajul de a trăi, în ciuda tuturor suferinţelor. Ceea ce e impresionant în cazul acestei tinere este că a reuşit să depăşească încercarea îngrozitoare din lagăr, doar prin forţa ei interioară, fără niciun sprijin din exterior. Dă-mi puţin cartea, vreau să-ţi citesc un mic fragment din care reiese ideea esenţială.

Hugo îi întinde cărticica lui Blanche care o răsfoieşte, dând peste o pagină cu însemnări pe margine.

— Ascultă, te rog!

Atunci când ai o viaţă interioară, nu contează de ce parte a gardului te afli... Am murit deja de o mie de ori în mii de lagăre de concentrare. Toate îmi sunt cunoscute... Într-un fel sau altul, ştiu deja tot. Şi totuşi, pentru mine, această viaţă e frumoasă şi plină de sens... Cel mai mare obstacol nu este realitatea, ci reprezentarea ei.

Blanche închide cartea, suspinând adânc, apoi continuă:

— Înțelegi, Hugo, ceea ce spune ea aici și, mai ales, ceea ce trăiește ea e o culme a întregii înțelepciuni a lumii.

— Adică?

— Păi, deși era foarte tânără, a înțeles ceea ce spuseseră în vechime Buddha sau Epictet, și anume că ceea ce ne împiedică să fim fericiți nu este realitatea, ci reprezentarea pe care o avem despre ea. Fericirea înțeleptului nu depinde de evenimente, ce sunt aleatorii, fiindcă decurg din lumea care este în afara lui, ci de armonia lumii sale interioare. Etty ar fi putut să-i lase pe călăii ei să distrugă armonia, pacea și bucuria care locuiau în inima sa, dar ea a refuzat să le dea această putere. Și a reușit să o facă, lăsând deoparte suferința prezentului și contemplându-și întreaga viață, cu toate momentele ei triste și fericite.

— E ușor de zis, dar atunci când suferi, îți trece prin fiecare os. N-ai cum să te detașezi așa ușor!

— Sigur că e greu, dar nu imposibil. Etty a trăit această experiență în cele mai grele condiții, în lagăr, iar eu, de-a lungul vieții, după ce m-am întors din lagăr. Când mi-am pierdut unicul fiu în acel accident teribil, lumea s-a prăbușit pentru mine. Am fost distrusă zile la rând, săptămâni, luni. Dar mi-am regăsit pacea interioară și nu m-a părăsit niciodată bucuria de a trăi. Viața mi-a dăruit 20 de ani de fericire alături de el, și știam că acum trebuia să-și continue drumul altundeva, iar eu trebuia să învăț să trăiesc fără el. Poate că totuși ne vom întâlni cândva, în altă viață, cine știe?

— E clar că poți să treci mai ușor peste moartea unei persoane dragi, dacă crezi în nemurirea sufletului.

— Cu siguranță.

Blanche meditează câteva momente, apoi își îndreaptă privirea spre Hugo ce răsfoiește în continuare cartea adnotată de la prima până la ultima filă.

— Ce zici de o ceșcuță de ceai?

37

Polonia, ianuarie 1945

Corul îngeresc continuă cu şi mai mult avânt:

„Îţi dorim, scumpă prietenă, să înveţi să iubeşti şi mai mult viaţa.

Să o iubeşti cu toate suişurile şi coborâşurile ei, cu momentele ei plăcute sau dureroase.

Să o iubeşti pentru bucuriile pe care ţi le dăruieşte, dar şi pentru necazurile pe care ţi le scoate în cale.

Să o iubeşti în clipele de lumină şi de întuneric, de certitudine şi de îndoială.

Să o iubeşti în clipele încântătoare ale începuturilor, dar şi în cele dureroase ale despărţirilor.

Îţi dorim să descoperi că după dureri mari, pot veni bucurii imense.

Că luminile cele mai frumoase se ivesc din cele mai negre nopți.

Să înveți să iubești viața, în toate momentele ei, nu doar atunci când ți se pare prielnică.

Și vei descoperi astfel că secretul adevăratei bucurii, pe care nimeni și nimic nu va putea vreodată să ți-o răpească, este dragostea necondiționată de viață“.

38

Franţa, iulie 2019

Hugo prepară ceaiul în bucătărie, urmând instrucţiunile lui Blanche. Când revine în salon, bătrâna a aţipit. Nu îndrăzneşte să o trezească. Priveşte mai atent încăperea şi zăreşte un pick-up vechi pe o măsuţă.

— Ce mişto! spune el în şoaptă şi se ridică pentru a studia maşinăria care pare să dateze din anii ’60.

În acel moment, descoperă o adevărată colecţie de discuri de vinil aliniate pe rafturile de jos ale bibliotecii. Le scoate pe rând, fascinat. „Mamă, da’ chiar erau tari coperţile astea“, îşi spune el, care era obişnuit doar cu muzica descărcată pe tabletă. Pe lângă o mulţime de discuri de operă, de muzică clasică şi jazz, de care n-a auzit în viaţa lui, dă şi peste unele cu muzică uşoară de după război, ale căror nume îi sunt cunoscute: Piaf, Trenet, Aznavour, Montand... Dar e atras mai ales de cele cu muzică pop, singurul gen muzical în care preferinţele sale se intersectează cu cele ale lui Blanche. Se extaziază în faţa albumelor cu Pink Floyd, unul din idolii săi. „Uau, ce ureche şmecheră!“ îşi spune, dând peste coperta albumului Meddle. „Şi vaca asta e super-simpatică! Cum se holbează!“ În timp ce Hugo studiază cu încântare discurile cu Beatles, Blanche se trezeşte şi-l întreabă:

— Aşadar, mi-ai văzut frumoasa colecţie de discuri?

— Daa, e genială!

— Am cumpărat sute, de-a lungul anilor.

— Ce ciudat! Chiar mă bătea gândul să-mi cumpăr la un moment dat un pick-up vechi şi aproape toate albumele pe care le aveţi: The Beach Boys, The Rolling Stones, Beatles, Pink Floyd, Simon and Garfunkel, Santana, Elton John, Patti

Smith, Queen, Cat Stevens, Supertramp, Leonard Cohen, Joan Baez, Bob Dylan...

— Nu sunt discurile mele, ci ale fiului meu, Jean. Era adolescent în anii ’70 şi datorită lui am descoperit toate aceste formaţii. Le-am ascultat de multe ori de atunci, îmi amintesc de atâtea momente frumoase!

— Acum înțeleg.

— Uite, îți dăruiesc pick-upul și toate discurile pe care le vrei.

— Nu, e prea mult, Blanche!

— Îmi face mare plăcere! O să-ți semnez o hârtie ca să fie totul în regulă. Adu-mi, te rog, blocnotesul și un stilou din al doilea sertar al biroului.

— Lăsați, mai târziu, dar sunt super-încântat! Totuși, Queen sunt mai cool decât Spinoza!

— Ha-ha-ha, nu se compară! Hai, adu-mi imediat blocnotesul.

Hugo se supune, în cele din urmă, iar Blanche redactează cu o mână tremurătoare documentul prin care îi cedează trei cărţi, un pick-up şi toate discurile sale pop. Îi întinde foaia, spunându-i:

— N-ai vrea să ne pui o piesă? Mi-e dor să ascult muzică!

— Cu plăcere!

Se așază pe jos, printre teancurile de discuri. Șovăind puțin, alege până la urmă piesa „Angie“ de pe albumul Goats Head Soup, de la Rolling Stones.

— Ador coperta asta, cu Mick Jagger travestit în femeie!

Hugo scoate discul cu precauţie, îl fixează pe placa pick-up-ului şi mişcă acul cu grijă. Melodia începe cu un uşor pârâit:

Angie, Angie

When will those dark clouds all disappear

Angie, Angie

Where will it lead us from here

With no lovin' in our souls

With no money in our coats

You can't say we're satisfied[13]

Blanche închide ochii, cu un zâmbet de copil. Apoi îi deschide iar, privindu-l pe Hugo care se leagănă uşor.

— Mă inviţi la dans, tinere frumos?

Hugo rămâne înmărmurit.

— Hai! Ador dansul şi ar fi cam ultima mea ocazie să dansez!

— Chiar... chiar vorbiţi serios?

— Bineînţeles! Cântăresc mai puţin de 40 de kilograme, cred, şi eşti destul de voinic ca să mă porţi în braţe!

— Genial!

Hugo se apropie de Blanche şi o cuprinde cu delicateţe. Apoi, ridicând-o pe bătrână în braţe, începe să o învârtă uşor.

Angie, Angie

You can't say we never tried

Angie, you're beautiful

But ain’t time we say goodbye

Angie, I still love you

Remember all those nights we cried

All the dreams were held so close

Seemed to all go up in smoke

Let me whisper in your ear[14]

Blanche e ca într-un vis. În timp ce Hugo o poartă în brațe, lăsându-i picioarele să atingă parchetul ca să-i dea senzația că dansează, ea se agață cu mâinile de gâtul lui. E atât de fericită că poate dansa o ultimă dată în brațele acestui băiat, pe care-l iubește la fel de mult ca pe un fiu.

Angie, Angie

Where will it lead us from here

Oh, Angie, don’t you weep

Oh your kisses still taste sweet

I hate that sadness in your eyes[15]

Hugo are lacrimi în ochi. Îl înduioșează corpul firav al lui Blanche, ce contrastează cu spiritul ei puternic. Și-și spune că la el e tocmai pe dos, spiritul său e destul de slab în comparație cu forța sa fizică. Dar uită repede aceste gânduri, savurând din plin momentul de comuniune cu noua sa prietenă. Știe că-l va păstra în inimă pentru totdeauna.

But Angie

Angie

Ain’t it time to say goodbye[16]

După ce se termină piesa, Hugo o așază din nou cu grijă pe Blanche pe canapea.

— Mulțumesc, mulțumesc, prietene drag, îi spune ea, sărutându-l pe frunte. M-ai făcut atât de fericită!

— Și eu m-am bucurat! A fost super-tare!

— Și ceaiul nostru? Dansul ăsta îți face o sete... chiar și cele lente!

— S-a cam răcit. Mă duc să încălzesc iar apă.

Puțin mai târziu, Hugo se întoarce cu ceainicul și-i oferă o ceașcă lui Blanche, ajutând-o să se rezeme mai bine de perne. Bătrâna duce ceașca la gură.

— Uite încă una din marile plăceri ale existenței!

— Nu mă omor după ceai, dar vă înțeleg. Eu sunt fan bere.

— Of, Doamne! De-asta n-am...

— Nu-i nimic! Supraviețuiesc și fără.

— Vezi tu, aceste băuturi cu care ne delectăm ne fac mai fericiți. E foarte important să știm să le savurăm. Să le bem încet, fiind prezenți la fiecare înghițitură. Sunt multe alte asemenea lucruri care ne pot aduce bucurie și de care ne lipsim, fiindcă nu suntem atenți la ce facem. Bunăoară, mie îmi place să fac duș dimineața. Dar nu-l fac niciodată la repezeală, sau cu gândul aiurea, ci savurez fiecare clipă minunată în care apa șiroiește pe pielea mea. Nici nu ne dăm seama cât suntem de norocoși că avem apă la discreție. E un lucru de preț.

— Da. Sunt atâția oameni care nu au acces la apă potabilă. Mai devreme sau mai târziu, și noi vom începe să ducem lipsă.

— Viața e compusă din toate aceste plăceri de zi cu zi: plăcerea de a ne spăla, de a mânca, de a dormi, de a privi o floare, un copac, cerul..., iar fericirea începe prin a ne bucura de ele, în mod conștient. Însă noi, pe lângă bubele sufletești pe care le avem, suntem și deconectați de corpul și de senzațiile noastre. Trecem totul prin filtrul rațiunii! Or, asta e rețeta perfectă a nefericirii!

— Și eu cam despic firul în patru! E greu să nu analizezi. Dumneavoastră cum reușiți?

— Eram la fel ca tine, ca toată lumea. Mintea mea rumega întruna. Dar am reușit să mă dezbar de acest obicei și să redobândesc controlul asupra corpului meu, făcând yoga.

— Yoga?

— Da, am făcut aproape în fiecare zi, mai bine de 40 de ani. Am renunțat când m-am internat și am întrerupt dializa, dar dacă m-ai fi văzut acum câteva săptămâni, ai fi rămas uimit de posturile mele! Tu ai făcut vreodată?

— Hm, da, o dată sau de două ori, dar nu m-a prins. E prea lent pentru mine.

— Tocmai ăsta e scopul, să te facă să încetinești ritmul! Să-ți regăsești suflul firesc. Să te concentrezi doar asupra corpului și a respirației. Sunt convinsă că, dacă ai mai încerca puțin, te-ai simți foarte bine! Sau poți face sport, însă trebuie să fii cu totul prezent în corpul tău, să nu te gândești la nimic altceva.

— Da, îmi place să înot și să alerg. Mă ajută să-mi curăț creierul.

— Grozav! Și o faci des?

— Nu, m-am cam lăsat pe tânjală în ultimii doi ani, din cauza școlii.

— N-ar fi trebuit! Poate și ăsta e unul dintre motivele pentru care nu te simți bine. Atunci când studiezi sau când meseria îți solicită mult creierul, e absolut necesar să reechilibrezi balanța, făcând activitate fizică în fiecare zi: mers pe jos, yoga, înot, tenis, jogging, arte marțiale... orice! Și reciproca e valabilă. E nevoie în permanență de un echilibru între activitățile fizice și exercițiul minții. Soțul meu făcea o muncă manuală și simțea nevoia să citească și să se cultive. Ființa umană are patru dimensiuni: corpul, inima, mintea și imaginația. Pentru a te simți bine și a evolua spiritual, trebuie să faci activități fizice, să iubești, să

gândești și să visezi! Iar tu îmi lași impresia că, de ani de zile, ai trăit folosindu-ți doar mintea, pentru studiu sau jocuri pe calculator. Nu e de mirare că ți-ai pierdut bucuria de a trăi, lași viața să treacă pe lângă tine!

— Aveți dreptate.

Blanche privește ceasul de pe șemineul din salon și exclamă:

— Doamne, e deja 7. Nu ai mâncat nimic de la prânz, probabil că ți-e foame.

— Un pic, dar pot să mai rezist.

— Nu mai am de-ale gurii pe-aci. Nu vrei să mănânci la restaurant? Am păstrat cardul și ceva mărunțiș. Nu sunt în stare să te însoțesc, dar te aștept aici.

— Nu, nu. Prefer să rămân cu dumneavoastră. Dar dacă nu vă supărați, o să comand o pizza și o bere.

— Excelentă idee! Ai o adresă?

Hugo caută în telefon.

— Găsesc eu ceva aici, primprejur.

Peste mai puțin de o jumătate de oră, un curier aduce comanda. Blanche insistă să plătească ea. În timp ce Hugo își mănâncă pizza cu poftă, ea mai bea o ceașcă de ceai.

— Chiar nu vă e deloc foame? o întreabă Hugo, uimit că ea nu mai mănâncă nimic de zile bune.

— Și eu mă mir! Eram destul de mâncăcioasă, chiar dacă devenisem vegetariană de mult timp.

— Din respect față de animale?

— Din multe motive. Sigur, în primul rând, pentru că mă îndurerează condițiile în care sunt crescute și sacrificate animalele, în ultima vreme, de parcă ar fi niște obiecte lipsite de viață. Apoi, pentru că trupul meu aproape că nu mai suporta

alimentele din carne. Dar și din motive ecologice. Creșterea animalelor este una din principalele cauze ale încălzirii globale, consumă enorm de multă apă potabilă, iar pesticidele folosite în cantități masive în producția de cereale pentru vite au efecte dezastruoase asupra mediului!

— Așa e. Și eu ar cam trebui să mai renunț la carne.

Hugo se gândește puțin, apoi continuă:

— Și chiar nu v-a fost greu să renunțați la hrană când v-ați internat săptămâna trecută?

— În prima zi mă durea capul și stomacul îmi cerea de mâncare. Dar în mod curios, a doua zi, nu-mi mai era foame și am început să mă simt mai bine. Am citit o carte despre postul negru, în care se demonstra că dependența de mâncare dispare repede. E adevărat: de cinci zile, nu mi-e deloc foame, și nu beau decât foarte puțină apă.

— Și nu vi se face foame când mă vedeți pe mine mâncând?

— Recunosc că atunci când am simțit mirosul de pizza, am avut așa, o mică senzație! Dar mi-a trecut foarte repede. Mănâncă liniștit, nu mă ispitești deloc!

— E incredibil cum se poate obișnui organismul cu orice!

— Absolut! Ce mașinărie complexă și bine pusă la punct e corpul omenesc! Și e valabil pentru toate organismele vii și ecosistemele naturale. Viața este un miracol nesfârșit!

— N-aș spune că e un miracol, dar, într-adevăr, toate chestiile astea sunt fascinante. Hazardul potrivește bine lucrurile!

Blanche izbucnește în râs.

— Nu mă provoca! Știi foarte bine ce cred despre minunatul tău hazard. Dar indiferent care e cauza sau originea ei, viața rămâne pentru mine un obiect de admirație și de contemplație.

Blanche tace câteva secunde, adăugând apoi:

— Acum cred că înțelegi de ce mă întristează atât de tare când cineva decide să întrerupă fluxul vieții, fie omorând o făptură vie, fie curmându-și zilele.

Un văl de tristețe umbrește privirea lui Hugo, care rămâne pe gânduri. Terminând ultima felie de pizza, își ridică privirea spre bătrână, care stă cu ochii întredeschiși, simțind cum o cuprinde oboseala.

— Blanche, nu v-am spus tot. Mai e ceva care ar putea să vă facă să-mi înțelegeți mai bine gestul.

Blanche se dezmeticește brusc, privindu-l pe tânăr în ochi.

— Destăinuie-te fără grijă. Nu te voi judeca, orice ai fi făcut, orice ți s-ar fi întâmplat.

Zgâlțâit dintr-odată de hohote de plâns, Hugo se ghemuiește în brațele lui Blanche, care îi strânge capul la pieptul ei.

---

[13] Angie, Angie/ Când se vor risipi norii ăștia întunecați?/ Angie, ce-o să se întâmple cu noi?/ Fără dragoste în inimile noastre/ Și fără bani în buzunare,/ Cum am putea fi fericiți? (N.t.)

[14] Angie, Angie/ Și totuși, am încercat/ Angie, ești frumoasă/ Dar nu e oare timpul să ne spunem adio/ Angie, încă te mai iubesc/ Mai ții minte nopțile în care plângeam/ Și-n care toate visele noastre dragi/ Păreau că s-au năruit/ Lasă-mă să-ți șoptesc la ureche. (N.t.)

[15] Angie, Angie/ Ce-o să se întâmple cu noi?/ Of, Angie, nu plânge/ Săruturile tale sunt încă dulci/ Urăsc tristețea din ochii tăi. (N.t.)

[16] Dar Angie/ Angie/ Nu e oare timpul să ne spunem adio? (N.t.)

39

Polonia, ianuarie 1945

Silueta se face nevăzută. Cânturile nu se mai aud. Tunelul mă aspiră în sens invers, de data asta. Înăuntru se face întuneric. Senzaţii noi, din ce în ce mai neplăcute, îşi fac apariţia. Trăiesc un şoc mare şi, în jurul meu, e întuneric beznă. Îmi revin durerile, ca nişte muşcături reci. Îmi dau seama că m-am întors în corpul meu. De parc-aş fi intrat într-un costum de scafandru foarte strâmt şi îngrozitor de incomod. Sunt zdrobită. Aud un bărbat şi o femeie vorbind poloneză. Mă doare tot corpul, dar inima mea e împăcată. Deschid anevoios ochii trupului. Ştiu că cei ai sufletului vor rămâne deschişi pentru totdeauna.

— Doamne, Dumnezeule! E-n viaţă! exclamă o bătrână cu ochi albaştri, imenşi.

Îi zâmbesc şi buzele mele reuşesc, cu chiu cu vai, să murmure aceste cuvinte:

— O, da, sunt vie... atât de vie!

40

Franţa, iulie 2019

Minute în şir, Hugo plânge în hohote, în braţele lui Blanche, neputând rosti nici cel mai mic cuvânt. Apoi se ridică şi scoate un şerveţel din buzunar, ştergându-şi ochii.

— Îmi pare rău, Blanche...

— Te ascult, Hugo. Ce ţi s-a întâmplat? întreabă bătrâna cu glasul plin de duioşie.

— Aveam cam 11 sau 12 ani...

Hugo îşi drege vocea. Îi e greu să continue. Ca să-l încurajeze, Blanche îl ia de mână.

— La un an şi puţin după moartea mamei, eram în vacanţă cu sora mea, la unchiul nostru, fratele mamei. Într-o seară a venit în camera mea şi... a început să mă mângâie. Am rămas paralizat. N-am îndrăznit să spun nimic. S-a mângâiat şi el, apoi a plecat. A doua zi s-a comportat ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Iar noaptea următoare s-a întors şi a făcut-o iar. Am început să plâng şi el mi-a acoperit faţa cu o pernă, ca să nu m-audă nimeni. Mi-a fost atât de frică, credeam că o să mă omoare. Chestia a durat toată vacanţa. A fost un infern... M-am îmbolnăvit. M-au dus la o grămadă de medici, dar nimeni nu ştia ce am. Vomitam întruna şi aveam coşmaruri aproape în fiecare noapte. Nu mai voiam să trăiesc. Mi-era tare ruşine şi mă simţeam groaznic de murdar!

Hugo tace. Blanche îl strânge de mână cu putere şi-l întreabă:

— N-ai spus nimănui?

— Nu, niciodată.

Pronunțând aceste cuvinte, Hugo izbucnește în hohote. Își retrage mâna, acoperindu-și fața cu palmele. Nu-și poate stăpâni lacrimile, însoțite de gemete sfâșietoare. Blanche rămâne nemișcată în fața lui, fără să spună o vorbă. Știe că nu poate face nimic altceva în acest moment. Își amintește de clipa în care a aflat că fiul ei, Jean, murise. Știe că Hugo trebuie să-și plângă, până la ultima lacrimă, tristețea pe care o poartă în el. În niciun caz nu-i va opri șuvoiul lacrimilor, grăbindu-se să-l consoleze. Blanche știe prea bine că în fața celei mai crunte suferințe, suntem mereu singuri și că singuri trebuie să o traversăm.

După un timp, pare că lacrimile s-au oprit. Apoi, brusc, Hugo se repede spre toaletă și vomită, exorcizând răul ce îl macină de atâția ani. În acest timp, Blanche se roagă pentru el în gând, cu inima plină de compasiune. Hugo iese din baie, livid. De pe canapea, Blanche întinde mâna spre el:

— Vino, dragul meu, vino în brațele mele.

Tânărul înaintează încet și se prăbușește pe canapea, lângă bătrână, care îl strânge la piept cu ultimele ei puteri. Hugo e istovit. În urma descărcării violente pe care a trăit-o, s-a adâncit într-un fel de transă. Nu mai gândește. Îl cuprinde o oboseală imensă și un sentiment de vulnerabilitate. Brațele lui Blanche îi fac bine. Se ghemuiește lângă ea, aproape în poziție de fetus. Bătrâna îl cuprinde atât cât poate, mângâindu-i fața, cu toată dragostea ei, rostind în răstimpuri câteva cuvinte de alinare:

— Sunt lângă tine, copilul meu... sunt aici... Nu mai ai de ce să te temi... Te iubesc și te voi iubi mereu... Odihnește-te... Totul s-a terminat acum... Sunt aici... Te iubesc, Hugo...

Treptat, sentimentul de nesiguranță îl părăsește pe tânăr, care cade într-un somn adânc.

41

Polonia, ianuarie 1945

Încălzită şi hrănită de gazdele mele, mă pun repede pe picioare. Am un singur gând în minte: să o găsesc pe mama. Folosindu-mă de cele câteva cuvinte în poloneză învăţate în lagăr, le spun pădurarilor că trebuie să mă alătur coloanei, ca să dau de mama. Ei se străduiesc din răsputeri să mă descurajeze. În mod straniu, deşi sunt într-o stare fizică jalnică, simt o energie puternică. Ca şi când această experienţă extracorporală şi întâlnirea cu îngerul mi-ar fi înnoit puterile, chiar dacă totul nu durase mai mult de 15 minute. Mă trezesc în zori ca să pornesc, iar gazdele îmi dau o haină, apă şi pâine pentru drum. Le mulţumesc din toată inima. Ne îmbrăţişăm cu lacrimi în ochi. Îmi continui călătoria pentru a-i ajunge din urmă pe ceilalţi deţinuţi. Sunt la distanţă de patru-cinci ore de ei, dar merg de două ori mai repede decât ei. Am o singură ţintă: să mă alătur lor înainte de lăsarea nopţii.

42

Franţa, iulie 2019

Se crapă de ziuă. Hugo deschide ochii. Stă întins pe canapea, lângă Blanche, care are pleoapele închise. Îi trebuie câteva secunde ca să-şi amintească ce s-a întâmplat în ajun. Are o stare mult mai bună acum. Inima şi corpul nu-l mai dor. Îi e sete şi puţin foame. Se ridică încet şi o ia spre bucătărie, ca să pregătească ceaiul. Îl aduce în salon alături de câţiva biscuiţi, dibuiţi în fundul unui dulap. Blanche, care între timp s-a trezit, încearcă să se ridice în şezut. Hugo pune tava pe măsuţa din faţa canapelei şi se repede să o ajute pe prietena lui să se aşeze în capul oaselor.

— Bună dimineaţa, Hugo!

— Bună dimineaţa, Blanche! Am încropit un mic dejun pentru noi!

— Mi se pare mie sau eşti mai vioi în dimineaţa asta?

— A, da! Am dormit ca un prunc! Dumneavoastră?

— Binişor! Dar am o mică nevoie: ai putea să mă duci la baie?

Hugo o ia în braţe pe Blanche, o aşază pe closetul din baie şi închide uşa, aşteptând să-l cheme, apoi o aduce înapoi pe canapea. Îi întinde o ceaşcă de ceai. Bătrâna pare binedispusă, deşi e obosită.

— Cum vă simţiţi în dimineaţa asta?

— Foarte bine! După cum vezi, mai sunt încă pe-aici!

Râd amândoi cu poftă.

— Şi tu? Cum te simţi? continuă bătrâna, pe un ton mai serios.

— Bine. Puţin cam bizar şi rupt de oboseală, de parc-aş fi alergat la maraton, dar am senzaţia că m-am eliberat de o povară.

— Minunat! Dragul meu, sunt atât de fericită că ai putut să-mi spui toate astea, adaugă ea, prinzându-l de mână. Îţi dai seama ce otravă îngrozitoare îţi rodea inima de atâţia ani?

Hugo lasă capul în jos.

— Da, vă mulţumesc pentru faptul că m-aţi ascultat şi că m-aţi îmbărbătat. Lângă dumneavoastră, simt că mă pot destăinui. Mi-a fost prea ruşine să spun cuiva!

— Dar de ce? În fond, n-ai făcut nimic rău. Ai fost victima unui om care a abuzat de tine. Lui ar trebui să-i fie ruşine!

— Ştiu, dar mă simţeam murdar pe dinăuntru. Eram furios pe mine că n-am fost capabil să ripostez. Ar fi trebuit să ţip ca să mă audă mătuşă-mea, să-i trag un cap în gură nenorocitului..., dar nu, n-am putut, eram paralizat.

— Nu trebuie să te învinovăţeşti! El a profitat de pe urma autorităţii pe care o avea asupra ta, iar tu erai prea mic ca să te aperi. V-aţi mai văzut de-atunci? Ai vorbit cu el?

— Nu! Am găsit mereu un pretext ca să nu-l întâlnesc şi, odată, chiar m-am îmbolnăvit pe bune înainte de o întrunire familială.

— Nu crezi că ar fi bine să vorbeşti cu el, acum când te-ai eliberat de această greutate?

— Şi ce să-i spun? Că-i un ticălos care mi-a distrus viaţa?

— Nu ştii dacă a făcut la fel cu sora ta sau cu copiii lui?

— N-am vorbit niciodată despre asta, dar nu cred. N-am simţit niciodată la ei tristeţea aia care mă apăsa pe mine. Dar câţiva ani mai târziu, am aflat ceva care m-a dat peste cap.

— Ce anume?

— Acum vreo trei-patru ani, când eram în casa noastră de la țară, am găsit din întâmplare în fundul sertarului comodei din camera părinților un mic jurnal intim, pe care mama l-a ascuns acolo, înainte să moară. Un carneţel de când era adolescentă.

— Asta-i chiar emoționant!

— Mai bine nu-l găseam niciodată!

— Cum așa? Ce ai descoperit în el?

— Gânduri despre sentimentele, aversiunile, bucuriile ei, întrebări filosofice despre viață. Și, printre ele, o mărturisire îngrozitoare.

Hugo oftează adânc și-și duce mâna la frunte, închizând ochii. Apoi continuă cu greutate:

— Povestea că... bunicul ei matern încercase să abuzeze de ea în timpul vacanţei. O molestase când avea 12 ani. Bănuia că și fratelui ei, unchiului meu, i se întâmplase același lucru, fiindcă părea abătut după vacanța aceea și n-a mai vrut niciodată să se întoarcă la bunici. Mai spunea că nu a povestit nimănui, de teamă că nu o s-o creadă nimeni.

Hugo își freacă fața cu amândouă mâinile. Nu mai poate vorbi. Îl podidește iar plânsul.

— Știți, Blanche, o asemenea experiență e inimaginabilă și e incalificabilă...

— E extraordinar că reușești să vorbești despre asta! Nu știi cât de importantă e mărturisirea ta de acum, Hugo! Îți mulțumesc din toată inima.

— Așa ceva n-ar trebui să se întâmple niciodată! E oribil! strigă Hugo, cu putere.

— Sigur! E inadmisibil și cu totul condamnabil! Dar din păcate, lucrurile astea se întâmplă mai des decât credem. Fenomenul incestului e prezent în toate societățile omenești.

— Dar de ce? Dacă-ți iubești copiii sau nepoții, nepoatele, frații și surorile, de ce să le provoci suferința asta?

— Răspunsul se află chiar în carnețelul pe care l-ai găsit.

Hugo o privește pe Blanche, nedumerit.

— Ce vreți să spuneți?

— Incestul, ca și alte practici violente, se transmite în anumite familii din generație în generație. Fiind total interzis, e un subiect tabu și se perpetuează printr-o formă de inconștient colectiv familial, pe care l-a identificat magistral psihologul Jung, despre care ți-am vorbit deja.

Bulversat la auzul acestor cuvinte, Hugo înțelege că este victima unei lungi istorii familiale, ca și mama, unchiul și, probabil, ca și străbunicul lui.

— Dar ce-ar trebui să fac pentru ca totul să înceteze o dată pentru totdeauna? întreabă el, gâtuit de emoție.

— Să vorbești, așa cum ai făcut și acum. Numai în felul ăsta vei putea rupe lanțul blestemat al secretului. Dar trebuie să vorbești despre asta cu toți membrii familiei: cu unchiul, cu copiii lui, cu tatăl, cu sora ta...

— Imposibil! exclamă Hugo.

— Nu doar că e perfect posibil, dar este și cel mai bun serviciu pe care li-l poți face. În felul ăsta, secretul familiei va fi dezvăluit, în sfârșit. Doar atunci pulsiunea inconștientă a incestului se va stinge.

— Dar asta înseamnă că nu suntem liberi, nu-i așa?

— Fiecare individ are o anumită forță sufletească, prin care poate rezista, sau nu, pulsiunilor inconștiente. Însă e foarte greu și doar dând frâu liber cuvintelor, în prezența întregii familii, se poate ridica blestemul din calea generațiilor viitoare. Poate că tocmai asta ți-e misiunea, aici pe pământ, să fii acela care va elibera întreaga ta obârșie, trecută și viitoare, de acest blestem.

43

Polonia, august 1945

Drumul e presărat cu cadavre de bărbați și de femei. De fiecare dată când zăresc un corp, tremur de teamă să nu fie al mamei. Am senzația că sunt mânată de o forță incredibilă. După aproape 12 ore de mers, când începe să se lase noaptea, aud câini lătrând în depărtare. Înțeleg că sunt aproape. Zăresc un hangar mare înconjurat de naziști. Deduc că i-au cazat pe deportați în hangar, pentru a petrece noaptea acolo. Probabil că mama e înăuntru. Inima îmi bate tot mai tare. Renunț la haină pentru a nu-i compromite pe polonezii care mă ajutaseră. Câinii se dezlănțuie. Însoțit de doi soldați SS, un dresor se apropie de mine și mi se adresează în germană. Le explic, de bine de rău, că am căzut și că m-am ridicat apoi, ca să-i ajung pe ceilalți din urmă. Își aruncă priviri uluite, mă cântăresc din cap până-n picioare și unul dintre ei îmi face semn să-l urmez. Pătrundem în șopronul în care sute de femei stau întinse pe jos, printre mașinile agricole. Unul dintre soldați îmi poruncește să mă așez pe jos. Se întoarce peste puțin timp cu un codru de pâine și cu un pahar cu apă. Îi întâlnesc privirea: nu-l mai văd ca pe un călău monstruos, ci ca pe o ființă umană captivă în întunericul ignoranței și al supunerii oarbe. Simt compasiune și pentru el. Ce lucru ciudat: oare așa de mult s-a schimbat privirea mea asupra vieții? Bărbatul se îndepărtează. Lumina șovăitoare a zilei mă lasă încă să disting chipurile acestor nefericite. Unde e mama?

44

Franţa, iulie 2019

Hugo e zguduit de cuvintele lui Blanche. Atâtea întrebări şi emoţii dau năvală în el! Schiţează un zâmbet ironic.

— Poate că voi fi un eliberator, dar cu ce preţ?

— Ştiu că ai trecut printr-o experienţă foarte grea. Atât de grea, încât, cu siguranţă, a fost una din cauzele gestului tău disperat. Dar să ştii că această încercare îngrozitoare îţi poate da forţa de a merge mai departe şi de a evolua ca fiinţă umană. Asta se numeşte reziliență.

— Reziliență?

— Termenul și conceptul au fost popularizate în Franța de către un om minunat, pe care îl admir enorm: psihiatrul Boris Cyrulnik.

— A, da, îmi sună cunoscut.

— Deși a rămas orfan de mic, în împrejurări tragice, în timpul războiului, a reușit să depășească această încercare, arătând apoi că suferințele mari pot fi o sursă de noi forțe vitale. Citește-i cartea, O minunată nefericire.

— Și treaba asta e la îndemâna oricui?

— Nu, din păcate! Pentru a fi rezilient, trebuie să fi cunoscut măcar o dată dragostea necondiționată, din care să-ți tragi sevele, spune autorul. Nu ai primit această dragoste în copilărie, de la mama ta?

— Ba da.

— Atunci nimic nu e pierdut. Poți să renaști, să o iei de la capăt. Și mai mult de-

atât, îți vei salva întregul neam de pulsiunea inconștientă a incestului. Dar să știi că te așteaptă o muncă îndelungată de reconstrucție interioară. Și pentru familia ta va fi un proces lung și, cu siguranță, dureros.

Pe de-o parte, Hugo se simte ușurat să audă aceste cuvinte, care îi par sincere, pe de alta, îl sperie gândul că va trebui să abordeze acest subiect îngrozitor în familie.

— În primul rând, nu cred că am stofă de salvator, și în al doilea rând, n-o să am niciodată curajul să-l revăd pe unchiul meu și să-i spun toate astea în față!

— Dă-mi, te rog, o foaie de hârtie, un stilou și carnețelul din sertarul de sus, unde sunt pozele.

Deși puțin nedumerit, Hugo se supune. Blanche deschide carnețelul și copiază un nume și un număr de telefon pe bucata de hârtie, apoi i-o întinde lui Hugo.

— Ce-ați scris aici? întreabă el.

— Datele de contact ale unei prietene care este o excelentă terapeută. Spune-i că o suni din partea mea și povestește-i istoria ta. Cu siguranță, se va ocupa de tine oricât va fi nevoie. Și când o să fii pregătit, va organiza o întâlnire cu unchiul tău și cu ceilalți membri ai familiei. E mai bine să fie de față și un terapeut. Îți va fi mai ușor să vorbești și, cu ocazia asta, vei evita și reglările de conturi sau dezmințirile unora. Probabil că o să fie nevoie de mai multe ședințe. Se va pune și problema denunțării în justiție a faptelor comise de unchiul tău. Totul o să se lămurească pe parcursul acestui lung proces.

Hugo citește numele și numărul de telefon, tăcând un timp, apoi spune:

— Nu vă promit nimic, Blanche. Nu știu dacă o să pot vorbi cu familia mea și dacă o să fiu stare să-i văd fața nemernicului ăluia.

— Furia ta e îndreptățită, Hugo. Te-a supus la niște lucruri inadmisibile și condamnabile, din punct de vedere moral și juridic. Dar probabil că a reprodus comportamentul pe care l-a îndurat și el, la rândul lui. Și chiar dacă n-a fost victima unui incest, e, și el, prizonier al unui inconștient familial care l-a împins să comită o asemenea faptă. Faptă pe care ai putea s-o faci și tu cândva...

Hugo încasează lovitura, luându-și capul între palme.

— Nu mă văd în stare să fac aşa ceva, dacă o să am vreodată copii. Nu, e imposibil, nu sunt un monstru!

— În fiecare din noi zace câte un monstru. După cum fiecare dintre noi poate deveni un sfânt. Toţi suntem capabili, în anumite situaţii, să facem rău, să-i subjugăm pe ceilalţi, să-i ucidem. Inconştientul nostru este locuit de pulsiuni distructive, care pot submina, pe nesimţite, cele mai frumoase valori pe care le avem. Unii rezistă, alţii nu. Dar în acelaşi timp, cu toţii avem o capacitate nebănuită de a face bine, de a ne da viaţa pentru semeni. În fiecare fiinţă umană — în mine, în tine, în unchiul tău, în mama ta — există forţe ale binelui şi forţe distructive. Ceea ce numim bine şi rău coexistă în inima noastră. Dacă vrem să ne eliberăm de forţele distructive, e nevoie să le identificăm, mai întâi de toate, şi în niciun caz să le refulăm, ci să le dominăm şi să le sublimăm, odată ce le-am conştientizat. Atâta vreme cât rămânem prizonieri ai inconştientului nostru, personal, familial sau colectiv, vom trăi experienţe, de multe ori dureroase, rostul lor fiind acela de a arăta conştiinţei noastre toate impulsurile inconştiente care ne conduc, aşa încât să ne putem elibera de ele. Freud numeşte acest mecanism „compulsiunea la repetiţie“: atâta timp cât n-ai înţeles lucrul esenţial care te determină să acţionezi în mod compulsiv, viaţa îţi va trimite întâlniri, evenimente care te vor sili să te confrunţi cu acea realitate sau credinţă, cu acea pulsiune care trăieşte în tine şi-ţi ghidează faptele, fără să o conştientizezi. Întrucât e dureros să acceptăm acest adevăr, dăm vina pe viaţă şi ne plângem că nu avem noroc. Când, de fapt, viaţa se străduieşte din răsputeri să ne facă să devenim mai lucizi şi mai liberi. De noi depinde dacă vom învăţa aceste lecţii...

Hugo rămâne mult timp îngândurat. Cuvintele lui Blanche stârnesc în el foarte multe întrebări. Şi Blanche pare tulburată. Închide ochii, fără să dea drumul mâinii lui Hugo. Apoi deodată, îi deschide iar, adresându-i-se tânărului, cu un zâmbet de copil vesel:

— Ce-ai zice de-o plimbare la malul mării?

Dezmeticindu-se din uimire, Hugo răspunde cu entuziasm:

— Ce idee bună! Dar nu sunteţi prea obosită?

— În mod curios, mă simt mult mai bine în dimineaţa asta. De parcă m-aş fi

regenerat în timpul nopții. Sunt chiar foarte veselă. Poate că tu mi-ai dat putere, după ce te-ai ghemuit lângă mine!

Hugo zâmbește, dar din cunoștințele sale medicale, tinde să creadă că Blanche trăiește o luciditate tipică fazei terminale, acea remisie misterioasă și neașteptată pe care o trăiesc unele persoane cu puțin timp înainte de moarte, mai ales cele care suferă de insuficiență renală. Departe de a se bucura, își spune că sfârșitul lui Blanche trebuie să fie aproape.

— Și parcă nici nu-mi vine să mor închisă aici! adaugă bătrâna pe un ton glumeț. Mi-aș dori tare mult să închei această călătorie privind oceanul, alături de tine.

Hugo nu-i spune lui Blanche ce crede cu adevărat, ci îi răspunde zâmbind:

— Super! Dar o s-avem nevoie de o mașină.

— Ai permis?

— Da, dar n-am condus decât mașina tatălui meu.

— Și ai permisul la tine?

Hugo dă din cap afirmativ.

— Ia cardul meu și fuga la gară să închiriezi o mașină!

— Pentru cât timp?

— Hm, nu știu exact, dar cred că două zile sunt suficiente. După ce voi muri, vei suna la salvare. Totul e pregătit pentru înmormântarea mea. O să-ți scriu codul cardului și numărul de telefon al notarului meu.

— Vreți să fiți incinerată?

— Nu! Am vrut să fiu îngropată în același cavou cu soțul și fiul meu. Nu-ți face griji în nicio privință, notarul meu știe ce trebuie să facă și are bani pentru toate. Îi vei da doar hârtia pe care ți-am întocmit-o pentru cărți, discuri și pick-up.

Hugo dă din cap în semn de aprobare.

— Grozav! Și-acum dă-i bice, du-te să ne cauți o mașină!

— OK, dar unde mergem mai exact?

— Ce zici de Baie du Kernic?

— În apropiere de Plouescat?

— Exact. Unul dintre cele mai frumoase locuri din lume, mă leagă atâtea amintiri frumoase de el!

— Am fost când eram mic, dar nu mai țin minte nimic.

— După ce faci rost de mașină, plecăm de-aici cu perne și pături. Și o să luăm pe drum apă și provizii pentru tine.

— Aveți de gând să dormiți acolo?

— Am de gând să mor acolo!

45

Polonia, ianuarie 1945

Imediat după plecarea paznicului, încep să mă târăsc printre acele corpuri adunate laolaltă. Femeile sunt atât de istovite, încât nu reacţionează deloc când le îmbrâncesc. După căutări zadarnice, mă opresc, epuizată. E întuneric beznă. Am o strângere de inimă. Un ţipăt îmi iese din piept:

— Mamă! Mamă! Mamă!

O voce plăpândă străpunge zgomotul surd de sforăituri şi plânsete:

— Blanche?

— Mamă!

Mă reped în direcţia de unde vine vocea.

— Blanche? Tu eşti?

La o distanţă de 20 de metri, o văd pe mama care s-a ridicat în picioare. Ne aruncăm una în braţele celeilalte.

— Mamă!

— Blanche, draga mea, nu se poate! Te-am văzut moartă cu ochii mei...

— Nu, mamă, nu eram moartă. M-am ridicat ca să te regăsesc.

Plângem amândouă de bucurie, o bucurie ce nu poate fi descrisă în cuvinte. Nimic nu ne va mai despărţi.

46

Franţa, iulie 2019

Pe drum, Blanche a vrut să asculte muzică. Hugo şi-a conectat smartphone-ul cu play-list-urile lui la boxele maşinii, iar timp de trei ore, au fredonat şi au cântat încontinuu hiturile anilor ’60-’70, selecţionate de Hugo, şi pe care Blanche le ştia pe de rost: „L’éducation sentimentale“, „Une belle histoire“, „Ma liberté“, „L’aigle noir“, „Santiano“, „Les copains d’abord“, „L’été indien“, „Mamy Blue“, „Tous les bateaux tous les oiseaux“, „Quand on n’a que l’amour“, „La ballade des gens heureux“, dar şi „Porqué te vas“, „Ti amo“, „No Milk Today“, „Imagine“… Când ajung în parcarea cea mai apropiată de mare, Blanche, deşi epuizată, e plină de euforie. Hugo o poartă până în vârful unei dune mici de nisip, ce oferă o vedere splendidă asupra acestui golf care e aproape pustiu în timpul săptămânii, la această oră din zi. Se întoarce apoi să ia păturile, pernuţele, un scaun mic pliant, o umbrelă, Contemplaţiile lui Victor Hugo, dar şi sandviciuri şi băuturi.

— Avem suficiente provizii pentru un asediu, spune el amuzat, apropiindu-se de Blanche, care contemplă cu încântare mişcarea lentă a valurilor în superbul golf albastru.

Hugo o instalează confortabil pe scaun, desface umbrela pentru a o proteja de soare şi se aşază lângă ea. După bucuria împărtăşită a muzicii şi contemplarea senină a frumuseţii lumii, cei doi petrec mai bine de două ore în tăcere. Deşi amintirile care le revin în minte sunt diferite, inimile lor vibrează la unison. Sunt fericiţi că se află împreună aici, în faţa oceanului. Soarele începe să coboare, iar lumina e tot mai lină şi catifelată. Beau amândoi, iar Hugo mănâncă ceva. După care o întreabă pe Blanche:

— Sunt sigur că Victor Hugo a scris un poem despre mare când a locuit la Jersey. Aşa e?

— Așa e. Mai multe chiar. Dar nu ele îmi sunt cele mai dragi. Poemul meu preferat despre mare e cel al lui Baudelaire. Îl știi?

— E posibil să-l fi studiat la școală, dar nu mi-l amintesc.

— L-am recitat de atâtea ori în fața oceanului, încât mi-a rămas în inimă pentru totdeauna.

Blanche închide ochii, trage adânc aer în piept și începe să recite poemul, privind valurile:

Om liber, totdeauna iubi-vei vasta mare!

Ea este-a ta oglindă. Întreg sufletul tău

Tu îl contempli-n largul imensului său hău,

Având aceleași valuri și-abisuri mult amare.

Te adâncești într-însa ca-n propria-ți icoană,

O-mbrățișezi cu ochii, cu trupul și-uneori

Ți-asculți tu însuți, poate, a inimii plânsori

În plânsul ei sălbatic, în cruda mării zvoană.

În amândoi sunt hăuri și-ntunecimi profunde:

Tu, omule, au cine adâncul să-ți măsoare?

Tu, mare, cine știe ascunsa ta splendoare

În amândoi o taină eternă se ascunde!

Şi, totuşi, secoli, iată, s-au scurs nenumăraţi

De când voi duceţi luptă cu ură şi turbare:

Atât de mult vă plac omorul, om şi mare,

Vrăjmaşi cumpliţi în luptă, o, fraţi neîmpăcaţi![17]

După o lungă tăcere, Hugo exclamă:

— E minunat!

— Nu-i aşa?

— Mi-aţi făcut poftă să recitesc poezie, Blanche.

— Măcar pentru atâta lucru merita să ne întâlnim! Păstrează exemplarul meu din Contemplaţii şi fă rost de Florile răului de Charles Baudelaire. Pentru mine sunt cele mai frumoase giuvaiere ale poeziei franceze. Şi-ţi recomand să-l descoperi şi pe poetul contemporan Christian Bobin. Se pricepe de minune să scoată la iveală frumuseţea, uneori ascunsă, a realităţii.

— Promit! Dar să ştiţi că în aceste câteva zile mi-aţi dăruit mult mai mult decât bucuria de a citi poezie.

Blanche îşi întoarce faţa spre Hugo, apucându-i mâna, şi îl priveşte cu ochi plini de dragoste. Hugo continuă, cu emoţie puternică în glas:

— Mi-aţi redat bucuria de a trăi. Sunteţi îngerul meu mângâietor.

---

[17] Charles Baudelaire, Florile răului, Editura uniunii scriitorilor, Chişinău, 1993, p. 9. Traducere de C.Z. Buzdugan. (N.t.)

47

Franţa, iulie 2019

Blanche e şi ea pătrunsă de emoţie. Strânge din toate puterile mâna tânărului ei prieten, plecându-şi capul pe umărul lui. Acesta îi cuprinde spatele cu braţul, strângând-o la pieptul lui, şi privesc amândoi valurile oceanului care se sparg neobosit la mal. Câţiva pescăruşi încep să cânte. Soarele îşi continuă coborâşul lent spre talazurile albastre. Blanche reia cu o voce blândă şi pătrunzătoare:

— Atunci când am stat în comă, în timpul experienţei de moarte iminentă de la vârsta de 17 ani, îngerul mângâietor mi-a spus această frază care m-a marcat profund, luminându-mi întreaga existenţă: „A trăi înseamnă a trece de la inconştient la conştiinţă, de la teamă la dragoste“. Încearcă să ţii minte cuvintele astea şi să meditezi la ele toată viaţa ta.

— Îmi puteţi spune cum înţelegeţi fraza asta? întreabă Hugo, care are mai multă încredere în experienţa lui Blanche decât în realitatea acestei întâlniri supranaturale cu îngerul.

— Aşa cum ţi-am spus, câtă vreme ne vom lăsa conduşi de inconştientul nostru, nu vom fi liberi. Şi câtă vreme ne vom lăsa conduşi de fricile noastre, nu vom putea iubi cu adevărat. Iar dragostea şi libertatea sunt cele mai importante două lucruri din univers. Singurul scop al existenţei noastre pământeşti este acela de a deveni liberi şi de a face loc iubirii în vieţile noastre, făcând-o să crească. E un drum lung, uneori, care înseamnă strădanii, suferinţe, încercări, eşecuri, umilinţe, despărţiri, căderi, dar şi progrese, bucurii, iertare, convertiri, momente de har. Totul e bine, Hugo. Crede-mă, în ciuda aparenţelor, totul e bine. Dar viaţa noastră nu poate fi plină de sens, frumoasă, reuşită, dacă noi nu ne dorim cu adevărat.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Viața nu e frumoasă în sine și nici bună în sine. E frumoasă, dacă știm să-i vedem frumusețea. E bună, dacă vrem să o iubim. Două persoane pot avea exact aceeași viață, cu aceleași întâlniri și evenimente. Una e capabilă să dea sens lucrurilor care i se întâmplă, îndrăgind viața și văzându-i frumusețea, cu toate suferințele și obstacolele. Cealaltă nu vede în ea decât greutățile, lăsându-se strivită sub povara lor și considerând că existența e absurdă și urâtă. Totul depinde de privirea noastră. Totul depinde de modul în care înțelegem lumea, de alegerea noastră de a accepta, sau dimpotrivă, de a refuza situațiile vieții. Totul depinde de dorința noastră de a spori în cunoaștere, dragoste și umanitate. Dacă în tine există această dorință, Hugo, vei putea folosi fiecare experiență a vieții ca pe o ocazie de a te îmbunătăți, de a deveni mai lucid, de a te vindeca de frici și de a iubi mai mult. Și atunci, în sufletul tău va fi bucurie. O bucurie adâncă, pe care nimeni și nimic nu ți-o va putea lua. Această bucurie strălucește în inima mea de atâta vreme, în ciuda multor încercări și greutăți prin care am trecut.

48

Franţa, iulie 2019

Blanche simte deodată cum povara unei oboseli imense îi strivește pieptul. Știe că sfârșitul acestei existențe se apropie. O știe și Hugo, care ar vrea să-i aline cumva suferința. Din priviri, Blanche îl face să înțeleagă că e inutil. Apoi închide ochii, inspirând și expirând adânc. După puțin timp, îi deschide iar, murmurând:

— Doamne, îți mulţumesc pentru această viaţă. Îți mulţumesc pentru toţi cei pe care i-am întâlnit pe drumul ei. Îți mulţumesc pentru mama, pentru Nathan, pentru Jules, pentru Jean, pentru Hugo. Îți mulţumesc pentru tot ajutorul ființelor nevăzute.

După un timp, Hugo nu mai rezistă și-i șoptește lui Blanche:

— Deci până la urmă credeți în Dumnezeu? Un Dumnezeu personal la care să te rogi, ca cel din Biblie, și nu doar în Dumnezeul cosmic și impersonal al lui Spinoza?

Blanche zâmbește.

— Mintea mea îl concepe pe Dumnezeu ca substanţa a tot ce este, dar inima mea vorbește cu el, așa cum vorbește un copil cu tatăl sau cu mama sa, pentru că dragostea este energia cea mai puternică din lume, iar atunci când inima noastră e plină de dragoste, simțim nevoia de a comunica cu cineva. Dragostea este melodia secretă a universului. Cea care face să vibreze toate ființele vii, legându-le una de cealaltă. Este Realitatea ultimă și nu mă sfiesc să numesc această Realitate ultimă Dumnezeu, atunci când mă adresez ei. Căci, așa cum spune Iisus într-un cuvânt ce cuprinde esențialul mesajului biblic, „Dumnezeu este iubire“.

Hugo nu înțelege pe deplin cuvintele lui Blanche, dar nici că-i pasă. O simte

împăcată, şi doar asta contează pentru el. Ar vrea să o întrebe atâtea lucruri, dar ştie că sfârşitul prietenei lui e aproape. Preferă să se bucure de aceste ultime clipe alături de ea, într-o apropiere sufletească fără cuvinte. Într-un târziu, Blanche întrerupe acest moment de comuniune:

— Aş vrea să mai ascult o dată o bucată muzicală clasică ce-mi place foarte mult. Crezi că o poţi găsi pe telefon?

— Sigur! Care?

— Miserere de Allegri.

În mai puţin de 20 de secunde, Hugo găseşte bucata şi o pune pe difuzor. Ascultând corul de copii, o străbate un fior. Blanche şoptește, cu ochi umezi:

— Nu ştiu nimic care să semene mai mult cu acele coruri de îngeri pe care le-am auzit cândva.

După ce se termină muzica, Hugo mărturisește, sugrumat de emoţie:

— E sublim, Blanche, dar nu înţeleg cuvintele în latină.

— E Psalmul 50, una dintre cele mai frumoase rugăciuni din Biblie, atribuit regelui David. Ştiai că această operă era proprietatea Vaticanului şi că nu se cânta decât în Capela Sixtină, în Miercurea şi în Vinerea Paştelui? Nimeni nu avea dreptul de a copia sau de a difuza partitura, altfel risca să fie excomunicat.

— Şi cum a ajuns la noi?

— Graţie lui Mozart! Când avea 14 ani, a mers la Roma cu tatăl lui, în Săptămâna Mare. A fost atât de fascinat de această operă, încât a înregistrat-o în memorie, făcând-o cunoscută apoi în toată Europa.

— Incredibil!

— Da, şi chiar nu e o legendă! Astfel, Vaticanul a acceptat să transmită partitura originală, care avea doar câteva mici diferenţe faţă de cea retranscrisă din memorie de tânărul Mozart.

— Ce poveste frumoasă! O să păstrez această bucată în play-list-ul meu, şi mă

voi gândi la dumneavoastră de fiecare dată când o s-o ascult.

— Mi-ar plăcea să o pui la înmormântarea mea, la care, cel mai probabil, vei fi doar tu și portăreasa mea. Să pui și adagio-ul din Concerto pentru clarinet în la major de Mozart. E la fel de frumos.

Hugo notează în smartphone-ul său. Blanche continuă zâmbind:

— Și „Let it be“, de la Beatles!

— Promit solemn, Blanche! Și sunt sută la sută sigur că voi fi prezent.

— Și chiar dacă vei lipsi, nu-i un capăt de țară: cadavrul meu va fi acolo, dar sufletul meu se va afla în altă parte, scăldat în lumină.

49

Franţa, iulie 2019

Blanche surâde. Simte că o părăsesc şi ultimele puteri. Un vânticel adie. Bătrâna îl roagă pe Hugo să o aşeze pe nisip. Tânărul o ia în braţe şi o pune pe nisipul cald încă, sprijinind-o cu picioarele sale. O cuprinde cu braţele lui vânjoase. Observă cum i se încetineşte răsuflarea şi o aude suspinând de câteva ori. Cei doi prieteni contemplă soarele ce coboară în ocean. Pescăruşii dansează deasupra lor, ţipetele acestora amestecându-se cu valurile, ca un ultim cânt pe care lumea i-l dedică lui Blanche ce părăseşte acest pământ. Respiraţia ei încetineşte tot mai mult. Curând, soarele dispare la orizont. Hugo aude un cuvânt ieşind din gura lui Blanche, un cuvânt al cărui sens nu îl înţelege: „Toda“[18]. Peste câteva clipe, Blanche suspină adânc. Hugo îşi dă seama imediat că bătrâna nu mai respiră. O priveşte. Ochii ei sunt închişi, dar chipul său pare iluminat de bucurie. O strânge la piept cu toată puterea lui. O bună bucată de timp, e zguduit de plânsete. Întinde corpul prietenei lui pe nisip şi pune Miserere de Allegri pe smartphone. Apoi deschide la întâmplare Contemplaţiile, pentru a-i aduce un ultim omagiu. Citeşte încet, cu voce tare, pe muzica lui Allegri, textul care se înfăţişează înaintea ochilor lui, şi pe care poetul l-a scris după moartea fiicei adorate. Pe măsură ce citeşte, sufletul şi privirea i se tulbură:

Mâine, când zorii vor albi câmpia,

Ştiind că tu m-aştepţi, spre tine voi pleca,

Şi voi străbate munţii şi pădurea,

Chinul depărtării nemaiputând răbda.

Cu ochii cufundaţi în gânduri voi păşi,

Fără să văd şi făr' s-aud nimic afară

Cu mâinile împreunate, gârbov, pribeag şi-nsingurat,

Ziua noapte-mi va fi, iar inima, amară.

Nu voi vedea nici nimbul de soare care-apune,

Nici pânzele, în zare, lunecând spre Harfleur,

Iar când voi fi ajuns, eu pe mormânt ţi-oi pune

Un buchet de verzi ramuri şi sălbatice flori.[19]

---

[18] În ebraică, în original, mulţumesc. (N.t.)

[19] Traducere de Lucia Vişinescu şi Liliana Anghel. (N.t.)

50

Franţa, între timp şi eternitate

Blanche îl priveşte pe Hugo în timp ce acesta citeşte poemul. E atât de liniştită! Apoi îl vede cum îi poartă corpul spre ocean, scăldându-l în apa lui. „Ce minunat răsfăţ!“, îşi spune ea. Un sentiment o ţine încă legată de acest pământ: compasiunea pentru Hugo, căruia îi simte toată tristeţea. Continuă să îl privească până în zori. Hugo rămâne toată noaptea ghemuit lângă corpul ei. În inima lui, e şi tristeţe şi bucurie. Tristeţe, pentru că a pierdut prezenţa prietenei lui. Bucurie, pentru tot ce a schimbat în el această întâlnire. Câţiva pescăruşi ţipă, salutând ivirea zilei. Hugo adoarme, într-un târziu. Blanche se apropie cât de mult poate, şoptindu-i la ureche: „Te iubesc, Hugo. Să ai o viaţă frumoasă!” Hugo zâmbeşte în somn. Blanche se îndepărtează încet. O coloană de lumină strălucitoare se deschide deasupra ei. Se lasă aspirată înăuntrul ei şi începe să se înalţe spre Viaţa desăvârşită. Fiinţa ei e plină de dragoste, de bucurie, de recunoştinţă.

Mulţumiri

Le mulțumesc din toată inima celor care, din ipostaza de prieteni sau de experţi, au contribuit, prin observaţiile lor pertinente, la îmbogăţirea acestei cărţi: Julie Klotz, Dr. Marie Juston, Patrice Van Eersel, Astrid Heyman Valois, Marie-Pierre Lenoir, Roselyne Giacchero, Patricia Penot, Dr. Damien du Perron, Nawel Gafsia, Nuria Garcia Rodriguez. Îi mulțumesc, de asemenea, editorului meu, Francis Esménard, pentru încrederea și prietenia sa.

Cuprins

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

Mulțumiri